

Program nauczania języka angielskiego

**Kurs dla liceum ogólnokształcącego,
liceum profilowanego
i technikum**

Marcin Smolik
Joanna Galant

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1. Koncepcja pedagogiczna	
1.2. Założenia metodyczne	
2. Treści kształcenia	6
2.1. Cele kształcenia	
2.1.1. Cele ogólne	
2.1.2. Cele szczegółowe	
2.2. Wymogi kształcenia na IV etapie edukacyjnym	
2.2.1. Mówienie	
2.2.2. Rozumienie ze słuchu	
2.2.3. Rozumienie tekstu czytanego	
2.2.4. Wypowiedź pisemna	
2.3. Materiał kształcenia	
2.3.1. Gramatyka	
2.3.2. Leksyka	
3. Planowanie procesu kształcenia	15
3.1. Wprowadzenie	
3.2. Planowanie wynikowe	
3.3. Metody i techniki pracy na lekcjach	
3.3.1. Nauczanie sprawności językowych	
3.3.1.1. Mówienie	
3.3.1.2. Słuchanie – rozumienie mowy / tekstu ze słuchu	
3.3.1.3. Rozumienie tekstu czytanego	
3.3.1.4. Redagowanie wypowiedzi pisemnej	
3.3.2. Nauczanie podsystemów językowych: gramatyka, słownictwo, wymowa i intonacja	
3.3.2.1. Gramatyka	
3.3.2.2. Słownictwo	
3.3.2.3. Nauczanie wymowy i intonacji	
3.4. Przykładowe scenariusze lekcji	
3.4.1. Scenariusz lekcji 1	
3.4.2. Scenariusz lekcji 2	
3.4.3. Scenariusz lekcji 3	
3.4.4. Scenariusz lekcji 4	
4. Samokształcenie. Samoocena	31
4.1. Uczeń jako nadrzędna postać w procesie kształcenia. Indywidualizowanie procesu uczenia się	
4.2. Rola nauczyciela we wdrażaniu uczniów do autonomii	
4.3. Samoocena	
4.4. Korzyści wpływające z wdrażania do samokształcenia	
5. Ewaluacja osiągnięć uczniów w szkolnym systemie oceniania	33
5.1. Sprawdzanie i ocenianie. Sprawdzanie bieżące i okresowe. Ewaluacja kształtująca i sumująca	
5.2. Kryteria oceniania. Ocena szkolna	
5.3. Ocenianie analityczne i holistyczne	
5.4. Ocena kompetencji lingwistycznej i komunikacyjnej	
5.4.1. Ocenianie mówienia	
5.4.2. Ocenianie pisanie	
5.5. Ocenianie różnych form aktywności uczniów. Demonstrowanie umiejętności ucznia – portfolio językowe; tzw. <i>Culture Files</i>	
5.6. Ocenianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
5.7. Podsumowanie	
6. Bibliografia	39
7. Plan wynikowy	40

Program nauczania języka angielskiego

Typ szkoły: liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum

Etap nauki: IV etap edukacyjny

- ↯ nauka języka angielskiego jako wiodącego: uczniowie kontynuujący naukę języka angielskiego z gimnazjum i przygotowujący się do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym lub na poziomie rozszerzonym
- ↯ uczniowie kontynuujący naukę języka angielskiego jako drugiego i przygotowujący się do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym

Wymiar godzin:

- ↯ język angielski wiodący – minimum 3 godziny w tygodniu
- ↯ język angielski jako drugi – 2 godziny w tygodniu

Autorzy:

Marcin Smolik

Absolwent Instytutu Anglistyki Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie pracuje obecnie jako asystent w Pracowni Dydaktyki Języka Angielskiego. Prowadzi konwersatoria z metodyki nauczania języka angielskiego oraz zajęcia z English for Special Purposes. Z ramienia Instytutu jest opiekunem praktyk i hospituje lekcje studentów. Od roku 1998 pracuje jako lektor, w latach 1999 – 2001 – metodyk; w prywatnej szkole językowej.

Od roku 1999 uczestniczy w przeprowadzaniu części pisemnej, słuchowej i ustnej egzaminów Cambridge (KET, PET, FCE, CAE, CPE oraz BEC Higher). Pracował jako nauczyciel-stażysta w IX LO w Lublinie. Prowadzi szkolenia metodyczne dla nauczycieli języka angielskiego (jako Macmillan Polska teacher trainer oraz w ramach programu INSETT). Członek PASE.

Joanna Galant

Absolwentka filologii angielskiej Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ukończyła II Podyplomowe Studium Ewaluacji Dydaktycznej w Uniwersytecie Gdańskim. Egzaminator egzaminu maturalnego. Ukończyła m.in. Kurs dla Ewaluatorów Form Doskonalenia i Doksztalcania Nauczycieli zorganizowany przez CODN na zlecenie MENiS. Brała udział w ewaluacjach grantów MENiS. Pełni funkcję nauczyciela-doradcy; prowadzi seminaria i warsztaty dla nauczycieli języka angielskiego, m. in. z pomiaru dydaktycznego, ewaluacji osiągnięć szkolnych uczniów, oceniania kryterialnego, planowania procesu kształcenia oraz ewaluacji programów nauczania. Pracuje jako nauczyciel języka angielskiego w ZSW im. Nauczycieli Tajnego Nauczania w Lublinie.

Konsultacja merytoryczna: dr Wioletta Kozak

Absolwentka filologii polskiej UMCS, doktorat z dydaktyki. Specjalizuje się w zakresie ewaluacji programów nauczania. Ukończyła I Podyplomowe Studium Ewaluacji Dydaktycznej w Uniwersytecie Gdańskim. Egzaminator egzaminu maturalnego. Ewaluator projektów edukacyjnych – brała udział m.in. w ewaluacjach grantów MENiS oraz kursu zerowego dla egzaminatorów na zlecenie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i MENiS, a także jako prelegent w seminarium pt. *Ewaluacja wdrażania reformy systemu edukacji w Polsce* w ramach PHARE SMART PROGRAMME PL. 9512.01.02/SUBCOMPONENT b. Autorka wielu publikacji z zakresu metodyki oraz dydaktyki kształcenia. Nauczyciel dyplomowany; od roku 1998 prowadzi zajęcia w Zakładzie Metodyki Literatury i Języka Polskiego UMCS.

Recenzenci:

dr Andrzej Diniejko
dr hab. Anna Niżegorodcew
dr hab. Maria Wysocka

1. Wprowadzenie

1.1. Koncepcja pedagogiczna

Początek XXI wieku wyznacza nowe cele i zadania edukacji, w tym szczególnie edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych. Prezentowany niżej program stanowi odpowiedź na pytania czego, jak i po co uczyć w zakresie języka angielskiego jako szkolnego przedmiotu nauczania. Za nadrzędny cel uznaliśmy w nim pomoc w kształtowaniu się zintegrowanej wewnętrznie wielowymiarowej osoby ludzkiej. Program ten jest równocześnie propozycją przejścia od nauczania rozumianego behawiorystycznie do procesu nauczania/uczenia się nastawionego na rozwijanie umiejętności służących samokształceniu, samodzielności, pogłębianiu aktywności poznawczej oraz sztuki porozumiewania się. U podstaw naszego programu leży antropocentryczna koncepcja edukacji (Czerwiński, 1988), w której zarówno uczniom, jak i nauczycielom przyznaje się prawo do swobody w doborze materiału, projektowania pracy na lekcjach, dostosowania treści kształcenia do możliwości i potrzeb uczniów w obrębie proponowanej problematyki i wyznaczania tempa przebiegu procesu edukacyjnego. Program akcentuje więc czynnościowy charakter kształcenia i nastawiony jest na uczenie się poprzez działanie i przeżywanie. Założyliśmy w nim wyzwalenie zarówno nauczycielskiego, jak i uczniowskiego działania, kreatywnego i twórczego stosunku do rzeczywistości oraz pogłębianie w uczniach refleksji na temat otaczającego świata.

Niniejszy program ma charakter spiralny, stwarza bowiem możliwość wielokrotnego powrotu do wcześniej kształconych umiejętności i poruszanych zagadnień, wskazując na coraz inny sposób ich ujęcia i inny stopień skomplikowania oraz prezentując szersze możliwości zastosowania. Zaproponowany w programie materiał nauczania i sposób jego realizacji dotyczy zagadnień z życia codziennego młodych ludzi: domu, rodziny, kontaktów międzyludzkich, wykorzystania mediów, ale także istotnych problemów współczesnego świata.

Dominantę programową stanowi dalszy rozwój produktywnych i receptywnych sprawności językowych, którym podporządkowane zostało opanowanie struktur gramatyczno-leksykalnych, mające na celu wykształcenie kompetencji komunikacyjnej rozumianej jako zdolność skutecznego porozumiewania się. W ten sposób mogą zostać osiągnięte cele nauczania języka angielskiego określone w podstawie programowej, o której piszemy szerzej w rozdziale 2.

Istotnym elementem w prezentowanej koncepcji stało się przygotowanie i przybliżenie uczniom nowej formuły egzaminu maturalnego z języka angielskiego. Tak więc od początku nauki w szkole ponadgimnazjalnej należy wykorzystywać na lekcjach języka angielskiego materiały i podręczniki z typowymi zadaniami egzaminacyjnymi, opatrzonymi użytecznymi wskazówkami i poradami co do sposobu ich rozwiązywania. Nie należy przy tym jednak zapominać, iż przygotowujemy uczniów nie tylko do egzaminu maturalnego, lecz do wielu jeszcze innych, równie istotnych egzaminów, jakie stawiać przed nimi będzie każdego dnia życie w społeczeństwie XXI wieku.

Dlatego ważną rolę w prezentowanym programie pełni kształcenie kulturowe, wynikające z przekonania, iż kultura jest rzeczywistością ludzką, przez człowieka i dla człowieka istniejącą, jest przepływem wśród ludzi znaków, które nie tylko znaczą, ale i niosą ze sobą wartości (Jędrzychowska, 1998). Zakładamy przygotowanie uczniów do aktywnego współuczestnictwa w kulturze i jej współkreowania, co stymulować będzie ich rozwój intelektualny i emocjonalny. W dobie jednoczącej się Europy istotnym staje się kształtowanie poczucia własnej wartości i tożsamości, z zachowaniem szacunku dla innych i tolerancji, gdyż „sfera przeżyć ludzkich, określanych jako egzystencjalne poczucie własnej tożsamości, a równocześnie potrzeba więzi z innymi ludźmi, stosunek do podstawowych wartości moralnych – to zagadnienia szczególnie ważne dla ludzkiego wymiaru życia każdego człowieka” (Wojnar, 1986: 172). Proponujemy więc uwzględnienie w treści kształcenia zagadnień dotyczących zarówno elementów szeroko rozumianej kultury krajów anglosaskich, jak też Polski i innych krajów europejskich jak i pozaeuropejskich, wzbogacając je na przykład o wybrane pozycje literackie autorów anglojęzycznych (np. z listy lektur proponowanych na lekcje języka polskiego) i przetłumaczone na język angielski dzieła pisarzy i poetów polskich. W ten sposób możliwa byłaby realizacja celów ścieżek edukacyjnych takich jak: uczestnictwo w kulturze, edukacja regionalna, europejska, czytelnicza i medialna.

1.2. Założenia metodyczne

W założeniach niniejszego programu przyjęliśmy, iż uczeń szkoły ponadgimnazjalnej każdego typu jest już ukształtowaną jednostką społeczną, zdolną do podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących własnego uczenia się. Powinien zatem świadomie i czynnie uczestniczyć w lekcjach, systematycznie się do nich przygotowywać, sumiennie wykonując zadania zarówno w klasie, jak też w domu, co umożliwi mu osiągnięcie celów nauczania języka angielskiego po IV etapie edukacyjnym.

Pomocne w osiągnięciu zamierzonych celów będą planowanie procesu kształcenia oraz dobór odpowiednich, przynoszących wymierne efekty, metod i technik nauczania.

W zakresie kształcenia kompetencji komunikacyjnej przyjęliśmy w naszym programie strategię komunikacyjną, uświadamiając uczniom, iż język jest wykorzystywany jako narzędzie informacji, służące do wyrażania emocji i uczuć. Pomocnym będzie więc stworzenie symulowanych sytuacji językowych bardzo zbliżonych do naturalnej komunikacji, np. przy wykorzystaniu *dramy*,

gdzie uczniowie przekazywaliby nie tylko pewne informacje werbalne, lecz również odczucia i intencje.

W celu osiągnięcia optymalnych efektów w procesie kształcenia i wychowania istotne jest uzyskanie jak największego zaangażowania uczniów. Korzystne więc będzie jak najczęstsze wykorzystywanie metod, które mobilizują uczniów do intensywnej pracy na lekcjach, uczyć ich jednocześnie wzajemnej współpracy. Do metod tych należą: burza mózgów (*brain storming*), wykonywanie interdyscyplinarnych prac projektowych (*project work*), dyskusja, itp. Różnego typu dyskusje połączone z pracą w małych grupach są charakterystyczne dla nauczania poszukującego, w którym uczniowie w sposób aktywny i samodzielny dochodzą do rozwiązania postawionego problemu (Arends, 1994). Jak podkreśla jednak Barnes (1988), konieczne jest wcześniejsze przygotowanie uczniów do tej metody, przez wprowadzenie ich w arkana dyskusji z nauczycielem jako organizatorem i prowadzącym. Rola nauczyciela w takim modelu lekcji polega na:

- ☞ wypracowaniu otwartego i opartego na współpracy podejścia do postawionych zadań,
- ☞ dostarczeniu potrzebnych materiałów, będących podstawą działań uczniowskich,
- ☞ wybraniu obszaru wiedzy i doświadczeń do opracowania oraz ról jakie pełnić będą uczniowie,
- ☞ dostosowaniu tempa pracy do możliwości uczniów,
- ☞ przygotowaniu uczniów do publicznego przedstawienia wyników pracy.

Warunkiem koniecznym, by akt komunikacji, zarówno werbalnej, jak i pisemnej, zaistniał, jest jednak zrozumienie komunikatu, co oznacza oprócz konieczności poprawnego użycia leksyki i fonetyki, także poprawność w zakresie użycia struktur gramatycznych. W zależności od danej sytuacji dydaktycznej w nauczaniu/uczeniu się tych właśnie struktur proponujemy swoistą kompilację metody indukcyjnej i dedukcyjnej, polegającą na tym, iż na podstawie podanych przykładów uczniowie samodzielnie, wykorzystując swoją wiedzę językową i doświadczenia, odkrywają daną regułę, lub w trudniejszych przypadkach mają tę regułę podaną i zilustrowaną przykładami. Dodatkowo sugerujemy użycie niekiedy elementów *Grammar Translation Method* w celu uzmysłowienia uczniom różnic w systemie gramatycznym pomiędzy językiem angielskim i polskim, ilustrując dane zagadnienia przykładami zdań w obu językach. Ta strategia może skutecznie zredukować kwestie problematyczne w nauczaniu/uczeniu się gramatyki, a jednocześnie służyć będzie podnoszeniu świadomości językowej uczniów. Podobną rolę pełni również praca w grupach, nakierowana na wspólne odkrywanie reguł rządzących językiem (*groupwork, peer-teaching*).

Praca w małych zespołach uczniowskich, określana w literaturze amerykańskiej jako „uczenie się współpracy” (Arends, 1994), przynosi nie tylko korzyści w sferze intelektualnej, ale również wychowawczej. Zaobserwowano bowiem, iż wszyscy uczniowie w grupie zyskują; dobrzy bardziej zagłębiają się w opracowywane zagadnienie lub problem, słabsi otrzymują z ich strony wsparcie w nauce, dzięki zaś wspólnej pracy wszystkim łatwiej przychodzi akceptacja uczniów niepełnosprawnych, o różnym pochodzeniu społecznym, etnicznym czy rasowym. „Uczenie się współpracy dostarcza uczniom o różnym pochodzeniu i stanie fizycznym okazji do pracy we wzajemnej zależności i nad wspólnym zadaniem, a zespołowa struktura nagród każe im ocenić się nawzajem w zespole” (Arends, 1994: 335). Taki model nauczania / uczenia się służy nie tylko rozbudzaniu aktywności w procesach intelektualnych, lecz także kształtuje umiejętności komunikacyjne i lingwistyczne uczniów oraz zwiększa ich uczestnictwo w procesach społecznych właściwych klasie szkolnej (Arends, 1994).

Pragniemy również podkreślić, że w procesie nauczania/uczenia się języka angielskiego, równie ważne jak kształcenie umiejętności językowych jest kształtowanie umiejętności kluczowych, zgodnych z podstawą programową, takich jak:

- ☞ organizowanie, ocenianie, planowanie własnego uczenia się,
- ☞ skuteczne komunikowanie się w różnych sytuacjach, prezentacja własnego punktu widzenia i uwzględnianie poglądów innych ludzi, przygotowanie do publicznych wystąpień,
- ☞ efektywne współdziałanie w zespole, budowanie więzi międzyludzkich, podejmowanie indywidualnych i grupowych decyzji, skuteczne porozumiewanie się na gruncie zachowania obowiązujących norm,
- ☞ rozwiązywanie problemów w sposób twórczy,
- ☞ poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł, efektywne posługiwanie się komputerem i metodami informatyki,
- ☞ odnoszenie do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenie potrzebnych doświadczeń i nawyków,
- ☞ rozwijanie sprawności umysłowych i osobistych zainteresowań,
- ☞ przyswajanie sobie metod i technik negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych.

2. Treści kształcenia

2.1. Cele kształcenia

2.1.1. Cele ogólne

Podstawa programowa określa ogólne cele nauki języków obcych w wariantcie B (dotyczącym uczniów rozpoczynających naukę języka angielskiego jako pierwszego od poziomu zerowego, lub jako drugiego, gdy nauczanie stanowi kontynuację nauczania w gimnazjum) jako „opanowanie języka na poziomie zapewniającym w miarę sprawną komunikację w odniesieniu do spraw życia codziennego” oraz „przygotowanie do egzaminu maturalnego z języka [angielskiego] na poziomie podstawowym”.

Cel ogólny nauczania języka angielskiego w wariantcie A (dotyczącym nauki języka jako pierwszego, stanowiącej kontynuację nauczania języka w gimnazjum) określono również w dwójnasób. Po pierwsze jest to „osiągnięcie umiejętności językowych na poziomie zaawansowanym, zapewniających swobodne posługiwanie się w kraju nauczanego języka lub w kontaktach z dość wymagającymi użytkownikami, a także w przyszłej nauce i pracy”, po drugie zaś „przygotowanie do egzaminu maturalnego z języka [angielskiego] na poziomie rozszerzonym”.

2.1.2. Cele szczegółowe

Cele nauczania języka angielskiego na IV etapie edukacyjnym można podzielić na cztery zasadnicze grupy:

1. cele związane z nabywaniem i doskonaleniem czterech sprawności językowych: mówieniem, słuchaniem, czytaniem i pisaniem, zarówno w ramach kompetencji komunikacyjnej, jak i lingwistycznej,
2. cele związane z wdrażaniem uczniów do samokształcenia,
3. cele związane z poznawaniem kultury krajów angielskiego obszaru językowego i kształceniem otwartości na inne kultury,
4. cele związane z przygotowaniem uczniów do egzaminu maturalnego z języka angielskiego.

W zakresie **doskonalenia sprawności** językowych uczeń:

- ☞ tworzy spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, poprawne pod względem stylistycznym i gramatyczno-leksykalnym,
- ☞ w wypowiedziach ustnych stosuje poprawną wymowę i wzorce intonacyjne,
- ☞ stosuje przyjęte formy wypowiedzi pisemnych i konsekwentnie ich przestrzega,
- ☞ odczytuje znaczenie wypowiedzi przekazanych za pomocą różnych nośników takich jak zapis magnetofonowy, wypowiedź nauczyciela, tekst pisany, itd., na poziomie dosłownym i przenośnym,
- ☞ komunikuje się skutecznie w zakresie sprawności produktywnych i receptywnych.

W zakresie **autonomii uczenia się** uczeń:

- ☞ stosuje różnorodne strategie uczenia się,
- ☞ planuje własny proces uczenia się,
- ☞ poszukuje informacji, wykorzystując różnorodne źródła (słowniki, encyklopedie, Internet, itd.),
- ☞ analizuje swoje wypowiedzi oraz dokonuje autokorekty.

W zakresie **poznawania kultury krajów angielskiego obszaru językowego** uczeń:

- ☞ wypowiada się w sposób odpowiedni dla danej sytuacji społecznej,
- ☞ właściwie interpretuje fakty i odpowiednio stosuje normy kulturowe obowiązujące w krajach angielskiego obszaru językowego,
- ☞ w procesie komunikowania się wykorzystuje podstawowe informacje dotyczące życia społeczno-kulturalnego krajów angielskiego obszaru językowego.

W zakresie **przygotowania do egzaminu maturalnego** uczeń:

- ☞ zna strukturę i zasady egzaminu maturalnego,
- ☞ wykonuje zadania typowe dla egzaminu maturalnego.

2.2. Wymogi kształcenia na IV etapie edukacyjnym

Poniższe zestawienie wymogów kształcenia dla poziomów podstawowego i rozszerzonego opracowaliśmy na podstawie informatora *Syllabus – Matura z języka angielskiego*, wydanego przez Centralną Komisję Egzaminacyjną w roku 2000, oraz dokumentu *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*, opublikowanego przez Radę Europy w 2001 roku. Dokument Rady Europy stanowi praktyczne narzędzie przydatne w wyznaczaniu celów koniecznych do osiągnięcia w kolejnych etapach zaawansowania językowego w taki sposób, aby cele te były porównywalne dla różnych języków europejskich i dlatego przyjęliśmy go jako bazę przy opracowaniu niniejszego programu. *Framework* w sposób wyczerpujący opisuje:

- ☞ umiejętności niezbędne w procesie komunikacji,
- ☞ wiążące się z nimi podsystemy językowe, takie jak słownictwo, gramatyka, wymowa,
- ☞ sytuacje i sfery życia codziennego.

Wymogi kształcenia przedstawiamy poniżej w formie tabelarycznej.

2.2.1. Mówienie

W zakresie sprawności mówienia na poszczególnych poziomach uczniów:

	Poziom podst.	Poziom rozs.
rozpoczyna i kończy rozmowę; podejmuje różne role w procesie komunikacyjnym	✓	✓
uczestniczy w przewidywalnych / przeciwczonych sytuacjach i krótkich rozmowach	✓	✓
bierze czynny udział w dyskusji dotyczącej tematów ogólnych, akademickich, zawodowych, używając przy tym języka poprawnie, płynnie i efektywnie, z zachowaniem odpowiedniego rejestru		✓
zabiera głos w dyskusji, używając odpowiedniej frazeologicznej mu na zwrócenie na siebie uwagi		✓
używa utartych związków frazeologicznych (np. <i>That's a difficult question.</i>), pozwalających mu na zebranie myśli, a jednocześnie zachowanie kolejki mówienia		✓
zadaje odpowiednie pytania, aby upewnić się, że poprawnie zrozumiał intencje mówiącego i, jeśli trzeba, uzyskać wyjaśnienie niejednoznacznych kwestii		✓
wyraża prośbę o wyjaśnienie, powtórzenie, opinię	✓	✓
wyjaśnia, dlaczego coś mu się podoba / nie podoba	✓	✓
relacjonuje wydarzenia z przeszłości i swoje przeszłe doświadczenia, opisując swoje reakcje i odczucia / wrażenia	✓	✓
przedstawia i uzasadnia własne opinie, plany i czynności	✓	✓
broni własnych opinii, przedstawiając argumenty za i przeciw		✓
przedstawia opinie innych osób	✓	✓
komentuje opinie innych osób		✓
uzyskuje informacje i wskazówki i ich udziela	✓	✓
negocjuje	✓	✓
wyraża i reaguje, odpowiednio do kontekstu, na wyrażane przez rozmówcę uczucia, takie jak zdziwienie, zadowolenie, smutek, zainteresowanie, obojętność	✓	✓
proponuje i reaguje na propozycje	✓	✓
dokonyuje analizy, syntezy i interpretacji przedstawionych danych i faktów	✓	✓
opisuje ludzi, warunki mieszkaniowe / pracy, codzienne zajęcia, upodobania, zjawiska, przedmioty	✓	✓
opowiada o jednym ze swoich zainteresowań	✓	✓
opowiada treść filmu / książki i opisuje swoje odczucia na ich temat		✓
wygłasza krótką, uprzednio przygotowaną prezentację na znajomy temat	✓	✓
odpowiada na zadane po swojej wypowiedzi proste pytania	✓	✓
formuluje dłuższą wypowiedź		✓
stosuje struktury leksykalno-gramatyczne z zachowaniem zasad wymowy i intonacji	✓	✓
stosuje środki językowe adekwatne do ich funkcji komunikacyjnych, na przykład dziękuje, prosi, żąda, gratuluje, wyraża uczucia	✓	✓
planuje wypowiedź, przewidując niezbędne struktury językowe konieczne do wypowiedzi		✓
rekompensuje użycie niewłaściwego słowa poprzez zastosowanie odpowiednich środków komunikacji pozawerbalnej	✓	✓
stosuje omówienie / parafrazę, aby zrekompensować braki w znajomości słownictwa / struktur		✓
poprawia własne błędy / potknięcia językowe, jeżeli doprowadziły one do nieporozumienia		✓
wykorzystuje wiedzę o kraju danego obszaru językowego oraz o kraju ojczystym	✓	✓

2.2.2. Rozumienie ze słuchu

W zakresie sprawności rozumienia ze słuchu na poszczególnych poziomach uczeń:

	Poziom podst.	Poziom rozsz.
określa główną myśl tekstu	✓	✓
określa główny wątek wiadomości obejrzanych w telewizji, gdzie materiał wizualny wspomaga komentarz	✓	✓
rozumie główne punkty krótkich, jasnych i w miarę nieskomplikowanych językowo wiadomości i ogłoszeń	✓	✓
rozdziela poszczególne części tekstu	✓	✓
określa główne myśli poszczególnych części tekstu	✓	✓
określa związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu, wykorzystując na przykład znajomość wskaźników syntaktycznych (<i>discourse markers</i>)		✓
rozumie tekst wypowiedziany ze standardowym akcentem, dotyczący znajomych mu zagadnień	✓	✓
rozumie tekst mówiony, na żywo lub nadany w radio / telewizji, dotyczący tematów o wyższym stopniu trudności		✓
rozumie swobodną i spontaniczną rozmowę pomiędzy rodzimymi użytkownikami języka		✓
rozumie większość wiadomości i programów publicystycznych w telewizji / radio		✓
rozumie filmy dokumentalne, wywiady na żywo, sztuki teatralne i większość filmów		✓
rozumie komunikaty przekazywane w różnym tempie, mówione z różnymi akcentami (z wyłączeniem dialektów regionalnych)		✓
rozumie komunikat, w którym występują pauzy, poprawy, zawahania, hałas w tle		✓
stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje	✓	✓
wskazuje określone informacje	✓	✓
selekcjonuje wskazane informacje	✓	✓
selekcjonuje potrzebne mu informacje		✓
oddziela myśl główną od drugorzędnych		✓
wnioskuje z usłyszanego tekstu		✓
określa potencjalnego odbiorcę		✓
rozpoznaje i określa komunikacyjną funkcję tekstu		✓
określa rodzaj tekstu	✓	✓
ustala intencje lub stosunek mówiącego do rozmówcy / tematu		✓
sytuuje usłyszaną informację w kontekście społecznym / sytuacyjnym		✓
określa styl języka użytego przez autora		✓
rozpoznaje żart językowy, dygresję, ironię		✓
dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu w zależności od rodzaju tekstu	✓	✓
wykorzystuje wiedzę pozajęzykową / doświadczenie, aby przewidzieć cel, treść, zawartość komunikatu	✓	✓
wykorzystuje elementy pozajęzykowe (mimika twarzy, gest), aby lepiej zrozumieć komunikat	✓	✓
rozdziela znaczenie dosłowne komunikatu od znaczenia przenośnego		✓

2.2.3. Rozumienie tekstu czytanego

W zakresie sprawności czytania na poszczególnych poziomach uczeń:

	Poziom podst.	Poziom rozsz.
rozumie krótkie, proste teksty dotyczące spraw zwyczajowych życia codziennego	✓	✓
rozumie samodzielnie większość tekstów pisanych, dopasowując styl i szybkość czytania do rodzaju tekstu i celu		✓
określa przydatność przeczytanego tekstu w zależności od sytuacji	✓	✓
wyciąga wnioski z przeczytanego tekstu poprzez połączenie głównej myśli tekstu z przytoczonymi argumentami		✓
umie posłużyć się odpowiednim słownikiem w trakcie czytania	✓	✓
określa główną myśl tekstu	✓	✓
rozdziela poszczególne części tekstu	✓	✓
określa główne myśli poszczególnych części tekstu	✓	✓
wskazuje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu, wykorzystując na przykład znajomość wskaźników syntaktycznych (<i>discourse markers</i>)		✓
wskazuje związki pomiędzy opiniami wyrażonymi w tekście, na przykład prawdopodobieństwo, efekt, przyczynę		✓
selekcjonuje potrzebne mu informacje		✓
selekcjonuje wskazane informacje	✓	✓

oddziela myśl główną od drugorzędnych		✓
oddziela fakty od opinii		✓
rozpoznaje, wyróżnia i porównuje fakty, dowody, opinie, definicje, hipotezy, sugestie, konotacje		✓
rozróżnia znaczenie dosłowne tekstu od znaczenia przenośnego		✓
określa potencjalnego odbiorcę tekstu		✓
określa rodzaj tekstu	✓	✓
określa styl języka użytego przez autora		✓
określa funkcję komunikacyjną tekstu	✓	✓
dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu	✓	✓
wykorzystuje elementy pozajęzykowe (fotografie, etc.), aby lepiej zrozumieć komunikat	✓	✓
wykorzystuje wiedzę pozajęzykową / doświadczenie, aby przewidzieć cel, treść, zawartość tekstu	✓	✓

2.2.4. Wypowiedź pisemna

W zakresie sprawności pisania na poszczególnych poziomach uczeń:

	Poziom podst.	Poziom rozszerz.
tworzy spójną i logiczną wypowiedź na dany temat	✓	✓
w dłuższych formach użytkowych rozwija wątek wypowiedzi, odpowiednio podkreślając główne punkty, oraz popierając swoje zdanie odpowiednią argumentacją		✓
stosuje przyjęte formy wypowiedzi pisemnych i konsekwentnie ich przestrzega	✓	✓
używa rejestru języka odpowiednio do kontekstu, założonego celu i odbiorcy		✓
opisuje aspekty życia codziennego / bezpośredniego otoczenia: ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska, czynności, zawody, zdarzenia, procesy	✓	✓
opisuje prawdziwe lub wymyślone zdarzenia / przeżycia / doznania	✓	✓
komentuje wiadomości / poglądy autora wypowiedzi		✓
uzyskuje informacje, wyjaśnienia, pozwolenia i ich udziela	✓	✓
wyraża i reaguje na wyrażane uczucia, takie jak zdziwienie, zadowolenie, smutek, zainteresowanie	✓	✓
wypełnia formularze, ankiety, kwestionariusze, podania	✓	✓
formułuje i uzasadnia własne opinie	✓	✓
broni własnych opinii		✓
stosuje odpowiednie struktury leksykalno-gramatyczne	✓	✓
stosuje środki językowe adekwatne do ich funkcji komunikacyjnych, na przykład dziękuje, prosi, żąda, gratuluje, instruuje, przekonuje, doradza, ostrzega	✓	✓
używa utartych związków frazeologicznych charakterystycznych dla różnych form wypowiedzi	✓	✓
posługuje się wiedzą o krajach angielskiego obszaru językowego oraz o kraju ojczystym	✓	✓

2.3. Materiał kształcenia

Materiał kształcenia obejmuje zakres gramatyki i leksyki, i określony jest wymaganiami edukacyjnymi na IV etapie kształcenia oraz standardami egzaminacyjnymi.

2.3.1. Gramatyka

Poniższa lista zawiera struktury gramatyczne, jakie należy wprowadzić w trakcie trzyletniego programu nauczania, bez podziału na poszczególne lata. Materiał wymieniony w kolumnie „Poziom podstawowy” obowiązuje również na poziomie rozszerzonym, natomiast materiał wymieniony w kolumnie „Poziom rozszerzony” obowiązuje wyłącznie na poziomie rozszerzonym

Poziom podstawowy
Poziom rozszerzony
Czasownik i fraza czasownikowa

1. Bezokolicznik i formy osobowe
2. Budowa słowotwórcza czasownika
3. Czasownik *to be*
4. Czasowniki *to have / to have got*
5. Tryb rozkazujący
6. Czasowniki regularne i nieregularne
7. Imiesłów czynny i bierny
8. Czasowniki złożone, tzw. *phrasal verbs*
9. Czasowniki wyrażające stany (tzw. *state verbs*, np. *like, realise, know*) i czynności (tzw. *action verbs*) i ich właściwości gramatyczne
10. Czasowniki posiłkowe
11. Czasowniki modalne z bezokolicznikiem zwykłym (*He should go there.*)
 - ☛ Wyrażanie **(braku) konieczności / przymusu** za pomocą czasowników:
 - must (You must buy the tickets.)*
 - have (got) to (We have to try harder.)*
 - needn't (You needn't take me to the station.)*
 - ☛ Wyrażanie **powinności** lub **krytyki, udzielanie rad** za pomocą czasowników:
 - should (They should spend more on education.)*
 - ought to (You ought to go to New York.)*
 - ☛ Wyrażanie **prośby o pozwolenie / pozwolenia** za pomocą czasowników:
 - can (You can join me if you want to.)*
 - could (Could I borrow your calculator, please?)*
 - may (You may see him now.)*
 - might* w uprzejmych pytaniach (*Might I smoke in here?*)
 - ☛ Wyrażanie **zakazu** za pomocą czasowników:
 - can't (You can't touch this!)*
 - mustn't (You mustn't cheat on a test!)*
 - ☛ Wyrażanie **przypuszczenia / prawdopodobieństwa** dotyczącego teraźniejszości / przyszłości za pomocą czasowników:
 - must (It must be a mistake.)*
 - can't (This can't be your textbook.)*
 - may (They may be rich.)*
 - might (She might visit us tomorrow.)*
 - could (They could be at work now.)*
 - would* w zdaniach warunkowych (*It would be nice if he were here.*)
 - ☛ Wyrażanie **oczekiwań** za pomocą czasowników *should / ought to* (*We ought to know the results of the exam soon.*)
 - ☛ Mówienie o **umiejętnościach / możliwościach** za pomocą czasowników:
 - can (She can swim really fast.)*
 - be able to (They were able to finish the race.)*
 - could (Nick could play chess when he was six.)*
 - ☛ Mówienie o **nawykach z przeszłości** za pomocą wyrażenia *used to* (*I used to have a bicycle.*)
 - ☛ Czasownik *will* używany do wyrażenia:
 - decyzji podjętej w czasie mówienia (*I'll help you!*)
 - prośby (*Will you help me carry it?*)
 - obietnicy / propozycji (*I'll do it for you.*)
 - ☛ Czasownik *shall* używany do:
 - proponowania pomocy (*Shall I carry those for you?*)
 - wyrażania sugestii (*Shall we go to the park?*)
12. Czasy gramatyczne teraźniejsze i przeszłe (zdania twierdzące, pytające i przeczące):
 - ☛ czas **simple present** używany do (1) wyrażenia czynności rutynowych (*I take a shower in the morning.*); (2) wyrażenia stanów trwających nieprzerwanie (*I live in Poland.*); (3) wyrażenia stanów powtarzających się (*I get*

- a. Bezokolicznik przeszły.
- b. Czasownik *to be* w aspekcie ciągłym (*He is being naughty today.*)
- c. Czasowniki, które mogą wyrażać zarówno stany, jak i czynności (*I'm tasting the soup. The soup tastes great.*)
- d. Czasowniki modalne z *progressive infinitive* (*He can't be doing his homework.*), *perfect infinitive* (*She must have helped him.*), oraz *progressive perfect infinitive* (*They shouldn't have been driving so fast.*)
 - ☛ Wyrażanie **braku konieczności / przymusu w przeszłości** za pomocą czasownika *need*:
 - didn't need to (We didn't need to take the umbrellas.)*
 - needn't have done (I needn't have taken the swimsuit.)*
 - ☛ Wyrażanie **powinności / krytyki, udzielanie rad** za pomocą czasowników / wyrażen:
 - should / ought to* dla przeszłości (*She should have thanked you.*)
 - had better (You'd better tidy this room up!)*
 - ☛ Wyrażanie **pozwolenia** za pomocą wyrażenia *to be allowed to* (np. *I'm allowed to stay up as late as I like.*)
 - ☛ Wyrażanie **przypuszczenia / prawdopodobieństwa** dotyczącego teraźniejszości lub przeszłości za pomocą czasowników:
 - must (They must have overslept.)*
 - can't (She can't have given him this address.)*
 - will (They will have done it by now.)*
 - may (She may have seen him on the train.)*
 - might (They might not have seen us.)*
 - could (It could have got lost in the post.)*
 - would* w zdaniach warunkowych (*If he hadn't gone there, she wouldn't have had to help him.*)
 - ☛ Mówienie o **nawykach teraźniejszych i przeszłych** za pomocą czasowników / wyrażen:
 - *will* do mówienia o powtarzającym się, charakterystycznym zachowaniu (*Every day Jane will ring her boyfriend.*)
 - *would* (*In those days, people would amuse themselves by performing little plays.*)
 - ☛ Wyrażanie **żalu / irytacji** związanej z niewykonaniem przez kogoś jakiejś czynności, za pomocą czasowników:
 - could (She could have let me know she would be late.)*
 - might (He might have told me about his wedding.)*
 - ☛ Czasownik *dare* (*I daren't / don't dare (to) look at the bill.*)
 - ☛ Czasownik *shall* do formułowania zasad i reguł w stylu formalnym (*No one shall act to the harm of another.*)
 - ☛ Czasowniki *will / would* po *if* w okresach warunkowych wszystkich typów (*If you will do the dishes, I will take the rubbish out.*)
 - ☛ Wyrażenie *may as well* (*They may as well have taken the wrong bus and that's why they are late.*)
- e. Czasy gramatyczne teraźniejsze i przeszłe (zdania twierdzące, pytające i przeczące):
 - ☛ czas **simple present** używany (1) w instrukcjach (*You press the button and the red light appears.*); (2) w komentarzach sportowych na żywo (*Owen pass the ball to Beckham.*); (3) aby ożywić opowiadanie (*And then up she comes to me, and asks if I'd like to go out with her.*)
 - ☛ czas **present continuous** używany do wyrażenia irytujących nas, powtarzających się czynności (z *always, constantly, continually, forever*) (*He is always leaving the top off the toothpaste tube!*)
 - ☛ czas **present perfect** używany (1) w zdaniach czasowych (*I'll let you know once I've returned.*); (2) po konstrukcji typu *it's the ... time* (*It's the first time I've ridden a camel.*)
 - ☛ czas **present perfect continuous** używany do mówienia

tired easily.); (4) przyszłości w zdaniach warunkowych typu 0 i I i w zdaniach czasowych po spójnikach: *if, unless, when, as soon as, before* (*I'll go there when she comes back.*)

- ♣ czas present continuous używany do (1) wyrażenia czynności trwającej w chwili mówienia (*I'm writing.*); (2) wyrażenia czynności trwającej w bieżącym okresie czasu (*I'm living with my boyfriend now.*)
- ♣ czas present perfect używany do (1) wyrażenia czynności lub stanów, które miały miejsce ostatnio, gdy nie ma znaczenia, kiedy miały one miejsce lub oczywiste jest, że są niedawne (*I've been to Rome.*); (2) mówienia o czynnościach / stanach z przeszłości, których skutki są widoczne obecnie (*She's broken her arm.*); (3) wyrażenia czynności, która rozpoczęła się w przeszłości i trwa nadal (*I've lived here all my life.*); (4) wyrażenia czynności, która wydarzyła się w okresie czasu obejmującym chwilę obecną (*He's been here all morning.*)
- ♣ czas present perfect continuous używany do mówienia o czynności, która rozpoczęła się w przeszłości i trwa nadal, albo właśnie się zakończyła, gdy bardziej interesuje nas sama czynność, a nie jej efekty (*I've been painting the house. I've painted three walls so far.*)
- ♣ czas simple past używany (1) do mówienia o wydarzeniach i stanach przeszłych (*I broke my arm two weeks ago.; I liked Maths.*); (2) do mówienia o rutynowych czynnościach z przeszłości (*When I was at the boarding school, I wrote home every week.*); (3) w okresie warunkowym II (*If I were richer, I'd buy that house.*); (4) w mowie zależnej (*They said they weren't happy.*)
- ♣ czas past continuous używany (1) do wyrażenia czynności, która trwała w pewnym momencie w przeszłości (ew. stanowiła tło dla innej, krótszej czynności) (*I was reading at five.; She was driving back home when she had the accident.*); (2) w mowie zależnej (*She said she was working.*)
- ♣ czas past perfect używany (1) do wyrażenia czynności / stanów przeszłych poprzedzających inne czynności / stany przeszłe (*Then I realised I'd left the kettle on.*); (2) w mowie zależnej (*She said she'd already seen it.*)

13. Konstrukcje służące do wyrażania przyszłości (zdania twierdzące, przeczące i pytające)

- ♣ czas present simple używany do mówienia o faktach przyszłych dot. rozkładów jazdy, godzin rozpoczynania się i kończenia wydarzeń (*The train leaves at 8.*)
- ♣ czas present continuous używany do mówienia o zaaranżowanych czynnościach przyszłych (*I'm visiting my auntie tomorrow.*)
- ♣ will + infinitive (future simple) używana do (1) wyrażenia stanu / czynności przyszłej niezależnej od woli człowieka, lecz wynikającej z okoliczności zewnętrznych (*It will be sunny today.*); (2) wyrażenia decyzji powziętej w trakcie mówienia / procesu myślowego (*I'll have soup, please.*); (3) wyrażenia chęci / gotowości zrobienia czegoś (*I'll sit on the floor, I don't mind.*); (4) składania propozycji, obietnic (*I'll do my best to help.*); (5) tworzenia zdań warunkowych II typu
- ♣ will + progressive infinitive (future continuous) używana do (1) mówienia o czynności, która będzie odbywała się w pewnym momencie w przyszłości (*I'll be lying on the beach at 6 tomorrow.*); (2) mówienia o planach (*I'll be going past the post office anyway so I can post that for you.*)
- ♣ would + infinitive (future in the past) używana w mowie zależnej (*She told me she would come.*)
- ♣ wyrażenie to be going to używane do (1) mówienia o własnych zamiarach (*I'm going to start my own business.*); (2) przewidywania przyszłości na podstawie posiadanych

o czynności, która zaczęła się w przeszłości i trwa nadal, jeżeli chcemy podkreślić jej trwanie (*I've been going to evening classes in Arabic.*)

- ♣ czas simple past używany po wyrażeniach tzw. *hypothetical past*, np. *I wish, it's time, I'd rather, as if, if only, suppose, supposing* (*I wish I lived somewhere else.*)
- ♣ czas past continuous używany w wyrażeniach grzecznościowych typu *I was wondering, I was hoping, I was thinking ...*
- ♣ czas past perfect używany (1) do wyrażenia czynności zakończonych przed określonym momentem w przeszłości (*By the age of 20, he'd written three bestsellers.*); (2) w zdaniach warunkowych III typu (*If I'd known you were going to be late, I wouldn't have bothered to come at all.*); (3) po wyrażeniach tzw. *hypothetical past*, np. *I wish, it's time, I'd rather, as if, if only, suppose, supposing* (*I wish I hadn't come to live here.*); (4) po wyrażeniu *it was the first time*
- ♣ czas past perfect continuous używany (1) do wyrażenia czynności, które były wykonywane przez pewien okres i poprzedzały inne czynności / stany (*I'd been living there for six years before he came.*); (2) po wyrażeniach tzw. *hypothetical past*, np. *I wish, it's time, I'd rather, as if, if only, suppose, supposing*; (3) w mowie zależnej (*She asked what he had been doing the previous night.*)

f. Konstrukcje służące do wyrażania przyszłości (zdania twierdzące, przeczące i pytające)

- ♣ will + perfect infinitive (future perfect) używana do mówienia o czynnościach, które będą trwały / zakończą się do określonego momentu w przyszłości (*By this time tomorrow, I will have finished writing this.*)
- ♣ will + progressive perfect infinitive (future perfect continuous) używana do wyrażania czynności, które będą trwały przez jakiś czas do określonego momentu w przyszłości (*By 2050, I'll have been living in Lublin for 55 years.*)
- ♣ would + progressive infinitive (future continuous in the past) używana w mowie zależnej (*She promised she would be looking after them.*)
- ♣ would + perfect infinitive (future perfect in the past) używana (1) w mowie zależnej; (2) w zdaniach warunkowych III typu
- ♣ wyrażenie to be about to / to be on the point of służące do mówienia o najbliższej przyszłości (*I'm about to go out / I'm on the point of going out.*)

g. Składnia czasownika

- ♣ zdania podrzędnie złożone: (1) orzecznikowe (*The thing is that we need him for the project.*); (2) okolicznikowe (a) celu (*I went there so that I could be with him.*); (b) porównawcze (*She sings well as does her sister.*); (c) warunku (III i mieszane)
- ♣ konstrukcje imiesłowowe (*Having done my homework, I decided to go to the cinema.*); czasownik + dopełnienie + imiesłów czynny / bierny (*I saw them run across the street. I saw the kids chasing the dog.*)
- ♣ konstrukcja z bezokolicznikiem typu *He was the last to notice the changes.*
- ♣ tryb łączący (*subjunctive*) po czasownikach *suggest, insist, demand* (*I demand we be told at once!*) i zwrotach *it's essential, it's crucial* (*It's crucial they be informed of this.*)
- ♣ konstrukcje *get something done; have somebody do something; get somebody to do something*
- ♣ zdania z podmiotem *it* z rzeczownikiem odczasownikowym, ograniczone do *it's worth, it's no use*
- ♣ question tags po trybie rozkazującym (*Don't try this, will you?*); tzw. *reply questions* (*He likes snails. Does he really?*)

<p>w chwili obecnej przesłanek (<i>She's going to have a baby.</i>)</p> <p>14. Składnia czasownika</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ zdania współrzędnie złożone ☛ zdania podrzędnie złożone: (1) podmiotowe (<i>What I like about you is your honesty.</i>); (2) dopełnieniowe (<i>I'd like you to visit me more often.</i>); (3) przydawkowe ograniczające (<i>The man who lives next door is a doctor.</i>) i opisujące (<i>My mother, who likes cinema, won a trip to Cannes.</i>); (4) okolicznikowe: (a) celu (<i>I've come to collect you.</i>); (b) czasu (<i>Visit me when you return.</i>); (c) miejsca (<i>I live where you used to.</i>); (d) porównawcze (<i>You are as tall as I am.</i>); (e) przyczyny (<i>I took a taxi because I was late.</i>); (f) przyzwolenia (<i>Although he's young, he's very smart.</i>); (g) skutku (<i>I worked till late so I was tired.</i>); (h) warunku (typu 0, I, II) ☛ konstrukcje bezokolicznikowe i gerundialne: (1) czasownik + bezokolicznik (<i>He promised to bring some good films.</i>); (2) czasownik + gerund (<i>He likes dancing.</i>); (3) czasownik + dopełnienie + bezokolicznik (z lub bez <i>to</i>) (<i>She allows him to stay. /She lets him stay.</i>) ☛ konstrukcja <i>have something done</i> (<i>I had my car repaired.</i>) ☛ zdania z podmiotem <i>it</i> (tzw. <i>empty it</i>) (<i>It's cold outside.; It's a long way from here.; It's time to get up.; It's good of you to tell me.</i>) ☛ zdania z podmiotem <i>there</i> (<i>There is / was / will be a strike.</i>) ☛ question tags (<i>He's not very bright, is he?</i>) ☛ zdania oznajmujące, przeczące i pytające w stronie biernej w czasach: simple present, simple past, present perfect, <i>will</i> + infinitive, past perfect ☛ zdania twierdzące, pytające i rozkazy w mowie zależnej z czasownikami typu <i>say, tell, ask</i>; następstwo czasów ☛ pytania pośrednie (<i>Could you tell me if there is a bank near here?</i>) ☛ zdania wykrzyknikowe 	<ul style="list-style-type: none"> ☛ zdania oznajmujące, przeczące i pytające w stronie biernej w czasach past continuous i present continuous; (2) strona bierna z czasownikami <i>see, hear, make, help</i> (<i>He was seen to leave.</i>); (3) passive gerund (<i>He doesn't like being laughed at.</i>) oraz passive infinitive (<i>She tried not to be seen.</i>); (4) tzw. <i>further passive construction</i>, zdania typu: <i>He is / was thought to be / to have been ...</i> ☛ zdania w mowie zależnej (równoważniki zdań, krótkie odpowiedzi, question tags) z różnymi czasownikami wprowadzającymi (<i>She inquired if I had ever been there and I said I hadn't.</i>); (2) przypadki, kiedy zmiana czasów w mowie zależnej nie jest konieczna (<i>He said that water boils at 100 degrees Centigrade.</i>); (3) <i>if</i> w porównaniu z <i>whether</i> ☛ zdania wyrażające życzenie / przypuszczenie z wyrażeniami: <i>I wish, I'd rather, sooner, I'd prefer, you'd better, suppose, supposing, if only, it's high time</i> ☛ inwersja stylistyczna i inne formy emfaticzne: (1) po wyrażeniach przeczących i ograniczających, zazwyczaj na początku zdania (<i>Seldom do I cry.</i>); (2) po przysłówkowych okolicznikach miejsca (<i>In came the professor.</i>); (3) zdania typu <i>cleft sentences</i>, zaczynające się od <i>It ...</i>, <i>What ...</i>, <i>All ...</i> (<i>It was Mary who stole the money.; What I want now is a cup of coffee.; All I want is you.</i>); (4) emfaticzne użycie czasownika posiłkowego <i>do</i> (<i>He did visit me that day.; Do help yourself to a cookie.</i>); (5) dopowiedzenia z inwersją typu <i>So / Nor (neither) do I.</i>
Rzeczownik i fraza rzeczownikowa	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rodzaj rzeczownika (<i>mass noun</i>, etc.) 2. Rzeczowniki policzalne i niepoliczalne 3. Budowa słotwórcza rzeczownika; rzeczowniki złożone 4. Liczba pojedyncza i mnoga (regularna i nieregularna) 5. Forma dzierżawcza rzeczownika (<i>saxon genitive – Susan's boyfriend; of genitive – the name of the restaurant</i>) 6. Rzeczowniki w funkcji przymiotnika (<i>competition entry</i>) 7. Przedimki: nieokreślony, określony i zerowy 	<ol style="list-style-type: none"> a. Rzeczowniki mające (1) tylko formę liczby pojedynczej (<i>news, measles</i>); (2) tylko formę liczby mnogiej (<i>scissors, pliers</i>); (3) dwie formy liczby mnogiej (<i>dwarfs / dwarves</i>) b. Liczba mnoga rzeczowników złożonych (<i>passers-by; women doctors; grown-ups</i>) c. <i>double genitive</i>: <i>my sister's boyfriend's dog</i>
Zaimek	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaimki: osobowe (<i>I, you, he</i>), dzierżawcze (<i>mine, yours, his</i>), zwrotne i emfaticzne (<i>myself, yourself / ourselves, himself</i>), wskazujące (<i>this, these</i>), pytające (<i>who, what</i>), względne (<i>who, where, whose</i>); wzajemne (<i>each other / one another</i>) 2. Zaimek bezosobowy <i>you</i> 3. Zaimek nieokreślony / określniki w roli zaimka: <i>some(one), any(thing), no(where), none, either, neither; many, much, few, a few, little, a little; another, other, others, the others, the other;</i> 	<p><i>every, each; enough; both, all</i></p> <ol style="list-style-type: none"> a. Zaimek bezosobowy <i>one</i> b. <i>either – or; neither – nor</i>
Przymiotnik	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Regularne i nieregularne stopniowanie przymiotników (<i>nice – nicer – the nicest; handsome – more handsome – the most handsome; good – better – the best; far – farther – the farthest, bad – worse – the worst, little – less – the least</i>), używane do porównań w stopniu równym, wyższym i najwyższym 2. Przymiotniki dzierżawcze (<i>my, his, her, your, their</i>) 3. Budowa słotwórcza przymiotnika 4. Użycie przymiotnika w wyrażeniach z: <i>too, enough, as ... as, so, such, how, what, than</i> 	<ol style="list-style-type: none"> a. Regularne i nieregularne stopniowanie przymiotników (<i>old – elder – the eldest</i>) używane do porównań w stopniu niższym b. Konstrukcje <i>the</i> (+ stopień wyższy), <i>the</i> (+ stopień wyższy); <i>more and more ...</i> c. Przymiotniki złożone (<i>long-legged, big-headed</i>) d. Kolejność przymiotników przed rzeczownikiem (<i>a small Persian carpet, a Persian small-carpet</i>) e. Użycie przymiotnika z <i>the</i> w funkcji rzeczownika określającego grupę ludzi (<i>the rich, the unemployed</i>) f. Przymiotnik po czasownikach postrzegania (<i>The dinner smells nice.; You look wonderful.</i>)

Przysłówek	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówków 2. Miejsce przysłówka w zdaniu: (a) przysłówki częstotliwości (<i>He always comes on time.; He is always late.</i>); (b) przysłówki często używane z czasami (<i>He hasn't come yet.</i>) 3. Przysłówek z <i>too</i> (<i>He was walking too slowly.</i>) i <i>enough</i> (<i>He wasn't walking quickly enough.</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> a. Przysłówki o dwóch znaczeniowo różniących się formach (<i>He came late.; Have you seen him lately?</i>) b. Konstrukcja <i>the ... the ...</i> z przysłówkiem (<i>The more slowly you drive, the safer you are.</i>)
Liczebnik	
Liczebniki główne i porządkowe	
Przyimek	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyimki określające miejsce, kierunek, odległość (<i>in the cinema; at home; towards us</i>) 2. Przyimki określające czas (<i>in summer, on Monday, at midday, on New Year's Eve; in twenty minutes</i>) 3. Czasowniki używane z przyimkami (<i>think about; apologise to someone for something</i>) 4. Przyimki przyczyny (<i>due to; because of; in view of</i>) 5. Przymiotniki używane z przyimkami (<i>serious about; responsible for</i>) 6. Popularne wyrażenia przyimkowe (<i>by mistake, on television, out of order</i>) 7. Pytania z przesuniętym przyimkiem (<i>What are you thinking about?</i>) 8. Przyimek w zdaniach przydawkowych (<i>the students you are responsible for</i>) 	
Spójnik	
<i>and, but, if, unless, that, till, until, when, while, after, before, because, (al)though, so</i>	<i>in spite of, despite, on condition that, as long as, supposing, providing / provided that, so as (not) to, even though, even if, whereas, as if, as though</i>

2.3.2. Leksyka

Każdy akt komunikacji językowej umiejscowiony jest w kontekście konkretnej sytuacji, którą z kolei można wpisać w jedną z wielu sfer (ang. *domain*), wokół których zorganizowane jest życie ludzkie. Chociaż w zależności od potrzeb uczniów można wyznaczyć niezliczoną wręcz liczbę takich organizujących sfer, to dla celów nauczania i uczenia się języka obcego ogólnego zdecydowaliśmy się wyróżnić (wzorując się na *A Common European Framework*) następujące trzy sfery, niezbędne – naszym zdaniem – nastolatkowi, który wykorzystuje język przede wszystkim do nawiązywania kontaktów oraz w nauce:

- ☞ sfera życia osobistego, w której uczeń funkcjonuje jako osoba prywatna,
- ☞ sfera życia publicznego, w której uczeń funkcjonuje jako członek większej grupy / społeczeństwa,
- ☞ sfera edukacji, w której uczeń funkcjonuje jako członek zorganizowanego procesu nauczania, szczególnie (ale niekoniecznie) jako członek instytucji, jaką jest szkoła.

W ramach każdej z tych sfer można przewidzieć pewne charakterystyczne / często występujące sytuacje, które da się opisać poprzez typowe dla nich:

- ☞ miejsca / budynki, etc.,
- ☞ instytucje / organizacje / grupy społeczne,
- ☞ osoby związane z sytuacją,
- ☞ przedmioty (ożywione i nieożywione),
- ☞ działania, w jakie angażują się osoby,
- ☞ wydarzenia,
- ☞ teksty.

Słownictwo, które przewiduje nasz program nauczania, zostało zorganizowane i opisane w ramach wyżej wymienionych sfer i sytuacji, które można ogólnie opisać jako zakresy tematyczne, jakie należy realizować. Zaproponowany podział na sfery i sytuacje może pomóc nauczycielowi w przygotowaniu prezentacji lub utrwaleniu poznanego słownictwa – w ramach pola semantycznego, osadzonego w konkretnej sytuacji. Gdy sytuacja jest bliska nastolatkowi, będzie się on mógł z nią zidentyfikować, co umożliwi personalizację wprowadzanego materiału leksykalnego i tym samym ułatwi jego zapamiętanie.

Sfera	Miejsca / budynki, etc.	Instytucje / organizacje	Osoby	Przedmioty	Wydarzenia	Działania	Teksty
Życie osobiste	<ul style="list-style-type: none"> Dom: dom i mieszkanie, pokoje, ogród, dom własny Rodziny, przyjaciele, ludzie obcych Miejsce w hotelu Wieś, morze 	<ul style="list-style-type: none"> Rodzina Powiązania społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> Dziadkowie, rodzice, dzieci, rodzeństwo, wujkowie, ciotki, kuzyni, teściowie, małżonkowie, przyjaciele, znajomi, osoby szczególnie bliskie (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, stan cywilny) 	<ul style="list-style-type: none"> Mebłe, wyposażenie domu, narzędzia, dzieła sztuki, przedmioty użytkowe Ubiór, zabawki Dzikie / domowe zwierzęta, ulubione Pogoda Sprzęt sportowy, muzyczny 	<ul style="list-style-type: none"> Uroczystości osobiste i rodzinne, spotkania, przyjęcia, odwiedziny Spacer, jazda na rowerze, jazda samochodem, wakacje, wycieczki Wypadki Zjawiska naturalne Ochrona środowiska Uzależnienia (narkotyki, alkoholizm, etc.) Wydarzenia sportowe 	<ul style="list-style-type: none"> Rutyna dnia codziennego: ubieranie się, gotowanie, jedzenie, higiena, chodzenie do szkoły, nauka Dbanie o zdrowie, samopoczucie Czytanie, radio i telewizja Rozrywka Hobby Zabawy i sporty Praca zawodowa, kwalifikacje, uprawnienia 	<ul style="list-style-type: none"> Telegazeta, internet, programy telewizyjne i nagrane teksty mówione Instrukcje obsługi Przepisy kulinarne, diety Materiały użytkowe, broszury, reklamy Powieści, czasopisma, gazety Listy osobiste / korespondencja
Życie publiczne	<ul style="list-style-type: none"> Miejsca publiczne: ulica, park, place miejskie, etc. Transport Sklepy, supermarkety Szpital, przychodnie, kliniki Obiekty sportowe Teatr, kino, miejsca rozrywki (dyskoteka, pub) Galerie, muzea Restauracja, pub, hotel Miejsca kultu 	<ul style="list-style-type: none"> Władze Gremia polityczne Ustawodawstwo / prawo Zdrowie publiczne Partie polityczne Związki i stowarzyszenia Związki wyznaniowe 	<ul style="list-style-type: none"> Obywatele Urzędnicy Personel sklepów Policja, armia, służby bezpieczeństwa Kierowcy, konduktorzy, pasażerowie Gracze, fani, widzowie Aktorzy Kelnerzy, barmani Osoby duchowne, zgromadzenie, wierni 	<ul style="list-style-type: none"> Pieniądze, portfel Druki Dobytek Broń Plecaki, torby Programy Posiłki, przekąski, napoje Pasport, prawo jazdy 	<ul style="list-style-type: none"> Zdarzenia Wypadki, choroby Zgromadzenia publiczne Procesy sądowe, aresztowania, kary, mandaty Mecze, turnieje Występy, przedstawienia Wesela, pogrzeby 	<ul style="list-style-type: none"> Kupowanie i uzyskiwanie przedmiotów i usług Korzystanie z pomocy medycznej Podróżowanie samochoodem, koleją, statkiem, samolotem Rozrywka i relaks Uczestnictwo w obrzędach religijnych Wyrażanie uczuć 	<ul style="list-style-type: none"> Publiczne ogłoszenia i zawiadomienia Metki, nalepki, etykiety, opakowania Ulotki, grafiki Bilety, rozkłady jazdy Zawiadomienia, regulaminy Programy Umowy Menu Teksty religijne, hymny
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> Szkola: klasy, korytarz, boisko System szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła średnia, uniwersytet Sale wykładowe Akademiki / bursy Laboratoria Stołówka 	<ul style="list-style-type: none"> Władze szkolne i oświatowe System oświaty 	<ul style="list-style-type: none"> Nauczyciele Pracownicy obsługi Rodzice Koleżdy / koleżanki z klasy 	<ul style="list-style-type: none"> Materiały piśmiennicze Szkolne mundurki Sprzęt i ubiór sportowy Jedzenie Sprzęt audio-wizualny Pomoc szkolne Komputer, internet 	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoczynanie / kończenie szkoły (etapu edukacji) Egzaminy Rezygnowanie ze szkoły Wywiadówki Dni sportu, kultury, etc. Problemy z dyscypliną 	<ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie się i uczestniczenie w zajęciach, grach, zabawach Praca własna w bibliotece, laboratorium, etc. Eksperymenty Praca domowa Debaty i dyskusje Nauka języków obcych Ocenianie 	<ul style="list-style-type: none"> Podręczniki Źródła encyklopedyczne Tekst na tablicy, ekranie komputera, etc. Ćwiczenia Dziennik Słowniki

3. Planowanie procesu kształcenia

3.1. Wprowadzenie

Planowanie jest kluczowym elementem w nauczaniu, zaś według *Nowego słownika pedagogicznego* (Okoń, 1996) jest częścią naukowej organizacji procesu dydaktycznego, działu dydaktyki, który traktuje proces dydaktyczny jako układ dynamicznie ze sobą powiązanych elementów, w których poszukuje się najlepszych strategii dla osiągnięcia wysokiej wydajności. Zdaniem teoretyków uczenia się „rozmiar i układ uczenia się zależy od charakteru przerabianego materiału, od tego, jak jest on posegmentowany i w jakim porządku został zaprezentowany” (Perrot, 1995:17). Ochenduszko (1997:11) przypomina, że do celów planowania należą:

- ☞ polepszenie skuteczności nauczania,
- ☞ odpowiednie wykorzystanie wiedzy i środków,
- ☞ polepszenie motywacji zarówno nauczania, jak i uczenia się,
- ☞ świadoma kontrola nad procesem kształcenia, zwiększenie aktywności ucznia (dzięki odpowiednio zaplanowanej pracy uczeń staje się współtwórcą procesu kształcenia i partnerem nauczyciela),
- ☞ ochrona przed przypadkowością i chaotycznością działań,
- ☞ ochrona przed rutyną i monotonią dydaktyczną.

Tak więc planowanie ma wspomóc efektywność nauczania, stając się przez to jedną z podstawowych umiejętności nauczyciela.

Punktem wyjścia planowania procesu kształcenia jest program nauczania oparty na podstawie programowej, zaś jego efektem końcowym jest sporządzony plan, będący swoistą wytyczną działania. Według Kotarbińskiego plan jest „podobną konkretną”, tj. modelem powstającego przedmiotu (Kotarbiński, 1960). W dydaktyce wymieniane są różne rodzaje planów w zależności od czasu, na jaki są przeznaczone lub celów, którym służą. Ze względu na czas Okoń podaje trzy rodzaje planów: roczny, okresowy i codzienny, zaś Yinger planowanie dzienne, tygodniowe, planowanie jednostki tematycznej, semestralne i planowanie roczne. Ze względu na cele Niemierko rozróżnia planowanie kierunkowe, metodyczne i wynikowe.

Istotą *planowania kierunkowego* jest powiązanie celów poznawczych kształcenia z motywacyjnymi oraz dobranie materiału kształcenia w taki sposób, by poszczególne jego jednostki umożliwiły osiągnięcie odpowiednich celów kształcenia. Planowanie takie ukierunkowuje czynności nauczania bez wpływu na ocenę osiągnięć uczniów oraz przyjętą metodologię, a swoim zakresem obejmuje plan pracy na semestr i rok szkolny.

Plan metodyczny (Niemierko, 2001) przekształca treść nauczania w sytuacje zadaniowe, składające uczącego się do wykonania przewidzianych czynności. Dotyczy on zatem konkretnej jednostki lekcyjnej lub cyklu lekcji, jest zorientowany na cele lekcji i czynności uczniów oraz ściśle powiązany z planem wynikowym.

3.2. Planowanie wynikowe

Planowanie wynikowe polega na pogrupowaniu materiału kształcenia na działy programowe i duże jednostki tematyczne. Powinno doprowadzić do hierarchii wymagań programowych w związku z kolejnymi tematami zajęć. Należy w tym miejscu podkreślić ważność wymagań programowych, bowiem według nich nauczyciel będzie dokonywał oceny osiągnięć uczniów, a także skuteczności własnej pracy. Oczywiście należy ustrzec się przed pułapką, jaką stawia planowanie wynikowe: poziom wymagań należy bezwzględnie dostosować do możliwości intelektualnych uczniów, nie stawiać zbyt wysokich wymagań uczniom słabym ani zbyt niskich zdolnym.

Plan wynikowy stanowi integralną część planu dydaktyczno-wychowawczego, którego autorem jest indywidualny nauczyciel uczący daną grupę uczniów. Plany pracy z kolejnych lat nauki w szkole ponadgimnazjalnej powinny być ze sobą spójne i odzwierciedlać wybrany przez nauczyciela program nauczania, szczególne zaś spiralny układ treści nauczania i sposoby osiągania założonych na początku celów przedmiotowych i umiejętności kluczowych. Ponadto kryteria proponowanych ocen, stanowiące część planu, powinny być zgodne z Przedmiotowym Systemem Oceniania, opracowanym przez danego nauczyciela lub zespół przedmiotowy, zaś PSO – z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania.

Wychodząc naprzeciw potrzebom spełnienia wymogów formalnych, według których w procesie uzyskiwania coraz wyższych stopni awansu zawodowego nauczyciel zobowiązany jest do tworzenia planu pracy dydaktyczno-wychowawczej na kolejne lata szkolne, jak i starając się spełnić oczekiwania rzeszy nauczycieli, pragnących ulepszyć jakość nauczania i własnej pracy, przedstawiamy w niniejszym programie plan wynikowy, oparty na podręczniku *ForMat 1*, autorstwa Diany Pye i Hanny Kryszewskiej, wydanym w roku 2002 przez Macmillan Polska. Ponieważ podstawowym wymogiem planowania wynikowego jest realne rozpoznanie potrzeb i możliwości ucznia oraz odpowiednie zhierarchizowanie wymagań, opracowany przez nas plan jest jedynie propozycją, z możliwością modyfikowania w zależności od konkretnej sytuacji dydaktycznej.

W przedstawionej (str. 40) propozycji przyjęliśmy dwa poziomy wymagań: podstawowy (P) i ponadpodstawowy (PP); spełnienie wymagań podstawowych oznacza uzyskanie oceny dostatecznej. Przy ustalaniu wymagań wykorzystaliśmy podstawę pro-

gramową, zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej dotyczące oceniania i klasyfikowania, wymagania edukacyjne dotyczące IV etapu edukacyjnego oraz standardy egzaminacyjne. Kierowaliśmy się również następującymi kryteriami:

- ☞ przystępność,
- ☞ wartość kształcąca,
- ☞ niezawodność,
- ☞ niezbędność wewnątrzprzedmiotowa,
- ☞ niezbędność międzyprzedmiotowa,
- ☞ użyteczność.

Wymagania ponadpodstawowe z poziomu niższego, np. pre-intermediate, należy na kolejnym poziomie, np. intermediate, traktować jako wymagania podstawowe.

Plan wynikowy opracowaliśmy w formie tabeli z zamieszczeniem zoperacjonalizowanych celów lekcji dotyczących sprawności językowych, dodając zakres struktur gramatyczno-leksykalnych.

3.3. Metody i techniki pracy na lekcjach

Poniżej przedstawiamy opracowane w oparciu o podręcznik *ForMat 1*, autorstwa Diany Pye i Hanny Kryszewskiej (Macmillan Polska, 2002) przykłady metod i technik pracy na lekcjach języka angielskiego w szkole ponadgimnazjalnej. Szczegóły pracy na lekcjach zostały przedstawione w poradniku dla nauczyciela, będącym integralną częścią kursu *ForMat*.

3.3.1. Nauczanie sprawności językowych

3.3.1.1. Mówienie

W celu kształcenia umiejętności **mówienia**, rozumianej jako **ustne porozumiewanie się** lub **konstruowania dłuższej wypowiedzi ustnej** preferowana jest praca w parach symulująca naturalną sytuację językową. Często służy ona wprowadzeniu lub utrwale- niu poznanego słownictwa, wprowadzeniu do tematu lekcji. Poniżej prezentujemy przykładowe ćwiczenia służące nauczaniu mówienia, zilustrowane przykładami z podręcznika *ForMat 1*:

- ☞ reagowanie w różnych sytuacjach dnia codziennego (na podstawie dostarczonego materiału stymulującego, np. krótki opis sytuacji)

3 Work in pairs. Say what you can or can't do in these places.

petrol station church hospital cinema
lift swimming pool library park train
classroom

Here are some words to help you.

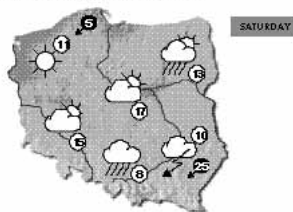
smoke drink sing wear a hat
read a book lean out of the window
wear shoes talk go to sleep
take your dog wear shorts eat

■ You can't smoke at a petrol station.

- ☞ luka informacyjna

18 Work in pairs.
Student A: Turn to page 157.
Student B: Turn to page 158.

Look at the weather map for next Saturday.
Describe the weather to Student B.

Now listen to Student B and complete the chart.

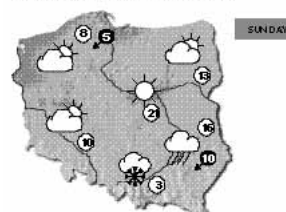
	Saturday
snow or rainfall	
temperature	
wind	

Now turn back to page 112.

Listen to Student A and complete the weather chart for next Saturday.

	Saturday
snow or rainfall	
temperature	
wind	

Now look at the weather map for next Sunday.
Describe the weather to Student A.

Now turn back to page 112.

reagowanie na dostarczony materiał wizualny / słuchowy (opis obrazka, przedmiotu, miejsca, zjawiska, procesu; analizowanie, syntetyzowanie i interpretacja dostarczonych informacji)

- 1 Look at the photograph. Say what is happening.
- 2 Write down words you would use to describe the event.
- 3 Work in pairs. Think about attractions and events in Poland. Discuss these questions.

- 16 Read the survey and decide which country is the most European and which is the least European.
- 17 Complete the graph about European identity with these labels. Use the information from the survey in 16.
European national no opinion
- 18 Organise a class survey on European identity. Ask all the students this question and draw a graph for your class.
Do you see yourself as more European, more Polish or do you have no opinion?
- 19 Discuss your results and compare them with the results in 16.

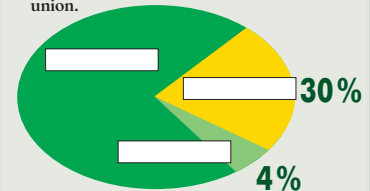
Who are we?

In a recent survey, young people in Britain, Germany, Italy and France were interviewed about how European they consider themselves.

The results show that a majority of young Europeans consider themselves to be more nationals than Europeans. However, almost one-third now see themselves as Europeans rather than nationals of their home country. And about four per cent have no opinion.

The Italians see themselves as more European than the other nationalities. Two in five Italians consider themselves to be more European than Italian.

Over one-third of Germans see themselves as firstly European, while the British are the least likely to feel any European identity. The British are also the least enthusiastic about political union.

relacjonowanie wydarzeń
kończenie zdań

- 16 Work in pairs. Talk about your feelings in different situations. Use these adjectives.

annoyed surprised worried amazed
embarrassed relaxed

I feel embarrassed when I have to speak in front of a lot of people.

krótkie wypowiedzi na zadany temat / pytanie

- 9 Work in pairs. Discuss your families. Ask and answer questions about ...

- the size of your family,
- the relationship between your brothers and sisters,
- the relationship with your parents,
- the relationship with your grandparents and other relatives,
- if one or both parents work.

uczestnictwo w dyskusji / debacie / role-play

- 10 Read these sentences and decide if an adult or a young person said them.

- 1 Turn that music down.
- 2 It's just not fair. I can never do anything right.
- 3 I can't understand you if you don't speak clearly.
- 4 You never listen to me.
- 5 All my friends stay out late, why can't I?
- 6 If you don't tidy your room, you can't go out.
- 7 Can't I do it later?

- 12 Work in groups. Discuss your answers. Talk about situations when you, your friends, your parents or other adults say similar things.

- 13 Work in pairs. Choose a situation from 12. Follow the steps in the Study guide. Use one or more of the sentences in 10.

- 14 Role play your conversation for the class. Decide which is the best.

Study guide

Preparing a role play

When you are asked to prepare a role play ...

- choose a situation or discuss the situation you are given,
- decide what each person says,
- decide who plays which role,
- write down key words to help you,
- practise the conversation,
- change roles so that each student practises a different role.

3.3.1.2. Słuchanie – rozumienie mowy / tekstu ze słuchu

Słuchanie jest sprawnością receptywną, ściśle powiązaną ze sprawnością produktywną jaką jest mówienie. Źródłem materiału do słuchania może być sam nauczyciel, inni uczniowie i kasety audio / video. Główne typy zadań polegają na słuchaniu w celu zrozumienia ogólnego sensu wypowiedzi lub w celu uzyskania informacji szczegółowych. Kształcąc tę umiejętność językową, nauczyciel może wykorzystać następujące rodzaje ćwiczeń:

☞ zadania wielokrotnego wyboru (2 / 3 / 4 opcje)

2 Work in pairs. Read these sentences and try to guess the correct ending.

<p>1 Our diet affects our ...
 a body.
 b body and mind.
 c mind.
 d balance.</p> <p>2 Proteins ...
 a help us wake up.
 b make us feel fat.
 c give us energy.
 d help us burn fat quickly.</p> | <p>3 The effect of drinking honey and milk comes from ...
 a milk.
 b honey.
 c a combination of milk and honey.
 d calcium only.</p> <p>4 Before an exam you should ...
 a drink coffee.
 b mix drinks.
 c drink juice with a spice.
 d go to a bar.</p> <p>5 Oregano is ...
 a a kind of pizza.
 b a plant used for cooking.
 c a kind of drug.
 d a part of your garden.</p> |
|--|---|

☞ dopasowywanie mówiącego do tematu / wypowiedzi

11 Decide which speaker has these opinions. Write A for Alun or H for Heulwen.

- 1 All children should learn Welsh at school.
- 2 Children should be able to choose to learn Welsh or not.
- 3 Language is an important part of cultural identity.
- 4 You can be Welsh without speaking the language.

🔊 Now listen again and check.

☞ udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące tekstu (tzw. *comprehension questions*); uzupełnianie map, wykresów, grafów, zgłoszeń, druków, formularzy, etc.

9 🔊 Listen and answer these questions.

- 1 How did Jeff feel when he heard that Sam was planning a gap year?
- 2 How did Sam's parents feel when he told them about the gap year?
- 3 How do his parents feel now?
- 4 How does Sam feel now?

🔊 Now listen again and check.

10 🔊 Listen and tick the places on the map which Sam is sure to visit.

☞ uzupełnianie luk, tabel

3 🔊 Listen and complete these sentences.

Jenny

- 1 My parents give me ___ pocket money every month.
- 2 I get some extra from my ___.
- 3 In all, I get about ___ a month.

Kate

- 4 I get ___ pocket money from my parents.
- 5 I get a job every ___.
- 6 I spend about ___ each month.

Philip

- 7 My parents give me ___ pocket money a month.
- 8 I do babysitting so in all, I get about ___ a month.
- 9 I spend about ___ a month on my mobile phone.

4 🔊 Listen again and tick the things they spend their money on.

	Jenny	Kate	Philip
clothes			
their mobile phone			
music			
magazines			
hobbies			
going out			
food and drink			
other			

☞ porządkowanie zdań, akapitów, obrazków, etc.

10 Listen and number these events in the order they happened.

- a The police officers went to their positions.
- b The robbers jumped out of the bulldozer.
- c The police replaced the real diamonds with fakes.
- d One of the men used a van to take the speedboat to the river.
- e They drove the bulldozer through the Dome gate.
- f The police jumped on the robbers and arrested them.
- g Four of the robbers started to cross London in the bulldozer.
- h Two of the robbers smashed the diamond cabinet.
- i One man drove the speedboat down the river.
- j They drove through the wall into the building.

 Now listen again and check your answer.

☞ poprawianie błędnych informacji

14 Listen again and correct the mistakes in some of these sentences.

- 1 Manchester is Britain's second biggest city.
■ *Manchester is Britain's third biggest city.*
- 2 Old Trafford is a famous theatre.
- 3 Manchester is famous because it was the country's first industrial city.
- 4 The city centre is big and attractive.
- 5 Parts of the cathedral were built in the 12th century.
- 6 Castlefield Heritage Park is just south east of the city centre.
- 7 You can visit the world's oldest airport in the Heritage Park.
- 8 There are good cinemas near the canal.
- 9 It's mainly an important industrial centre today.
- 10 Famous classical musicians come from Manchester.
- 11 There are two major universities in Manchester.
- 12 Manchester's universities are well-known for business studies.

☞ określanie rodzaju i funkcji tekstu

3.3.1.3. Rozumienie tekstu czytanego

W przypadku czytania, podobnie jak rozumienia ze słuchu, istotne jest zrozumienie ogólnego sensu wypowiedzi lub uzyskanie informacji szczegółowych. Podobne rodzaje ćwiczeń służą kształceniu tej umiejętności językowej:

☞ zadania wielokrotnego wyboru (2 / 3 / 4 opcje)

7 Read the article about Albert Einstein and complete the task in 6.

- 1 Einstein published the theory of relativity ...
 - a in 1879.
 - b in the first decade of the 20th century.
 - c when he was a student.
 - d when he was an old man.
- 2 Mileva Maric ...
 - a met Marie Winteler.
 - b was the only woman at university in Zurich.
 - c was independent like Marie.
 - d wasn't Albert's first love.
- 3 The letters show ...
 - a Albert's love for Mileva only.
 - b Mileva's love for Albert only.
 - c Albert's different ideas and emotions.
 - d Albert's mother's opinions.
- 4 Albert and Mileva ...
 - a didn't get married.
 - b separated.
 - c were interested in the same things all their lives.
 - d were always in love.
- 5 Einstein's brain ...
 - a is now complete.
 - b was examined by Marian Diamond.
 - c had an extra part.
 - d had only 73 per cent of some cells.

Now work in pairs. Check your answers.

Everybody knows Einstein was a very special man – a genius. He was born in 1879 and in 1905 he changed modern physics. Thanks to him we see time and space differently. The theory of relativity changed the way we think about the world. Recently, with the discovery of Einstein's letters we have learnt more about him.

Little is known about his teenage years and his love life as a young man. He first fell in love with Marie Winteler at secondary school in Ulm. Then he moved to Zurich and met Mileva Maric at university in 1897. She was the only woman in his class and Albert thought that she was his equal, strong and independent like him.

We learned a lot about his emotions when his love letters to Mileva Maric were found in 1986. They show not only his love for her but the thoughts and feelings of a man growing up. In one of the letters he writes that he can shave every day. There are fifty-four letters from Einstein to Mileva and eleven letters from her. She called him Johnnie, he called her Dollie. Einstein's mother was against Mileva and their relationship. 'You are ruining your future,' she repeated. This did not stop them from getting married in 1903.

☞ dopasowywanie nagłówków / zdjęć do tekstu; dopasowywanie / wybór streszczenia przeczytanego tekstu (rozpoznanie ogólnej myśli tekstu / poszczególnych części tekstu)

2 Work in pairs. Look at these photographs and describe them.

3 Read the articles opposite and match them with the photographs below.

Now match these titles with the articles.

- 1 The magic bus
- 2 The earlier the better
- 3 The computer in the wall
- 4 Taking IT to the street kids

4 Read these summaries of the articles. Only two of them are correct. Decide which they are.

- 1 In India, many children who cannot read or write have the use of a wall computer. They quickly teach themselves how to use it and this also helps them learn to read.
- 2 Children who do computer courses when they are very young, learn to read and write later than other children. This is a big advantage because they do not do well at school and pass their exams at a later age.
- 3 Children can communicate with other people on the Internet in special IT centres for homeless kids. They also learn computer skills which may help them find jobs.
- 4 People in many isolated country areas do not know much about computers and the Internet. Special IT buses carry people around the country and give them the opportunity to understand this modern technology.

☞ udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące tekstu (tzw. *comprehension questions*)

3 Read the article again and answer these questions.

- 1 How long did William stay in each of the places during his gap year?
- 2 What did he do there?
- 3 How did he describe his trip to Chile?

4 Find words or expressions in the article which are similar to these.

- 1 have a quiet life (paragraph 2)
- 2 likes (paragraph 2)
- 3 took part (paragraph 3)
- 4 housework (paragraph 4)
- 5 a long way from other villages and towns (paragraph 5)

1 TODAY, many British students take a year out between school and higher education. Most people use their gap year to travel or to work in a foreign country. Others choose to work for the whole year at home and save their money to help them pay for their university education. A gap year helps young people to improve their self-confidence and get on with other people. They learn to look after themselves and they gain work experience. These are all skills which are very useful during their years at university. Many universities like students to have a gap year. Research has shown that students who take a year out are more likely to finish their university course than students coming straight from school. Many

employers also often prefer job candidates who have taken a year out because they have more experience than other graduates.

2 PRINCE WILLIAM did not take things easy during his gap year in 2001. After doing a six-week army survival course in Belize, Central America, the young prince took part in a ten-week educational project on the island of Mauritius in the Indian Ocean. William is keen on swimming and diving and he went scuba-diving on the magnificent coral reefs. He studied the ocean plant and animal life around the island.

3 IN JULY, he stayed for ten weeks at a working camp in Chile. A voluntary group called Raleigh International organised this project and one hundred and ten young

☞ pytania typu „prawda / fałsz” (wybór opcji można rozszerzyć o „tekst nie zawiera takiej informacji”)

10 Read the brochure and decide which statements are true (T) and which are false (F) or not mentioned (NM).

- 1 Northern countries will get hotter and drier.
- 2 Many species will disappear if the climate changes.
- 3 Industry is responsible for global warming.
- 4 We can stop global warming if we do something now.
- 5 Tigers will probably be extinct in a hundred years' time.
- 6 National parks in other European countries have saved many wild animals.
- 7 The number of wild bison in Poland is growing.
- 8 Planet Watch has created many national parks around the world.

☞ porządkowanie zdań, akapitów, obrazków, etc.

4 Read the article opposite and match these headings with paragraphs a – e.

- 1 Cutlery lessons
- 2 The fast food generation
- 3 How to eat peas
- 4 Family meals are a thing of the past
- 5 Bigger peas for children

a Fast food culture is threatening the survival of the English garden pea. A generation of British children has grown up eating fast food and television dinners with their fingers. More and more children eat pizzas and burgers with their hands, or stab at pieces of chicken with a fork. Scientists believe that children are copying characters on American TV shows who only eat with a fork, and not with a knife and fork together. Many of these children have lost the cutlery skills to eat peas and many have stopped chasing them around their plates.

☞ szybkie wyszukiwanie konkretnej informacji w tekście

6 Read the rest of the article. Find out which city has ...

good weather a football competition an ancient castle
fashion shows a famous 15th century bridge
golf courses a royal palace a port a parliament
an international arts festival famous art galleries a river

7 Read the article again and find out what these dates and figures refer to.

450,000 5,000 16th 18th 30 31st December 461,000
200 BC 12th 19th 15th 27

Now find three things that are similar and three things that are different.

Towns, cities and villages all over Britain have twin towns in other parts of the world. The aim is to help people from different countries to understand each other better. Most twin towns have something in common and they are often a similar size. The towns develop cultural exchanges. They usually start with youth and school exchanges. But many towns organise exchanges for many groups of people like farmers, senior citizens, gardeners, etc.

☞ pogłębianie wiedzy na temat technik poprawnego czytania; określanie rodzaju i funkcji tekstu

2 Work in pairs. Answer these questions.

- How often do we read these types of texts in Polish?
- How often do we read these types of texts in English?
- How do we usually read each of the texts? Do we ...?
– read every word from the beginning to the end
– read it quickly until we find the information we're looking for

3 Say why we usually read these types of texts. Choose from these reasons ...

- for pleasure,
- to find specific information,
- to keep up with the news,
- to find out how to do something,
- to remind me of something,
- to find out what to write.

4 Look at the passage and decide what type of text it is.

3.3.1.4. Redagowanie wypowiedzi pisemnej

Ta umiejętność należy do najtrudniejszych sprawności językowych, a jej kształcenie powinno być rzetelnie i systematycznie prowadzone. Przed uczniami stoi bowiem konieczność redagowania krótkiej (notatka, list, C. V.) i dłuższej formy użytkowej (esej, rozprawka, itp.) nie tylko podczas egzaminu maturalnego, lecz również w przyszłym życiu zawodowym. Najczęściej wypowiedzi pisemne redagowane są na podstawie modeli podanych w zadaniu, po uprzednim omówieniu struktury i formy danej wypowiedzi,

15 You are going to write a story about a frightening experience. It can be true or imaginary. Make notes. Use this plan to help you.

Paragraph 1

- describe the situation at the beginning of the story, write about ...
when it happened,
where it happened,
who was there

Paragraph 2

- describe what happened
- write about the people's reactions and feelings

Paragraph 3

- describe what happened in the end

jak też wykonaniu prostszych ćwiczeń, takich jak:

☞ uzupełnianie zdań, akapitów, opowiadań

22 Complete these sentences.

- Tatoos are fashionable. However, I think they ...
- Although skating is trendy, in my opinion ...
- A lot of my friends listen to rap music. However, I think it ...
- It was a very long film but I think it ...

23 Rewrite these sentences using *although*.

- Designer clothes are very expensive. But many people prefer them to ordinary clothes.
- She enjoys watching adverts on TV. However, they do not influence what she buys.
- The cinema is expensive. However, I prefer it to the television.

☞ dyktando sprawdzające znajomość poprawnej pisowni (jako tekst dyktanda można wykorzystać fragment czytanki z podręcznika lub fragment skryptu z ćwiczenia na słuchanie)

☞ mini-dialog

3.3.2. Nauczanie podsystemów językowych: gramatyka, słownictwo, wymowa i intonacja

Nauczanie podsystemów języka, w szczególności gramatyki i leksyki, odbywać się powinno zawsze w określonym kontekście, w którym zostaną one zaprezentowane. Należy przy tym pamiętać, że każda struktura gramatyczna i leksykalna powinna zostać przećwiczona nie tylko w formie drylu językowego, ale również w zadaniach symulujących realne sytuacje z życia codziennego, w których użycie tej struktury jest wyborem uzależnionym od poziomu sprawności językowych ucznia, a nie przymusem. Istotne jest również zindywidualizowanie nauczanych struktur (tzw. personalizacja).

3.3.2.1. Ćwiczenie poszczególnych zagadnień **gramatycznych** odbywa się w następujący sposób:

- ☞ tworzenie reguł gramatycznych (praca w parach, peer-teaching)

18 Read these sentences and decide which advice is the strongest.

- 1 You should wear a hat.
- 2 You shouldn't worry.
- 3 You must call the police.
- 4 You mustn't go into the house before the police arrive.

Now complete these rules with *should* and *shouldn't* or *must* and *mustn't*.

- a We use ___ and ___ to give advice.
- b We use ___ and ___ to give strong advice.

Remember, there is no rule about which modal verb to use. It depends on how strongly you feel.

- ☞ analizowanie podobieństw i różnic pomiędzy językiem polskim i angielskim

GRAMMAR CONTRAST

Compare ...
W zeszłym roku dwa razy wyjeżdżali do Anglii.
 – They went to England twice last year.
Wczoraj o tej porze pisaliśmy klasówkę z fizyki.
 – At this time yesterday we were doing a Physics test.
 Some Polish sentences in the past can be translated using the past simple, others using the past continuous.

Now translate ...
Jeff upuścił probówkę. Upadła na podłogę. Pracownia wypełniała się dymem i wszyscy kasłali.
 Grammar summary page 151

- ☞ tworzenie zdań z wymuszoną strukturą (możliwość personalizacji gramatyki)

23 Think about this evening. Say what you *might* or *might not* do if ...

- you have a lot of homework,
- there is a good film on TV,
- you are tired,
- your friends come to see you,
- you have to cook the dinner.

- ☞ identyfikacja błędnej struktury

16 These sentences are incorrect. Find the mistakes in each sentence and correct them.

- 1 I stay at home yesterday.
■ I stayed at home yesterday.
- 2 We did arrived here last month.
- 3 When did you born?
- 4 Who they invited to their wedding last month?
- 5 Did he lived at home when he were a student?
- 6 Who did die in 1964?
- 7 She not meet her friend so she did came home early last night.

☞ zadania wielokrotnego wyboru

11 Choose the correct verb.

- 1 If I had a lot of money, I'd *buy / buy* an enormous house with a swimming pool.
- 2 If I *met / 'd met* a film star, I'd feel very shy.
- 3 If I won a free holiday, I'd *go / went* to Australia.
- 4 If I *speak / spoke* English fluently, I'd live in Canada.
- 5 If I *was / 'd be* President, I'd give students longer holidays.

☞ uzupełnianie luk; budowanie zdań z podanych wyrazów (tzw. *gramatyzacja*)

15 Complete the text about coffee with the present simple passive or the past simple passive of the verb in brackets.

Coffee

Coffee 1) ____ (first drink) in Arabia in the 15th century. It 2) ____ (introduce) into Europe in the 17th century. Today, it 3) ____ (grow) in Africa and South America and it 4) ____ (drink) all over the world.

Now use these prompts and write about chocolate.

- 1 Chocolate / first eat / Central America
- 2 Introduce / Europe / 14th century
- 3 Today / grow / South America and West Africa
- 4 It / eat all over the world

☞ uzupełnianie zdań wymuszonymi strukturami

14 Listen again and complete the sentences with these words and expressions.

some any (x2) much (x2) many a little
a few (x2) a lot of no

- 1 How ____ flour do you want to order?
- 2 We need ____ washing powder.
- 3 There isn't ____ fruit left in the house.
- 4 We haven't got ____ vegetables.
- 5 Only ____ apples.
- 6 Have we got ____ juice?
- 7 There's only ____ toothpaste left.
- 8 There isn't ____ kitchen paper left.
- 9 There's ____ shampoo left.
- 10 There are ____ more things at the bottom of the list.
- 11 I bet we've spent ____ money.

☞ tzw. *mill-drill* (drył powtarzany przez uczniów z kilkoma lub ze wszystkimi kolegami z grupy)

21 Write two questions about other students' experiences.

- Have you ever been to a fancy dress party?

Now go round the class asking other students your questions.

- Have you ever been to a fancy dress party?
Yes, I have. I went to one last year.

3.3.2.2. Aby kształcić znajomość **słownictwa** możemy stosować wiele różnorodnych ćwiczeń:

☞ wybór słowa odpowiadającego definicji

2 Match these words with definitions 1 – 7.

tornado lightning strike hurricane
flood destruction hailstones desert

- 1 a bright light in the sky during a storm
- 2 a large amount of water which covers the land
- 3 balls of ice
- 4 a very dry region
- 5 a terrible storm
- 6 a dangerous wind
- 7 terrible damage

☞ dopasowywanie słów z listy do nazwy pola semantycznego; łączenie wyrazów w wyrażenia i zwroty

9 There are many common expressions with the verbs *have, get, do* and *make* in English. Match the verbs with the phrases. Use your dictionary to help you.

have get do make

the bed a noise a job fun a party
the housework ready my homework
married a mistake a good time a rest
dressed on with someone a meal
the shopping

Now complete these sentences with the correct form of *have, get, do* or *make*.

- 1 We ___ a party this evening.
- 2 I usually ___ the housework on Saturday mornings.
- 3 They're ___ a lot of noise!
- 4 I can't come now. I ___ ready to go out.

10 Put these words into four groups.

wildlife golf cleaning breakfast diet
sailing habitat well-balanced tidying
species diving extinct endangered
win race hoovering washing-up

- a environment
- b sport
- c food
- d housework

Now add three more words to each group.

☞ wykreślanie słowa, które nie pasuje do grupy

9 Underline the odd-one-out.

- 1 hot mild hurricane warm
- 2 hailstones ice cloud snow
- 3 tornado breeze wind rain
- 4 lightning storm thunder sun

☞ tworzenie tzw. *word-maps*

11 Copy the word map into your vocabulary notebook. Remember to leave some space so you can add new words.

12 Make a word map with these words.

personal assistant hospital waitress
farmer office teacher gardener
restaurant builder

You can illustrate or colour new words to help you remember them.

13 Make a word map for education.

uzupełnianie zdania odpowiednią formą słowa utworzoną od podanej formy wyjściowej (tzw. *word formation*)

Study guide

Organising your vocabulary (6): noun suffixes

In English, many nouns are formed by adding a suffix to the verb. Here are some common noun suffixes ...

-y discovery -ion invention
-sion decision -ment measurement
-ation observation -ance appearance

There are sometimes spelling changes.

demonstrate – demonstration

decide – decision

Some verbs have more than one noun.

invent – invention inventor

11 Make nouns from the verbs in brackets and complete these sentences.

- The ___ of penicillin was very important. (discover)
- He took the ___ to leave school without asking his parents. (decide)
- In Britain, ___ is compulsory up to the age of sixteen. (educate)
- The teacher's ___ was very clear. (explain)
- They were doing an ___ in the Chemistry lab. (experiment)

12 Complete these sentences with the correct noun.

research researcher invention inventor measure
measurement science scientist

- He wants to study business and become a market ___.
- Alexander Graham Bell was the ___ of the telephone.
- We took the ___ for our new bedroom carpet.
- A ___ is someone who studies science.

wyszukiwanie w tekście wyrazów do podanych definicji / synonimów do podanych słów

5 Find words or expressions in *About online shopping* which mean the same as ...

- shops
- when you want
- the cost of taking the shopping from the store to the house
- customers
- presents

wybór / zgadywanie znaczenia słów z kontekstu

4 Find these words in the article and answer the questions for each word.

cheerfully run out of whisper
miniature date nuisance

- What part of speech is the word?
- Are there any clues to its meaning in

5 Answer these questions.

- Does *What a pain!* mean Jeff is ...?
a pleased
b not pleased
- Does *What have you got in mind?* mean ...?
a What ideas have you got?
b What have you decided?
- Does *Come off it!* mean Ania thinks it's ...?
a a good idea
b a bad idea
- Does *I'm only kidding* mean Jeff is ...?
a joking
b angry

grupowanie słów wg wspólnego pola semantycznego

7 Decide where you can find these products on the online supermarket page.

butter make-up rice sausage bread cheese
frozen chips onion cabbage tissue washing powder
chicken dog food hamburger pear chocolate egg
kitchen paper potato toothpaste juice

Ćwiczenia oparte na wizualnym materiale stymulującym

18 Match the objects in the photograph with these words.

sleeping bag camera tent umbrella
 saucepan camping stove chocolate
 backpack swimsuit suntan cream hat
 waterproof sandwich cap matches
 penknife

wprowadzenie wyrażień / zwrotów przydatnych w prowadzeniu rozmowy (wyrażanie zgody, proponowanie, etc.)

2 Work in pairs. Put these expressions into four groups.

Have you thought about ...?
 I can't agree with you!
 That's it ...
 Are you serious?
 You are absolutely right.
 You must be joking.
 I'd like a word with you ...
 It's fine by me ...
 Why don't we ...?
 Perhaps we should / could ...?
 I'm happy with that.
 That's exactly what I think.
 I want to talk to you about something ...

- a starting the conversation
- b agreeing and disagreeing
- c making suggestions
- d ending the conversation

gry i zabawy (krzyżówki, diagramy, rebusy, etc.)

7 Complete the puzzle.

Across

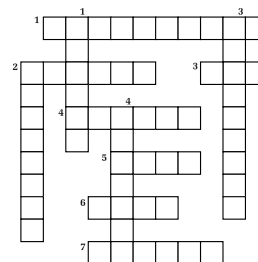
- 1 We use this to look at very small things.
- 2 The opposite of *multiply*.
- 3 A room where scientists do experiments.
- 4 For example, two or five.
- 5 The smallest part of a chemical.
- 6 A test _____ is a piece of chemistry equipment.
- 7 The number you get when you do a calculation.

Down

- 1 Make something for the first time.

Down

- 1 Make something for the first time.
- 2 Find something for the first time.
- 3 A science lesson where you do experiments.
- 4 Find out the size of something.

3.3.2.3. Nauczanie wymowy i intonacji

Nauczanie wymowy i intonacji może stanowić odrębny etap lekcji, może być również integralną częścią zadania, którego celem jest wprowadzenie lub powtórzenie słownictwa, bądź zadania słuchowego. Najistotniejsze w nauczaniu wymowy i intonacji są: (1) regularność, (2) szczególne skupienie się na problemach specyficznych dla polskich użytkowników języka angielskiego, oraz (3) nakierowanie uwagi nie tylko na fonetykę głoski / wyrazu, ale również na zagadnienia fonetyki suprasegmentalnej: intonację, akcent, rytm języka. Poniżej prezentujemy przykładowe ćwiczenia służące nauczaniu wymowy, zilustrowane przykładami z podręcznika *ForMat 1*.

2 Listen and repeat these words.

chicken chips crisps peas peanut sweets

Now put the words into two groups.

- a /t/ ■ chicken
b /i:/

8 Say these words aloud. Which is the unstressed /ə/ sound? There may be more than one in some words.

bakery butter chicken chocolate flowers grocery pasta sugar washing powder

 Now listen and check.

2 Listen and underline the syllable which is stressed in these words.

cathedral business cosmopolitan inhabitants picturesque crowded population attractive industry

Now put the words into three groups and say them aloud.

- a 1st syllable ■ *business*
b 2nd syllable ■ *inhabitants*
c 3rd syllable ■ *population*

7 Listen to the expressions in 5. Put a tick if the speaker sounds polite.

Now repeat the expressions. Try to sound polite.

8 Complete these conversations with the expressions.

- 1
Scott Hi. I'm doing a survey on young people and money for the college magazine. 1) ___?
Jenny 2) ___. I've got a class in ten minutes.
2
Scott Excuse me. I'm doing a survey on young people and money. 3) ___?
Kate 4) ___.
3
Emma Excuse me. I'm doing a survey on young people and money. 5) ___?
It won't take long.
Philip 6) ___.

 Now listen and check.

6 Complete these sentences.

- 1 We're going to a party ___ Friday evening.
2 We're leaving ___ 11 am exactly ___ March 4th.
3 There's a Monet exhibition at the Tate Gallery ___ June.
4 I didn't go anywhere ___ the summer holidays.
5 I'll go to Oxford when I am in England ___ the summer.
6 They have lived in Argentina ___ eight years.
7 I'll finish university ___ 2002.

 Now listen and check your answers. Notice how the speaker links some words in connected speech, such as consonant + vowel and vowel + vowel, using /j/, /w/ or /r/.

7 Listen again and repeat the sentences. Try to link the words using /j/, /w/ or /r/.

3.4. Przykładowe scenariusze lekcji

Każdy z rozdziałów (units) podręcznika *ForMat 1* zapewnia materiał do zrealizowania w ciągu **trzech** jednostek lekcyjnych. Poniżej przedstawiamy cztery przykładowe scenariusze lekcji oparte na tym podręczniku; należy jednak podkreślić, że scenariusze te, przeznaczone na **jedną** godzinę dydaktyczną każdy, prezentują tylko część materiału zawartego w rozdziałach, do których się odnoszą. Przy wyborze materiału do tych scenariuszy kierowaliśmy się chęcią zaprezentowania, choćby w tak z konieczności skrótowej formie, różnorodności materiału, jaki nauczyciele i uczący się znajdują w podręczniku *ForMat 1*.

3.4.1. Scenariusz 1 – Lekcja nakierowana na wprowadzenie i przeciwieństwo materiału gramatycznego (na podstawie materiału z Unit 16 – *Online Shopping*)

Przedmiot: język angielski

Nauczyciel:

Klasa:

Data:

Temat lekcji: *Discussing what to buy*. Zaimki nieokreślone – powtórzenie i rozszerzenie wiadomości

Cel ogólny: Wykorzystanie znajomości określników analogicznych do zaimków nieokreślonych (*some / any / no*) i określników „oceniających” (*much / many; a few / a little; a lot of / lots of*) do opisanego liczby lub ilości posiadanych / potrzebnych rzeczy (produktów)

Cele operacyjne (szczegółowe):

1. Wiadomości – Uczeń:

- ☞ zna zasady użycia *some / any / no* w zdaniach twierdzących, przeczących i pytających,
- ☞ zna zasady użycia *some / any / no / much / many / a few / a little / a lot of / lots of* z rzeczownikami policzalnymi i niepoliczalnymi,
- ☞ zna zastosowanie *How many / How much* z rzeczownikami policzalnymi / niepoliczalnymi do zadawania pytań o liczbę i ilość,
- ☞ zna polskie odpowiedniki słów *some / any / no / much / many / a few / a little / a lot of / lots of*.

2. Umiejętności – Uczeń:

- ☞ buduje zdania twierdzące, przeczące i pytające, właściwie stosując *some / any / no*,
- ☞ stosuje różne określniki odpowiednio do rzeczownika, do którego się odnoszą (policzalnego lub niepoliczalnego),

- ☞ pyta o ilość / liczbę, używając *How many / How much*,
- ☞ tłumaczy na język angielski / polski zdania opisujące i pytające o ilość / liczbę.

3. Cele wychowawcze:

- ☞ kształcenie umiejętności aktywnej współpracy w parach,
- ☞ promowanie umiejętności wzajemnego kształcenia (*peer-teaching*),
- ☞ rozwijanie postawy aktywizującej podczas lekcji,
- ☞ rozwijanie umiejętności organizowania własnej nauki - porządkowanie nowych wiadomości w formie tabel / grafów ułatwiających ich zapamiętanie.

Czas trwania: 1 godzina dydaktyczna

Metody i formy pracy: praca indywidualna uczniów, praca w parach

Materiały i środki dydaktyczne: podręcznik *ForMat 1 Student's Book*, magnetofon, tablica

Planowany przebieg zajęć:

1. Czynności organizacyjne.
2. Rozgrzewka językowa (proponowana rozgrzewka stanowi modyfikację rozgrzewki 1 z *Possible warm-ups, ForMat 1 TB*, str. 65): uczniowie odpowiadają na pytania: *Do you think about what you are going to buy before you go shopping? Do you prepare a list, or do you remember everything?*
3. Praca w parach: uczniowie słuchają dialogu i odpowiadają na pytania zawarte w ćw. 12, str. 68.
4. Praca w parach: na podstawie notatek uczniowie wspólnie uzupełniają listę zakupów – ćw. 13, str. 68.
5. Uczniowie uzupełniają brakującymi słowami zdania w ćw. 14, str. 68, a następnie sprawdzają poprawność swoich odpowiedzi z dialogiem.
6. Praca w parach: na podstawie otrzymanego materiału lingwistycznego, uczniowie odpowiadają na pytania zawarte w ćw. 15 i 16, str. 69.
7. Wykonanie diagramu organizującego nowy materiał.
8. Wspólna analiza *Grammar Contrast* str. 69.
9. Uczniowie uzupełniają ćw. 17, str. 69, a następnie jedna para odczytuje dialog.
10. Ewaluacja wspólnej pracy.

Praca domowa uczniów: wybrane ćwiczenia (8-10) z zeszytu ćwiczeń (*ForMat 1 WB*, Unit 16, str. 47).

3.4.2. Scenariusz 2 – Lekcja nakierowana na ćwiczenie sprawności czytania i pisania (na podstawie materiału z Unit 8 - Information Technology)

Przedmiot: język angielski

Nauczyciel:

Klasa:

Data:

Temat lekcji: *The present and future of Information Technology*. Ćwiczenie sprawności czytania i pisania

Cel ogólny: Doskonalenie sprawności rozumienia tekstu czytanego i redagowania wypowiedzi pisemnej

Cele operacyjne (szczegółowe):

1. **Wiadomości** – Uczeń:
 - ☞ wymienia wybrane strategie służące zrozumieniu tekstu czytanego,
 - ☞ podaje słownictwo z pola semantycznego – *komputer, technologia informatyczna*.
2. **Umiejętności** – Uczeń:
 - ☞ opisuje postacie z materiału stymulującego,
 - ☞ przewiduje główną myśl tekstu na temat sposobów propagowania Information Technology (IT) w różnych krajach,
 - ☞ przyporządkowuje poszczególnym artykułom prasowym odpowiednie ilustracje, tytuły i streszczenia,
 - ☞ dedukuje znaczenie podanych słów z kontekstu,
 - ☞ dopasowuje definicje do podanych słów,
 - ☞ odpowiada na pytania, odszukując w tekście potrzebne informacje szczegółowe,
 - ☞ określa potencjalnego odbiorcę tekstu, rodzaj tekstu i styl języka użyty przez autora,
 - ☞ redaguje tekst użytkowy w formie eseju lub rozprawki na temat roli IT w szkole,
 - ☞ redaguje streszczenie wybranego artykułu prasowego na temat roli mediów we współczesnym świecie.
3. **Cele wychowawcze:**
 - ☞ kształcenie umiejętności aktywnej współpracy w parach,
 - ☞ rozwijanie postawy aktywizującej, prowadzącej do twórczej pracy i rozwijania zainteresowań,

- ↪ kształcenie umiejętności planowania pracy,
- ↪ kształcenie umiejętności dokonywania oceny własnej pracy i pracy kolegów / koleżanek.

Czas trwania: 1 godzina dydaktyczna

Metody i formy pracy: praca indywidualna uczniów, praca w parach

Materiały i środki dydaktyczne: podręcznik *ForMat 1 Student's Book*, tablica

Planowany przebieg zajęć:

1. Czynności organizacyjne.
2. Rozgrzewka językowa (patrz: rozgrzewka 1, *Possible warm-ups, ForMat 1 TB*, str. 35): uczniowie odpowiadają na pytania: *Do you have a computer at home? Do you like playing computer games? Następnie wymieniają sposoby wykorzystania komputera we współczesnym świecie.*
3. Praca w parach: uczniowie wykonują ćw. 1, str. 34, przyporządkowując podane słowa do ilustracji.
4. Praca w parach: uczniowie opisują czynności ludzi przedstawionych na ilustracjach – ćw. 2, str. 34.
5. Uczniowie czytają artykuły prasowe, a następnie dopasowują do nich ilustracje i nagłówki – ćw. 3 i 4, str. 34-35.
6. Uczniowie znajdują w tekście podane wyrazy i dopasowują do nich definicje – ćw. 5, str. 35.
7. Uczniowie tworzą plan wypowiedzi pisemnej na temat roli technologii informatycznej w szkole, a następnie redagują krótką wypowiedź pisemną – ćw. 13 i 14, str. 37.
8. Ewaluacja pracy na lekcji i wypowiedzi pisemnych wybranych uczniów.

Praca domowa uczniów (do wyboru 1. lub 2.):

1. Zredagowanie eseju lub rozprawki na temat roli komputeryzacji we współczesnej szkole
2. Streszczenie wybranego artykułu prasowego na temat roli mediów we współczesnym świecie

3.4.3. Scenariusz 3 – Lekcja wprowadzająca elementy kulturoznawcze
(na podstawie materiału z Unit 32 – European Identity)

Przedmiot: język angielski

Nauczyciel:

Klasa:

Data:

Temat lekcji: *European identity*. Ćwiczenie sprawności mówienia i rozumienia ze słuchu

Cel ogólny: Doskonalenie sprawności mówienia, rozumienia ze słuchu i rozumienia tekstu czytanego, realizacja ścieżki: edukacja europejska

Cele operacyjne (szczegółowe):

1. **Wiadomości** – Uczeń:
 - ↪ podaje techniki służące ułatwieniu zrozumienia tekstu ze słuchu i tekstu czytanego,
 - ↪ wymienia podstawowe fakty dotyczące programu Erasmus oraz Unii Europejskiej,
 - ↪ zna zasady prowadzenia dyskusji i zwroty temu służące.
2. **Umiejętności** – Uczeń:
 - ↪ w zakresie sprawności rozumienia ze słuchu odczytuje znaczenie wypowiedzi przekazanej za pomocą zapisu magnetofonowego w stopniu pozwalającym mu na selekcję określonych informacji,
 - ↪ odpowiada na pytania szczegółowe, wykorzystując informacje z usłyszanego dialogu,
 - ↪ uzupełnia graf informacjami szczegółowymi z przeczytanej ankiety,
 - ↪ prowadzi dyskusję na temat poczucia narodowej tożsamości i przedstawia jej wyniki,
 - ↪ podaje argumenty za i przeciw zjednoczeniu Europy i przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.
3. **Cele wychowawcze:**
 - ↪ rozwijanie postawy aktywizującej podczas lekcji,
 - ↪ kształcenie umiejętności aktywnej współpracy w parach,
 - ↪ kształtowanie postawy tolerancji wobec opinii innych osób,
 - ↪ doskonalenie umiejętności negocjacji i prezentacji własnego stanowiska w danej kwestii,
 - ↪ kształcenie umiejętności dokonywania samooceny własnej pracy i pracy kolegów / koleżanek,
 - ↪ umacnianie poczucia tożsamości narodowej przy jednoczesnym propagowaniu idei zjednoczonej Europy.

Czas trwania: 1 godzina dydaktyczna

Metody i formy pracy: praca indywidualna uczniów, praca w parach i w grupach

Materiały i środki dydaktyczne: podręcznik *ForMat 1 Student's Book*, magnetofon, tablica lub arkusze papieru, pisaki

Planowany przebieg zajęć:

1. Czynności organizacyjne.
2. Rozgrzewka językowa (proponowana tu rozgrzewka różni się od rozgrzewki 2 z *Possible warm-ups, ForMat 1 TB*, str. 129, lepiej w naszym przekonaniu nawiązując do poprzedzającej lekcji): w czasie burzy mózgow uczniowie wymieniają istotne fakty na temat programu Erasmus, o którym czytali i rozmawiali na poprzedniej lekcji.
3. Po wysłuchaniu rozmowy pomiędzy Robem, Janet, George'a i Elizabeth uczniowie wykonują ćw. 12, str. 132.
4. Uczniowie przyporządkowują streszczenia wypowiedzi do poszczególnych rozmówców – ćw. 13, str. 132.
5. Praca w parach: uczniowie dyskutują na temat poznanych opinii i ustosunkowują się do nich – ćw. 14, str. 132.
6. W grupach uczniowie prowadzą dyskusję, wymieniając argumenty za i przeciw wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, a następnie podają wyniki przeprowadzonej dyskusji.
7. Uczniowie indywidualnie analizują wyniki przeprowadzonej ankiety – ćw. 16, str. 132, a następnie na podstawie tekstu uzupełniają graf – ćw. 17, str. 132.
8. W parach lub grupach uczniowie przygotowują własną ankietę na temat bycia Europejczykiem, a następnie przeprowadzają ją wśród kolegów i koleżanek w klasie.
9. Uczniowie przedstawiają wyniki ankiety na forum klasy, porównując je z wynikami ankiety zamieszczonej w podręczniku – ćw. 19, str. 132.
10. Wspólna ewaluacja pracy na lekcji.

Praca domowa uczniów (do wyboru 1. lub 2.):

1. Zebranie z różnorodnych źródeł informacji na temat Unii Europejskiej
2. Wykonanie plakatu lub spotu reklamowego propagującego ideę zjednoczonej Europy

3.4.4. Scenariusz 4 – Lekcja nakierowana na ćwiczenie *exam skills*

(na podstawie materiału z Unit 12 – *Stress*)

Przedmiot: język angielski

Nauczyciel:

Klasa:

Data:

Temat lekcji: *Ways of beating stress* – Sposoby radzenia sobie ze stresem. Exam skills practice

Cel ogólny: Doskonalenie sprawności czytania i rozumienia ze słuchu

Cele operacyjne (szczegółowe):

1. Wiadomości – Uczeń:

- ☞ zna typy zadań występujące na egzaminie maturalnym (w częściach „rozumienie ze słuchu”, „rozumienie tekstu czytanego”) i sposób ich oceniania,
- ☞ zna techniki służące ułatwianiu rozwiązywania wybranych typów zadań maturalnych.

2. Umiejętności – Uczeń:

- ☞ wykonuje zadania typowe dla egzaminu maturalnego: test wielokrotnego wyboru, dopasowywanie nagłówków do paragrafów,
- ☞ w zakresie sprawności rozumienia ze słuchu odczytuje znaczenie wypowiedzi przekazanej za pomocą zapisu magnetofonowego w stopniu pozwalającym mu na wskazanie / selekcję określonych informacji,
- ☞ w zakresie sprawności czytania określa główne myśli poszczególnych części tekstu,
- ☞ w zakresie sprawności rozumienia ze słuchu i czytania wykorzystuje wiedzę pozajęzykową i własne doświadczenie, aby przewidzieć treść wypowiedzi.

3. Cele wychowawcze:

- ☞ przedstawienie skutecznych sposobów radzenia sobie ze stresem,
- ☞ rozwijanie postawy aktywizującej podczas lekcji,
- ☞ kształcenie umiejętności aktywnej współpracy w parach,
- ☞ kształtowanie postawy tolerancji wobec opinii innych osób,
- ☞ doskonalenie umiejętności negocjacji,
- ☞ przedstawienie technik służących bardziej skutecznemu czytaniu i słuchaniu oraz radzeniu sobie z rozwiązywaniem typowych zadań egzaminu maturalnego, w tym technik kompensacyjnych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Czas trwania: 1 godzina dydaktyczna

Metody i formy pracy: praca indywidualna uczniów, praca w parach

Materiały i środki dydaktyczne: podręcznik *ForMat 1 Student's Book*, magnetofon

Planowany przebieg zajęć:

1. Czynności organizacyjne.
2. Rozgrzewka językowa (patrz: rozgrzewka 1, *Possible warm-ups, ForMat 1 TB*, str. 49): w czasie burzy mózgów uczniowie tworzą wspólnie mapę skojarzeń słownych wokół słowa *STRESS*. Krótka rozmowa na temat tego, jak uczniowie radzą sobie ze stresem.
3. Wspólna analiza zadania egzaminacyjnego w ćw. 1, str. 49 i skutecznych sposobów rozwiązania go; wspólna analiza *Exam guide*, str. 49.
4. Praca w parach: uczniowie czytają pytania zawarte w ćw. 2, str. 49 i próbują przewidzieć możliwe odpowiedzi.
5. Praca w parach: po dwukrotnym wysłuchaniu tekstu, uczniowie porównują swoje odpowiedzi i analizują zastosowane strategie.
6. Wspólna analiza zadania egzaminacyjnego z ćw. 6, str. 50 i skutecznych sposobów rozwiązania go (*Exam guide*, str. 50).
7. Praca w parach: uczniowie czytają tekst *Stop being stressed* i próbują przewidzieć możliwe odpowiedzi, a następnie je porównują.
8. Praca w parach: uczniowie wykonują zadanie egzaminacyjne a następnie porównują swoje odpowiedzi.
9. Wspólna analiza odpowiedzi uczniów i ewaluacja wykonanych zadań / ćwiczeń.

Praca domowa uczniów: ćwiczenie 4 str. 48 z podręcznika *ForMat 1 Student's Book*.

4. Samokształcenie. Samoocena

4.1. Uczeń jako nadrzędna postać w procesie kształcenia. Indywidualizowanie procesu uczenia się

Zarówno Rada Europy w opublikowanym w 1998 r. dokumencie *Recommendation No. R (98) 6 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Modern Languages*, jak i – kierujące się tymi zaleceniami – Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu w podstawie programowej dla języków obcych zgodnie stwierdzają, że jednym z podstawowych celów kształcenia na poziomie szkoły średniej jest wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego. Oznacza to, że nauczyciele powinni nakierowywać swój proces dydaktyczny na promowanie i rozwijanie wśród uczniów przekonania, że rozwijanie zdolności samodzielnego i efektywnego uczenia się jest warunkiem koniecznym, aby zapewnić sobie utrzymanie umiejętności językowych na właściwym poziomie. Jednocześnie samodzielność w uczeniu się zapewnia możliwość rozwijania tych umiejętności w miarę zmieniających się potrzeb praktycznych (studia, praca zawodowa) bądź kulturowych (stypendium, wyjazd zagranicę, praca z ludźmi wywodzącymi się z różnych kultur, gdzie język angielski jest obowiązującym językiem komunikacji).

Można wymienić co najmniej dwa czynniki, które spowodowały, że uwaga pedagogów skupiła się na istocie i miejscu autonomii w procesie uczenia się. Pierwszy z tych czynników pojawił się wraz ze zmianą metody audiolingwalnej na podejście komunikacyjne jako dominującej metody nauczania, kiedy to odwróceniu uległy poglądy na rolę ucznia w klasie i w procesie kształcenia. Nie bez znaczenia jest tu również wkład wielu metod niekonwencjonalnych (takich jak np. TPR [metoda reagowania całym ciałem], *The Silent Way*, czy też metoda *Counselling Language Learning*). Zgodnie z ideą antropocentryzmu dydaktycznego, która sama wynika z filozofii personalistycznej, uczeń jest podmiotem dydaktyki, a nie przedmiotem, którego zadaniem jest jedynie bezrefleksyjne i mechaniczne powtarzanie fraz za nauczycielem.

To skupienie się na uczniu jako postaci nadrzędnej w procesie kształcenia spowodowało, że metodycy i pedagodzy skierowali swoją uwagę na analizowanie cech osobowościowych różniących uczniów, w szczególności osób odnoszących sukces w nauce języka. Analiza wyników poczynionych obserwacji pozwoliła stwierdzić, iż uczniowie tacy przede wszystkim nie obawiają się przejęcia odpowiedzialności za przebieg i efekty swojej nauki. Postawa taka, której dodatkowo towarzyszyć powinno stopniowe przygotowanie uczniów do możliwie jak najszerszej zakrojonego współdecydowania o kierunku ich nauki, leży u podstaw autonomii, która nakierowana jest przede wszystkim na maksymalne indywidualizowanie procesu uczenia się. Dotyczy to wszystkich aspektów tego procesu, od wyboru najbardziej efektywnych technik przyswajania nowych bądź powtarzania i doskonalenia już nabytych umiejętności począwszy, a na wyborze materiałów do nauki skończywszy.

4.2. Rola nauczyciela we wdrażaniu uczniów do autonomii

Autonomia ucznia nie wyklucza jednak konieczności pomocy ze strony nauczyciela, którego rola nie leży w scedowaniu całej odpowiedzialności za proces kształcenia na ucznia, a w podejmowaniu właściwych przedsięwzięć pedagogicznych, nakierowanych na stopniowe przejmowanie przez wychowanka odpowiedzialności za własną naukę. Jest to proces dość skomplikowany z racji mnogości czynników, jakie są z nim związane, dodatkowo zagmatwany przez fakt, że tylko na niektóre z tych czynników nauczyciel może mieć wpływ, czasem bardzo ograniczony. Najogólniej rzecz ujmując, rola nauczyciela w propagowaniu idei samokształcenia sprowadza się do:

- ☛ zachęcania uczniów do częstej i regularnej refleksji nad własnym procesem uczenia się i dzielenia się swoimi doświadczeniami z rówieśnikami, na przykład w trakcie godziny wychowawczej,
- ☛ systematycznej pracy nakierowanej na podnoszenie świadomości uczniów co do procesu nauczania / uczenia się, którego są uczestnikami,
- ☛ pomocy uczniom w rozpoznaniu i rozwijaniu własnego stylu uczenia się (najistotniejsze będą tu modalność [wzrokowa, słuchowa, bądź kinestetyczna], style poznawcze, typ pamięci i związane z nim formy pracy, oraz strategię uczenia się),
- ☛ wypracowaniu z uczniami odpowiednich umiejętności interpersonalnych i społecznych, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w grupie.

Należy pamiętać, że wychowanie ucznia „autonomicznego” jest procesem długotrwałym, rozplanowanym na wszystkie lata edukacji szkolnej, na każdym poziomie kształcenia. Jest również, z założenia, procesem długofalowym, gdyż nadzieją pedagogów to, aby odpowiednio nakierowany uczeń potrafił przenieść opanowane umiejętności w nowe sytuacje, w szkole i poza nią.

Nauczyciel może wdrażać uczniów do samokształcenia poprzez:

- ☛ zapoznanie uczniów z technikami efektywnej pracy z materiałami pomocniczymi (np. słownikami różnego typu, gramatykami podręcznymi, itp.),
- ☛ zachęcenie uczniów do samodzielnej pracy nad językiem, poprzez zorganizowanie lekcji przedstawiających *graded readers* (uproszczone teksty literackie), możliwości wykorzystania radia, telewizji satelitarnej, itd.,
- ☛ zapoznanie ich z obecnymi w Polsce instytucjami propagującymi język i kulturę angielską, np. British Council (wszystkie oddziały British Council w Polsce organizują lekcje biblioteczne, które mogą stać się elementem wycieczki szkolnej),
- ☛ zapoznanie uczniów z możliwościami, jakie daje internet (zaprezentowanie ciekawych witryn, zachęcenie do wykorzystania internetu w przygotowaniu prac projektowych),
- ☛ zachęcenie uczniów zdolnych do wzięcia udziału w Olimpiadzie Języka Angielskiego, przystąpienia do jednego z oferowanych w Polsce egzaminów międzynarodowych (np. FCE lub CAE), bądź ich samodzielnej pracy na ocenę celującą,
- ☛ zwrócenie uwagi uczniów na techniki, które mogą służyć bardziej skutecznemu czytaniu, słuchaniu, etc. (np. *skimming, scanning, listening for gist, etc.*),
- ☛ prezentację pewnej liczby bardzo praktycznych sposobów uczenia się słownictwa (mapy pamięciowe, listy, karty słów, etc.), gramatyki (personalizacja, budowanie diagramów), bądź też w ogóle robienia notatek z procesu własnej pracy nad językiem,
- ☛ wbudowany w proces kształcenia trening w zakresie strategii uczenia się i komunikowania.

Bardzo wiele praktycznych rad na ten temat znajdzie nauczyciel w książce Oxford, 1990 (patrz: Bibliografia).

4.3. Samoocena

Nie należy zapominać, że w pełni autonomiczny uczeń powinien być w stanie przejąć maksimum odpowiedzialności za całość kształt własnej nauki, a więc również za kontrolowanie jej efektów. Oznacza to, że jednym z elementów związanych z wprowadzeniem autonomii musi się również stać stopniowe wdrażanie uczniów do samooceny. Proces samooceny uczniowskiej nie może być jednak utożsamiany z tym, że uczeń sam sobie wystawia ocenę za jakieś wykonane zadanie, chociaż, oczywiście, takiej techniki nie można zupełnie wykluczyć. Samoocenę uczniowską należy rozumieć jako systematyczną refleksję nad tym, co – jakie umiejętności i materiał – i w jakim stopniu już opanował, a co wymaga jeszcze dalszej pracy z jego strony. Należy również pamiętać o tym, że samoocena nie powinna pod żadnym pozorem zastąpić oceny formalnej, przeprowadzanej regularnie przez nauczyciela bądź władze oświatowe. Główną zaletę samooceny należy upatrywać w jej zastosowaniu jako potencjalnego narzędzia do podnoszenia motywacji i samoświadomości wśród uczniów. Ma ona przede wszystkim za zadanie pomóc uczącym się języka określić swoje mocne i słabe punkty, oraz, w rezultacie, pomóc im nakierować swoją naukę na właściwe tory, jak również uniezależnić się od opinii innych i budować poczucie własnej wartości.

Konsekwencją rzetelnej analizy swoich umiejętności nie może być dla ucznia zła ocena lub dodatkowe, często nieprzyjemne zadanie. Takie podejście do samooceny ze strony nauczyciela niewątpliwie zrazi ucznia do całego procesu i może negatywnie odbić się na jego podejściu do nauki języka w ogóle. Dlatego wprowadzenie samooceny jako elementu procesu kształcenia wymaga od nauczyciela szczególnej wrażliwości i podjęcia dokładnie przemyślanych działań. Uczeń musi wiedzieć, że jeżeli stwierdzi u siebie jakieś braki, znajdzie u nauczyciela wsparcie i pomoc, a nie naganę lub karę.

Kształcenie uczniów w samoocenie może przybrać różną formę. Spośród wielu możliwości nauczyciel może zdecydować się na:

- ☛ przeprowadzenie ankiety, w której umieści pytania mające na celu zachęcenie ucznia do refleksji nad aspektami procesu uczenia się; przykładowe pytania, jakie można zadać w takiej ankiecie to: (1) Co sprawiło mi trudność w nauczaniu się (...)?, (2) Czy mój wkład podczas pracy w grupie jest wystarczający?, (3) Jak najłatwiej jest mi się uczyć słownictwa?, (4) Czy

potrafię zorganizować swoje notatki w taki sposób, aby łatwiej zapamiętać nowy materiał?, itd.; oczywiście wyniki ankiet powinny zostać przedyskutowane w grupie, niekoniecznie w języku angielskim,

- ✎ przygotowanie po pewnej partii materiału zestawu stwierdzeń w postaci zamierzonych celów, które będą zrozumiałe dla ucznia i pozwolą mu zdecydować, czy opanował już konkretną czynność / umiejętność, czy wymaga to jeszcze dalszego wkładu pracy z jego strony. Przykładowo, po serii zajęć poświęconych stronie biernej, można dać uczniom kwestionariusz, w którym pojawią się stwierdzenia typu: „Znam zastosowanie przyimka by w stronie biernej” lub „Potrafię zbudować zdanie twierdzące w stronie biernej w czasie simple past”, itd. Stwierdzenia takie mogą dotyczyć zarówno sprawności, jak i materiału kształcenia, i mogą być dość szczegółowe (jak te powyżej), jak również bardziej ogólne, do zastosowania po dłuższym okresie nauczania, na przykład na koniec roku szkolnego: „Potrafię zrozumieć opis wydarzeń, opis przeżyć, a także życzenia zawarte w prywatnych listach”. Przykładową tabelę samooceny dla poszczególnych sprawności na różnych poziomach zaawansowania językowego znajdzie nauczyciel w dokumencie *The European Language Portfolio (ELP): a guide for teachers and teacher trainers* (patrz: Bibliografia).

4.4. Korzyści wypływające z wdrażania do samokształcenia

Przy całej niekwestionowanej gamie korzyści, jakie wynikają z wczesnego przygotowania uczniów do autonomicznej pracy i samooceny, nierozsądnym byłoby zaprzeczanie faktu, że istnieją pewne trudności związane z tym procesem. Mogą się one pojawić zarówno w wyniku niechęci ze strony uczniów, jak i nauczycieli. Problemy z włączeniem samokształcenia do procesu dydaktycznego mogą mieć nauczyciele autorytarni lub nie dający sobie rady z prowadzeniem zajęć w grupie. Mamy jednak nadzieję, że stopniowo uda się przekonać pedagogów co do celowości, dalekosiężności i konieczności kreowania uczniów jak najbardziej usamodzielnionych. Ci natomiast, jeżeli nauczyciel podejdzie do zagadnienia w sposób profesjonalny i zaangażowany, powinni stracić początkowe opory, co pomoże im nie tylko bardziej uwierzyć we własne możliwości, ale przede wszystkim pozwoli im stać się w pełni świadomymi użytkownikami języka. Wiele praktycznych wskazówek dotyczących wydajnych strategii dydaktycznych prowadzących uczniów do samodzielnego i skutecznego uczenia się znajdzie nauczyciel w książce Fishera (1999).

5. Ewaluacja osiągnięć uczniów w szkolnym systemie oceniania

5.1. Sprawdzanie i ocenianie. Sprawdzanie bieżące i okresowe. Ewaluacja kształtująca i sumująca

Najważniejszą rolę w sprawdzaniu osiągnięć szkolnych ucznia pełni nauczyciel. Sprawdzanie nie może jednakże być utożsamiane z ocenianiem, gdyż prowadzi to do zubożenia wartości tych procesów w toku kształcenia. Sprawdzanie ma za zadanie pomóc nauczycielowi odpowiedzieć na pytanie, czy uczniowie opanowali określoną programem treść kształcenia, a nie w jakim stopniu tę treść opanowali, gdyż wiązałoby się to już z koniecznością wartościowania otrzymanego wyniku. Wartościowanie osiągnięć uczniów jest już zadaniem oceniania. Osiągnięcia uczniów są wartościowane według określonych i ogólnie znanych kryteriów, np. opisanych na skali stopni szkolnych. Można więc powiedzieć, że ocenianie (najczęściej błędnie rozumiane jako wystawienie stopnia określonego symbolem matematycznym) może, ale nie musi, być etapem końcowym sprawdzania.

Oprócz tej podstawowej funkcji – **dydaktycznej** – sprawdzanie pełni jeszcze dwie inne funkcje, kto wie, czy nie dużo bardziej istotne. Przede wszystkim, pełni ono funkcję **diagnostyczną**. Regularne sprawdzanie osiągnięć szkolnych ucznia ma na celu zbadanie, które partie opracowanego materiału zostały już przez niego opanowane w sposób satysfakcjonujący, a nad którymi należy jeszcze popracować. Taka indywidualizacja uzyskanych wyników stanowi źródło niezwykle cennej informacji przede wszystkim dla ucznia, ponieważ pozwala mu się skupić w sposób szczególny na specyficznych dla niego problemach, ale jest równie cenna dla nauczyciela, gdyż, zdiagnozowawszy pewien problem, może on przedsięwziąć odpowiednie kroki zmierzające do zlikwidowania go, albo u pojedynczego ucznia, albo u całej grupy / klasy. Trzecia funkcja sprawdzania to funkcja **wychowawcza**, ale tę funkcję może ono spełniać jedynie wówczas, jeśli przeprowadzane jest systematycznie, gdyż tylko wtedy w sposób szczególny nagradzana może być sumienna i rzetelna praca ucznia, lub sygnalizowany uczniowi i jego rodzicom jej brak. Wszystkie te funkcje sprawdzania opisane są w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych*.

Ta regularność, o której mowa powyżej, wiąże się z tym, że sprawdzaniu musi podlegać aktualnie opracowywany w klasie materiał i umiejętności. Sprawdzanie takie, zwane **sprawdaniem bieżącym**, najczęściej dotyczy wąskiego wycinka języka, części kompetencji lingwistycznej niż komunikacyjnej i zazwyczaj przybiera formę albo krótkiego sprawdzianu, tzw. kartkówki, albo odpowiedzi ustnej przy tablicy lub w czasie pracy w parach bądź grupach. Efekty sprawdzania bieżącego nie muszą podlegać ocenie, powinien im natomiast towarzyszyć komentarz nauczyciela, skupiony przede wszystkim na tym aspekcie języka (często bardzo fragmentarycznym), który podlegał sprawdzeniu, o czym uczeń powinien być jasno poinformowany. Nie powinno ono również dotyczyć ciągle tylko jednego aspektu języka (np. słownictwa) ponieważ uczniowie mogą wówczas zlekceważyć inne aspekty. Sprawdzanie bieżące pełni zatem głównie rolę diagnostyczną i wychowawczą. W przeciwieństwie do sprawdzania bieżącego, **sprawdzanie okresowe**, przeprowadzane w przeważającej mierze w formie pisemnej, choć powinno być też w formie ustnej, nie może dotyczyć wąskiego wycinka materiału. Dokonuje się go dwa, trzy razy w ciągu semestru, najczęściej

po opracowaniu dwóch, trzech jednostek z podręcznika. W przypadku podręcznika *ForMat 1* przygotowano testy po każdym module, na który składa się sześć rozdziałów (Units), plus dodatkowo dwa testy zbiorcze, zbliżone w formacie do testów maturalnych. Bazą dla sprawdzania okresowego powinien być reprezentatywny dobór materiału i umiejętności, obejmujący cały odcinek czasu, którego sprawdzanie dotyczy. W kursie *ForMat* jest to, jak zostało powiedziane powyżej, jedno Issue, tj. sześć kolejnych rozdziałów. Dodatkowo należy pamiętać, że sprawdzanie okresowe nie może skupiać się na zagadnieniach marginalnych. Jego zadaniem jest sprawdzenie, czy uczeń opanował kluczowy materiał określony w celach kursu.

Sprawdzanie bieżące i okresowe osiągnięć szkolnych uczniów łącznie obejmują cały proces dydaktyczny, który ma na celu umożliwienie uczniowi osiągnięcie możliwie najlepszych rezultatów, pojmowanych nie tylko w wymiarze stopni szkolnych. Aby było to możliwe, proces dydaktyczny musi podlegać pewnym modyfikacjom wynikającym z nauczycielskiej refleksji nad osiągnięciami uczniów. Im dalej proces ten jest posunięty w czasie, tym trudniej jest wprowadzać jakiegokolwiek zmiany w uczeniu się / nauczaniu, co jest podstawową funkcją ewaluacji. Jeżeli sprawdzanie (ocenie) jest nastawione na zmiany, wówczas mówimy o **ewaluacji kształtującej**. Formą takiej ewaluacji jest sprawdzanie bieżące. Natomiast jeżeli jedynym celem sprawdzania (oceny) jest zarejestrowanie końcowego wyniku uczenia się / nauczania, to mówimy wówczas o **ewaluacji sumującej**. Niezmiernie ważne jest, aby w klasie szkolnej dominowała ewaluacja kształtująca, chociaż nie należy zupełnie rezygnować z ewaluacji sprawdzającej, chociażby dlatego, że swoistym rodzajem takiej ewaluacji jest egzamin maturalny, do którego przygotowują się nasi uczniowie.

5.2. Kryteria oceniania. Ocena szkolna

Aby sprawdzanie bieżące i okresowe osiągnięć szkolnych uczniów mogły właściwie spełniać pokładane w nich nadzieje, bardzo istotne jest, aby przeprowadzający je nauczyciel jasno określił wymagania, jakie stawia swoim uczniom. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej zobowiązuje nauczycieli do tego, aby poinformowali tak uczniów, jak i ich rodziców „o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania oraz o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów”. Kryteria oceniania, jakie przyjmuje nauczyciel, muszą być zrozumiałe i zaakceptowane przez uczniów, i, raz przyjęte, nie mogą podlegać modyfikacji. Niedopuszczalne na przykład jest, aby zmieniać kryteria oceniania w momencie wystawiania ocen semestralnych tylko dlatego, że jest „zbyt dużo” dobrych ocen. Jednocześnie trzeba pamiętać, że w opracowywaniu kryteriów trzeba wziąć pod uwagę nie tylko indywidualny charakter grupy uczniów, z którymi pracujemy, ale również wszystkie wymogi określone przez odpowiednie ustawy / rozporządzenia / dokumenty, takie jak podstawa programowa, standardy egzaminacyjne, program nauczania, wewnętrzny szkolny i przedmiotowy system oceniania.

Warto tu jednocześnie nadmienić, że jedynie klarowne i sprawiedliwe określenie kryteriów oceniania przed podjęciem zajęć dydaktycznych pozwoli na całkowitą **obiektywizację** wystawianych ocen, w pełni zrozumiałą dla uczniów i niezależną od humoru / stanu zdrowia nauczyciela. Niezaprzeczalny jest również fakt, że wartość wychowawcza oceny otrzymanej na podstawie obiektywnych kryteriów, w których ustalaniu uczeń partycypował, jest dużo większa, niż oceny wystawionej jedynie na podstawie widzimisię nauczyciela. Ocena otrzymana na takich warunkach, nawet jeśli nie jest dobra, rozbudza w uczniach poczucie sprawiedliwości, daje im samą jasny obraz ich wiedzy, jest podstawą wzajemnego szacunku i zaufania w szkole, oraz – mamy nadzieję – przyczynia się do podniesienia motywacji, poprzez wykreowanie zrozumiałego i sprawiedliwego obrazu oceny w ogóle.

5.3. Ocenianie analityczne i holistyczne

W nauczycielskim systemie oceniania należy określić, które osiągnięcia będą oceniane analitycznie, a które bardziej celnie będzie można oceniać holistycznie. Obydwie strategie uzupełniają się nawzajem, dlatego nie należy całkowicie rezygnować z jednej na rzecz drugiej, a jedynie dostosować je do sprawdzanych w ramach przedmiotu umiejętności.

Ocenianie analityczne, którego typowym przykładem może być szkolny test osiągnięć, wiąże się z dokładną analizą treści kształcenia, szczegółowym planowaniem sprawdzania, konstruowaniem wielu reprezentatywnych zadań, sprawdzających szczegółowe umiejętności ucznia, bardzo dużym obiektywizmem punktowania, oraz – w końcowej fazie – głęboką analizą otrzymanych wyników. Ocenianie analityczne zazwyczaj dotyczy sprawdzania kompetencji lingwistycznej uczniów oraz sprawności receptywnych (słuchanie i czytanie), gdyż możliwe jest skonstruowanie na przykład testu pisemnego, który będzie sprawdzał znajomość podsystemów językowych oraz czytania i słuchania ze zrozumieniem.

Natomiast ocenianie kompetencji komunikacyjnej (czyli w głównej mierze sprawności mówienia i pisanie) odbywa się głównie na zasadzie **oceny holistycznej**, zwanego również **intuicyjnym**. Nauczyciel nie konstruuje tym razem wielu prostych zadań, a traktuje wypowiedź jako całość i ocenia ją głównie na podstawie ogólnego wrażenia, jakie na nim wywarła i w ten sposób wytwarza sobie obraz osiągnięć ucznia jako całości. Ocena holistyczna oparta jest więc głównie na przeświadczeniu nauczyciela, które z racji swej natury ma podłoże głównie emocjonalne i nie podlega logicznemu wyjaśnieniu. Ocenianie to „posługuje się nie tyle szczegółowymi wzorcami poprawnego wykonywania czynności, ile kryteriami oceny, to jest skalami jakości procesu i wyniku czynności równoległe stosowanymi w ocenianiu” (Niemięcki, 1997). Jasno stąd wynika, że decydując się na zastosowanie oceniania holistycznego w klasie, konieczne jest staranne dobranie odpowiednich kryteriów oraz określenie ich znaczenia.

Zaleca się, aby nauczyciele stosowali oba typy oceniania, jako że ani jeden, ani drugi nie są wolne od wad. Za to ogromną zaletą stosowania obu jest to, że pozwalają nauczycielowi spojrzeć na ucznia z różnych perspektyw i w różny sposób go ocenić, co gwarantuje sprawiedliwość oceny, jako że nie uzależnia końcowego wyniku ucznia tylko od jednego typu zadań, np. testów gramatyczno-leksykalnych.

5.4. Ocena kompetencji lingwistycznej i komunikacyjnej

O ile przygotowanie w miarę klarownego systemu oceniania testów gramatyczno-leksykalnych bądź testów z czytania / słuchania nie jest szczególnie trudne, o tyle ocenianie uczniowskich prac pisemnych i wypowiedzi ustnych (kompetencji komunikacyjnej) może przysporzyć nauczycielowi kłopotu. Aby uniknąć wielu niepotrzebnych problemów, proponujemy, aby nauczyciel opracował kryteria oceniania, które zakomunikuje uczniom na początku roku szkolnego i które będą dla nich jasne. Konieczne jest, aby raz przyjętych kryteriów konsekwentnie się trzymać.

5.4.1. Ocenianie mówienia

Mówienie można oceniać zarówno w trakcie osobno zorganizowanego testu, co jednak może okazać się trudne administracyjnie, jak również w sytuacjach nieformalnych, na przykład w trakcie ćwiczeń w parach lub grupach. Proponujemy, aby nauczyciel poinformował uczniów na początku roku szkolnego, że ich wypowiedzi w trakcie pracy w parach mogą być oceniane tak, aby uczniowie byli świadomi działania nauczyciela, ale nie odnosili jednak wrażenia, że są „odpytywani” na ocenę, co mogłoby niekorzystnie wpłynąć na jakość ich wypowiedzi.

Trudno jest ustalić jednoznaczne kryteria oceny mówienia i odpowiadające im stopnie. Istotne jest jednakże, aby kryteria oceny odpowiadały ustalonym przez program poziomom osiągnięć oraz przyjętym celom kształcenia. Proponujemy, aby oceniając wypowiedzi ustne uczniów, nauczyciele przyjęli mieszaną skalę analityczno-holistyczną, w której na końcową ocenę za wypowiedź składałyby się zarówno kryteria analityczne (proponujemy, aby były to: poprawność [gramatyczna, leksykalna, wymowy], płynność, łatwość zrozumienia wypowiedzi), jak i ogólne wrażenie, jakie na słuchającym wywarła wypowiedź ucznia. Przedstawiona przez nas skala ocen jest zatem jedynie propozycją oceny wypowiedzi uczniów na poziomie średniozaawansowanym.

Oczywiście, stosując taką czy też podobną skalę ocen, nie należy oczekiwać, że w każdym jej aspekcie uczeń będzie uzyskiwał tę samą ocenę. Ponieważ wszystkie kryteria analityczne są tak samo istotne, wzorem wielu egzaminów międzynarodowych (np. FCE), przy wystawianiu oceny końcowej proponujemy ich uśrednienie, lecz w gestii nauczyciela pozostawiamy ewentualne zindywidualizowanie oceny, w zgodzie z przedmiotowym systemem oceniania.

Opracowanie i wykorzystanie podobnej skali w klasie w sposób znaczący obiektywizuje proces oceny wypowiedzi ustnych uczniów, tym samym indywidualizując proces nauczania. Uczeń może, poprzez analizę kryteriów, samodzielnie lub z pomocą nauczyciela, zobaczyć, co wymaga dalszej, bardziej wyężonej pracy z jego strony.

5.4.2. Ocenianie pisania

W ocenie wypowiedzi pisemnych uczniów można zastosować podobną skalę, jak w przypadku wypowiedzi ustnych. Należy ustalić kryteria, na których ocenę będziemy opierać i dokonywać opisu oczekiwanego zakresu osiągnięć w ramach każdego kryterium dla każdej oceny szkolnej. Przykłady takich skal znajdzie nauczyciel w sylabusie maturalnym z języka angielskiego.

My natomiast chcielibyśmy zaproponować inny, alternatywny, sposób oceny prac pisemnych uczniów. Poniżej przedstawiamy propozycję formularza oceny opisowej, który można bez problemu dołączyć do sprawdzonej pracy ucznia. Zaproponowany przez nas formularz pozwala nauczycielowi przekazać uczniowi i jego rodzicom konkretną informację na temat jego pracy, a nie jest przy tym szczególnie czasochłonny i nie wymaga, by dla każdego ucznia wypisywać długie teksty. Opiera się on w znacznej mierze na technice szybkiego notowania (tutaj są to umowne / ogólne skale, w znacznej mierze oparte na ogólnym wrażeniu nauczyciela), gdzie nauczyciel musi jedynie zaznaczyć odpowiednim znaczkiem (np. ✓) swój komentarz na temat osiągnięć ucznia. Może również, jeżeli uzna to za stosowne, przekazać wychowankowi dodatkowe uwagi / komentarze, itp.

Proponowana ocena (1 - 6)

Podpis nauczyciela

Treść:

Doskonale rozwinięcie tematu

Temat dobrze rozwinięty

Zadawalające rozwinięcie tematu

Niezadawalające rozwinięcie tematu

Poprawność językowa:

Bardzo dobra

Dobra

Zadawalająca

Poniżej oczekiwanego poziomu

Organizacja i spójność:

Bardzo dobre

Dobre

Zadawalające

Poniżej oczekiwanego poziomu

Styl / Rejestr:

Odpowiedni i konsekwentny

W przeważającej mierze odp. i kons.

Nieodpowiedni

Zakres struktur:

Bardzo dobry

Dobry

Zadawalający

Poniżej oczekiwanego poziomu

Zakres słownictwa:

Bardzo dobry

Dobry

Zadawalający

Poniżej oczekiwanego poziomu

Dodatkowe uwagi / Ogólne wrażenie:

	Poprawność wypowiedzi	Płynność wypowiedzi	Łatwość zrozumienia wypowiedzi	Ogólne wrażenie
6	<ul style="list-style-type: none"> ☞ słownictwo i struktury językowe wykraczają poza materiał opracowywany na zajęciach ☞ błędy językowe są nieliczne, pojawiają się jedynie w strukturach zaawansowanych, nie zakłócają komunikacji ☞ poprawna wymowa i intonacja, wpływ języka polskiego jest minimalny 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ mówi spójnie, bez wahanias ☞ rzadko zatrzymuje się, aby dobrze odpowiedzieć na pytanie / strukturę, ale nawet wtedy wypowiedź nie traci na swej naturalności ☞ potrafi omawiać tematy codzienne, jak również tematy o większej złożoności / na wyższym poziomie abstrakcji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ słuchający nie ma żadnych problemów ze zrozumieniem intencji i ogólnego sensu wypowiedzi ☞ w przypadku rozmowy, nie ma potrzeby zadawania dodatkowych pytań o wyjaśnienie w naturalny sposób włącza się do rozmowy i zabiera głos w rozmowie (na temat, logicznie nawiązując do wypowiedzi przedmówców niezależnie od tematu rozmowy) 	<p>ogólnie, wypowiedź wywarła zdecydowanie pozytywne wrażenie na słuchającym</p>
5	<ul style="list-style-type: none"> ☞ bardzo dobry poziom znajomości słownictwa i struktur językowych określonych przez pełny zakres wymagań ☞ błędy językowe są nieliczne, nie zakłócają komunikacji; zdecydowana większość zdań jest w pełni poprawna i zrozumiała ☞ poprawna wymowa i intonacja, można odczuć wpływ języka polskiego, ale nie wpływa to na czytelność wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ wypowiedź jest płynna, choć od czasu do czasu pojawiają się przerwy ☞ czasem uwiadamia się konieczność szukania odpowiednich słów / struktur przy okazji omawiania tematów bardziej abstrakcyjnych, co powoduje, że wypowiedź zbyttno zwalnia, ale ogólnie jest spójna ☞ na tematy codzienne wypowiada się płynnie i bez niepotrzebnych pauz 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ intencje i ogólny sens wypowiedzi są w przeważającej mierze jasne i zrozumiałe dla słuchającego ☞ czasami pojawia się potrzeba zadania dodatkowego pytania o wyjaśnienie jego udział w dyskusji jest w przeważającej mierze na temat, włącza się do dyskusji w naturalny sposób, jasno wyraża swoje zdanie, nawiązując do wypowiedzi poprzedników 	<p>wypowiedź wywarła pozytywne wrażenie na słuchającym</p>
4	<ul style="list-style-type: none"> ☞ dobry poziom znajomości słownictwa i struktur językowych przewidzianych programem, choć czasem uczniowi brak właściwego słowa, pomimo tego, że pojawiło się ono na zajęciach ☞ błędy stają się zauważalne, może pojawić się jeden lub dwa błędy zakłócające komunikację ☞ wymowa i intonacja jest w miarę poprawna, ale pojawiają się kłopoty ze zrozumieniem niektórych wypowiedzi, zauważalny wpływ języka polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ wypowiedź jest dość spójna, ale pojawiają się momenty zawahania ☞ wypowiedź sprawia czasami wrażenie fragmentarnej (podzielonej na części), ale ogólny sens jest jasny ☞ potrafi omawiać tematy codzienne, chociaż może zdarzyć się, że nawet tu pojawiają się pauzy przeznaczone na szukanie odpowiednich słów, tematy abstrakcyjne przysparzają uczniowi pewien kłopot, zacierają się płynność wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ większość tego, co mówi uczeń jest łatwa do zrozumienia ☞ ogólny sens wypowiedzi jest jasny, ale czasem potrzebna jest uczniowi pomoc nauczyciela w doprecyzowaniu informacji ☞ pojawia się konieczność zadawania dodatkowych pytań w celu wyjaśnienia przekazu ☞ uczeń włącza się do rozmowy i wyraża swoje zdanie, ale może nie potrafić nawiązać do wypowiedzi poprzednika / ów 	<p>wypowiedź wywarła w przeważającej mierze pozytywne wrażenie na słuchającym, ale były pewne jej elementy, które wpłynęły negatywnie na jej odbiór</p>
3	<ul style="list-style-type: none"> ☞ uczeń posługuje się podstawowym i najbardziej koniecznym słownictwem niezbędnym do przekazania zamierzonej informacji ☞ występują powtórzenia leksykalne i strukturalne ☞ uczeń popełnia sporo zauważalnych błędów, które niekiedy zakłócają komunikację, ale jego wypowiedź jest w większości zrozumiała ☞ wzorce intonacyjne i wymowa nie są spójne, pojawiają się dość poważne błędy, wpływ języka polskiego jest wyraźny 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ mówi niezbyt spójnie, z pewnym wahanias ☞ przekaz jest raczej niepewny, podzielony na fragmenty ☞ często zatrzymuje się, aby wyszukać odpowiednie słowo, czasem bardzo podświadomie, często wysiłek ten kończy się powtórzeniem słowa już wcześniej użytego ☞ tematy codzienne / omawiane w trakcie zajęć sprawiają mu pewien kłopot, pojawiają się pauzy i zawahania ☞ w bardzo ograniczony sposób potrafi wypowiadać się na tematy o charakterze bardziej złożonym 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ słuchający jest w stanie zrozumieć większość z tego, co mówi uczeń, ale konieczne są dość częste pytania o wyjaśnienie ☞ słuchający ma kłopot ze zrozumieniem wielu bardziej złożonych / dłuższych zdań w wypowiedzi ucznia ☞ bez pomocy nauczyciela uczeń miałby kłopoty z przekazaniem informacji bardziej szczegółowej, ale sformułowanie ogólnej myśli nie przysparza mu zbyttnich problemów ☞ jeżeli rozmowa dotyczy tematów codziennych, uczeń umie włączyć się do rozmowy i wyrazić swoje zdanie 	<p>wypowiedź nie zrobiła na słuchającym większego wrażenia, ale była zadowolająca (do zaakceptowania)</p>
2	<ul style="list-style-type: none"> ☞ ubogie słownictwo i struktury językowe, częste powtórzenia, uczeń potrafi jednak w sposób bardzo prosty przekazać wiadomość ☞ błędy są dość liczne, wiele z nich w podstawowych strukturach, występują zakłócenia w komunikacji ☞ liczne błędy w wymowie i intonacji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ uczeń mówi z dużym wahanias ☞ pojawiają się długie pauzy przeznaczone na poszukiwanie odpowiednich słów, zazwyczaj podstawowych ☞ wypowiedź często fragmentaryczna, niespójna, sprawia wrażenie niedokończonej 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ fragmenty z tego, co mówi uczeń da się zrozumieć (zazwyczaj krótkie zdania, frazy) ☞ nauczyciel może podejrzewać, że ktoś nie przywykł do słuchania ucznia miałby dużo większe problemy ze zrozumieniem go ☞ uczeń rzadko włącza się do rozmowy na tematy codzienne / określone programem, a jego wypowiedź nie zawsze jest jasna w kontekście 	<p>wypowiedź wywarła negatywne wrażenie na słuchającym</p>
1	<ul style="list-style-type: none"> ☞ brak odpowiedzi lub znajomość słownictwa i struktur tak ograniczona, że nie jest możliwe przekazanie wiadomości, brak dowodów na opanowanie najprostszych struktur, które pojawiły się na zajęciach ☞ błędy językowe w najbardziej podstawowych strukturach ☞ wymowa nieczytelna 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ w wypowiedzi występuje bardzo dużo nielanalizowalnych długich pauz ☞ wypowiedź jest bardzo krótka (czasem jedynofrazowa), poprzedzona długim przygotowaniem ☞ wypowiedź zupełnie zatarła poprzez nieznaną płynność i słownictwo 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ bardzo niewiele z tego, co mówi uczeń da się zrozumieć, nawet jeśli słuchający zadaje dodatkowe pytania, uczeń nie jest w stanie wyjaśnić, o co mu chodziło ☞ uczeń unika włączania się do rozmowy nawet na tematy codzienne, a jego wypowiedzi są niezrozumiałe dla większości osób 	<p>wypowiedź wywarła zdecydowanie negatywne wrażenie na słuchającym</p>

5.5. Ocenianie różnych form aktywności uczniów.

Demonstrowanie umiejętności ucznia – portfolio językowe; tzw. *Culture Files*

Oprócz testów, wypowiedzi pisemnych i ustnych, ocenie nauczyciela mogą podlegać również różne formy aktywności na lekcji i poza nią, w tym prace projektowe i samodzielna praca ucznia z lekturą nadobowiązkową. Decyzję co do sposobu oceniania tych nadobowiązkowych działań ucznia pozostawiamy nauczycielowi, który najlepiej zna swoich uczniów i doskonale wie, czy oceniając, na przykład pracę projektową, powinien oceniać wkład pracy włożony w przygotowanie projektu, tj. to, że uczniowie pracują samodzielnie bądź w zespołach, sumiennie, bez pomocy innych osób, nie korzystając z niedozwolonych źródeł, czy też jedynie samą prezentacją pracy projektowej (według, na przykład, ogólnych kryteriów przyjętych dla oceny wypowiedzi ustnej, z dodatkowym kryterium oceniającym oprawę graficzną prezentacji).

Zachęcamy również nauczycieli, aby oceniając mniejszą partię materiału lub uczniowskie zaangażowanie i aktywność na lekcjach stosowali opracowany w porozumieniu z uczniami system na przykład plusów i minusów, których pewna liczba przeliczałaby się na ocenę (stopień + komentarz). Zamiast plusów i minusów można stosować system akumulacji „małych” punktów za na przykład kartkówki, których cztery lub pięć będzie zwieńczone stopniem. Podobną strategię można przyjąć w ocenie wyżej wspomnianych już prac projektowych. Takie postępowanie, podobnie jak sprawdzanie bieżące osiągnięć uczniów w ogóle, pełni funkcję wychowawczą, ale również pozwala nauczycielowi uniknąć szafowania pochopnie stopniami, których zbyt duża liczba może w sposób niepożądany zatrzeć prawdziwy obraz umiejętności i osiągnięć ucznia w momencie wystawiania oceny semestralnej lub końcoworocznej.

Nauczyciel może również zdecydować, że samodzielna praca uczniów nie będzie podlegała ocenianiu dydaktycznemu w ogóle (co nie znaczy, że będzie pomijana w procesie dydaktycznym). Nauczyciel może w trakcie semestru gromadzić wiedzę o szczególnych przejawach aktywności uczniowskiej, którą to wiedzę będzie mógł spożytkować w momencie wystawiania ocen semestralnych lub końcoworocznych. Szczególnie cenne przejawy uczniowskich zainteresowań, pasji i osiągnięć mogą stać się elementem wystawy klasowej lub zostać zgłoszone do konkursu organizowanego pomiędzy różnymi oddziałami w tej samej szkole. Ogromnym wyróżnieniem dla ucznia może również okazać się możliwość prezentacji swoich osiągnięć przed szerszym gremium (np. całą klasą). Przygotowana, zaprezentowana i, ewentualnie, oceniona przez nauczyciela i grupę praca projektowa lub też seria wypracowań lub rysunków na podstawie przeczytanej lektury, mogą służyć demonstrowaniu umiejętności językowych uczniów. Prace te, razem z dokonanym samodzielnie przez ucznia lub w porozumieniu z nauczycielem, wyborem najlepszych wypracowań, listów, testów, ulubionych tekstów literackich, a nawet świadectw językowych (np. certyfikatów z egzaminów międzynarodowych), mogą stać się częścią portfolio językowego, określanego też mianem „teczki prac ucznia”. Szczególną formą uczniowskiego portfolio mogą być tzw. *Culture Files*, w których uczeń będzie gromadził wycinki prasowe, zdjęcia, itp. dotyczące szeroko pojętych zagadnień związanych z życiem społeczno-kulturalnym krajów angielskiego obszaru językowego. Zebrane w portfolio prace mogą bezpośrednio świadczyć o osiągnięciach ucznia, jak również o nim samym, jego zainteresowaniach, uzdolnieniach i pasjach.

Wiele cennych wskazówek na temat portfolio językowego znajdzie nauczyciel w książce Parisa i Ayres, 1997.

5.6. Ocenianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opisane powyżej procedury i zasady oceniania odnoszą się do całego zespołu uczniów, jednakże nauczyciel musi być również przygotowany do oceniania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, tzn. takich, którzy są szczególnie uzdolnieni i przejawiają talent w uczeniu się języka, jak również takich, którym trudniej jest osiągnąć określone programem cele, za względu na stwierdzone u nich dysfunkcje, takie jak dysleksja, dysgrafia, dysortografia czy zaburzenia słuchu.

Ocenianie uczniów wykazujących szczególne zdolności do nauki języka angielskiego nie różni się niczym od oceniania uczniów przeciętnie uzdolnionych, natomiast w pewnym stopniu wymaga od nauczyciela zindywidualizowania zadań testowych: sformułowania zadań bardziej skomplikowanych niż dla reszty klasy, co może być pracochłonne, albo przygotowania zadań dodatkowych. Uczeń zdolny powinien mieć możliwość zaprezentowania, że jego wiedza wykracza poza oczekiwane (nawet pełne) wymagania programowe, i tym samym otrzymać za test ocenę celującą. Dodatkowe zadania powinny mieć charakter twórczy, wymagający od ucznia zaktywizowania wiedzy językowej w połączeniu z wiedzą pozajęzykową. Ucznia zdolnego należy również zachęcać, aby szukał możliwości sprawdzenia swoich umiejętności poza klasą, chociażby poprzez uczestnictwo w Olimpiadzie Języka Angielskiego lub przystąpienie do egzaminów międzynarodowych CAE, CPE lub innych. Można go również zaangażować do pomocy uczniowi słabszemu, pod warunkiem, oczywiście, że obie strony wyrażą na to zgodę.

Specjalnych zasad oceniania wymaga natomiast druga grupa uczniów wymienionych powyżej, tzn. uczniowie z różnymi dysfunkcjami, które utrudniają im osiągnięcie celów określonych programem, *utrudniają*, jednak nie uniemożliwiają. W stosunku do uczniów, u których stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się, wymagania należy zatem obniżyć, ale nie wolno całkowicie ich zaniechać. Odpowiednie obniżenie wymagań wiąże się z koniecznością współpracy nauczyciela prowadzącego zajęcia z języka angielskiego z terapeutą, psychologiem lub pedagogiem szkolnym, który powinien być w stanie przekazać nam rzetelną informację na temat dysfunkcji danego ucznia, jej stopnia oraz zalecanych form pracy z uczniem, które, nieuchronnie

wpłyną również na formy sprawdzania osiągnięć. Najważniejsze jest to, aby uczeń dysfunkcyjny nie był po prostu zwolniony ze starania się czynienia postępów, w ramach możliwości, we wszystkich sprawnościach językowych. Zakres wymagań stawiany uczniowi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi będzie musiał być zmodyfikowany przez nauczyciela w taki sposób, aby realnie uwzględniały one dysfunkcję ucznia.

Poniżej podajemy kilka kwestii, które można rozważyć, określając zakres wymagań dla uczniów dysfunkcyjnych w obrębie czterech sprawności:

- ☛ osoby dyslektyczne i dysgraficzne znacznie gorzej wypadają w testowaniu pisemnym niż w kontroli ustnej, co wynika bezpośrednio z ich uwarunkowań psychofizycznych, a nie z lenistwa, warto więc może szczególnie nacisk położyć na sprawdzenie sprawności mówienia,
- ☛ u osób dysgraficznych konieczne może okazać się wykonywanie zadań pisemnych, szczególnie dłuższych, na komputerze z wyłączoną funkcją *spellcheck*,
- ☛ osoby dysortograficzne mogą mieć problem z opanowaniem i stosowaniem niektórych zasad ortografii, co wiąże się, oczywiście, z obniżeniem wymagań dotyczących pisania; u uczniów z taką dysfunkcją główny nacisk w sprawdzaniu umiejętności pisania należy kłaść nie na poprawność leksykalno-gramatyczną lecz na przekazanie czytelnego komunikatu językowego w odpowiedniej formie. Jeśli chodzi o pozostałe sprawności, wymagania stawiane przed uczniem dysortograficznym nie powinny różnić się od tych, które stawiamy większości uczniów.

5.7. Podsumowanie

Ocenianie jest szczególnym składnikiem procesu dydaktycznego, nierozzerwalnie z nim związanym i od niego uzależnionym, ale również dodatkowo uwikłanym w zachodzące w kraju przemiany polityczno-społeczne. Jednakże ocena szkolna ma mieć przede wszystkim charakter pomocniczy w nauczaniu i uczeniu się. Sprawiedliwa ocena, oparta na jasnych i zrozumiałych dla wszystkich kryteriach, maksymalnie obiektywna, jest podstawą dobrej atmosfery w klasie i niezbędną dla ucznia i nauczyciela informacją na temat tego, co już zostało osiągnięte, a co wymaga jeszcze dalszej pracy.

6. Bibliografia

- A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment.* Council of Europe. Cambridge: CUP 2001a.
- A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – A General Guide for Users.* Council of Europe. (Dokument DGIV-EDU-LANG(2001)1). Strasbourg: Council of Europe 2001b.
- Arends, R.I., *Uczymy się nauczać.* Warszawa: WSiP S.A. 1994.
- Barnes, D., *Nauczyciele i uczniowie.* Warszawa: WSiP 1988.
- Czerwiński, M., *Przyczynki do antropologii współczesności.* Warszawa: PIW 1988.
- European Language Portfolio (ELP): Principles and Guidelines.* Council of Europe. (Dokument DGIV/EDU/LANG(2000)33). Strasbourg: Council of Europe 2000.
- Fisher, R., *Uczymy, jak się uczyć.* Warszawa: WSiP S.A. 1999.
- Jędrychowska, M., *Najpierw człowiek.* Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne 1998.
- Komorowska, H., *O programach prawie wszystko.* Warszawa: WSiP S.A. 1999.
- Komorowska, H., *Metodyka nauczania języków obcych.* Warszawa: Fraszka Edukacyjna 2002.
- Kotarbiński, T., *Sprawność i błąd. Z myślą o dobrej robocie nauczyciela.* Warszawa: PZWS 1960.
- Krąpiec, M. A., *Ja – człowiek. Zarys antropologii filozoficznej.* Lublin: Wydawnictwo KUL 1974.
- Little, D., Perclová, R., *The European Language Portfolio: a guide for teachers and teacher trainers.* Strasbourg: Council of Europe 2002.
- Niemierko, B., *Pomiar wyników kształcenia.* Warszawa: WSiP S.A. 1999.
- Niemierko, B., *Miedzy oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki.* Warszawa: WSiP S.A. 2001.
- Ochendusko, J., *Planowanie pracy dydaktycznej nauczyciela.* Bydgoszcz: Wydawnictwo WOM 1997.
- Okoń, W., *Nowy słownik pedagogiczny.* Warszawa: PWN 1996.
- Oxford, R.L., *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know.* Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle Publishers 1990.
- Paris, S.G., Ayres, L.R., *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem.* Warszawa: WSiP S.A. 1997.
- Perrot, E., *Efektywne nauczanie. Praktyczny przewodnik doskonalenia nauczania.* Warszawa: WSiP S.A. 1995.
- Wojnar, I., „Omówienie dyskusji”, [w:] *Edukacja kulturalna a egzystencja człowieka*, red. B. Suchodolski. Wrocław: Ossolineum 1986.

7. Plan wynikowy

WYMAGANIA PROGRAMOWE

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
UNIT 1	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, czynności ludzi przedstawionych na ilustracjach ☞ Naśladuje wzorzec intonacyjny w pytaniach szczegółowych – <i>falling intonation</i> ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań ☞ Na podstawie materiału z lekcji przedstawia krótko kilka różnic dotyczących systemu edukacji w Wielkiej Brytanii i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając bardziej skomplikowanych struktur leksykalno-gramatycznych czynności ludzi przedstawionych na ilustracjach ☞ Naśladuje bezbłędnie wzorzec intonacyjny w pytaniach – <i>falling intonation</i> ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażań ☞ Formuluje dłuższą wypowiedź, podając istotne i bardziej szczegółowe różnice w systemie edukacji w Wielkiej Brytanii i w Polsce, wykorzystując przy tym informacje uzyskane z różnorodnych źródeł
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl wypowiedzi dotyczącej systemu edukacji w Wielkiej Brytanii, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl tekstu na temat systemu edukacji w Wielkiej Brytanii, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu, ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażań ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, z zachowaniem poprawnej formy, na temat systemu edukacji w Polsce, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, z zachowaniem poprawnej formy, na temat systemu edukacji w Polsce, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne oraz dodaje własny komentarz
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>edukacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje na podanych przykładach czasy Present Simple, Present Continuous i Present Perfect ☞ Buduje zdania twierdzące, przeczące i pytające w tych czasach ☞ Podaje zasady użycia czasów Present Simple, Present Continuous i Present Perfect ☞ Stosuje czasy Present Simple, Present Continuous i Present Perfect dla wyrażenia czynności powtarzających się i stanów stałych, czynności odbywających się w chwili mówienia, czynności rozpoczętych w przeszłości i trwających do chwili obecnej 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje czasy Present Simple, Present Continuous i Present Perfect, także dla wyrażenia np. zniecierpliwienia, irytacji
UNIT 2	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, relacje pomiędzy ludźmi przedstawionymi na ilustracjach ☞ Naśladuje wzorzec intonacyjny w pytaniach szczegółowych – <i>falling intonation</i> ☞ W miarę często redukuje samogłoski w sylabach nieakcentowanych do głoski <i>schwa</i> ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań ☞ Na podstawie materiału z lekcji przedstawia krótko różnice dotyczące rodziny i życia rodzinnego w Wielkiej Brytanii i w Polsce ☞ Uzyskuje informacje na temat życia rodzinnego oraz ich udziały 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając bardziej skomplikowanych struktur leksykalno-gramatycznych, relacje i czynności ludzi przedstawionych na ilustracjach ☞ Naśladuje bezbłędnie wzorzec intonacyjny w pytaniach – <i>falling intonation</i> ☞ Redukuje samogłoski w sylabach nieakcentowanych do głoski <i>schwa</i> ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażań ☞ Formuluje dłuższą wypowiedź, podając istotne i bardziej szczegółowe różnice w życiu rodzinnym w Wielkiej Brytanii i w Polsce, wykorzystując przy tym informacje uzyskane z różnorodnych źródeł
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl wypowiedzi na temat życia rodzinnego w Wielkiej Brytanii, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący ☞ Identyfikuje wypowiedzi poszczególnych rozmówców ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl tekstu na temat życia rodzinnego w Wielkiej Brytanii, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażań 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Na podstawie podanych w formie notatki informacji opisuje życie księżnej Diany ☞ Redaguje biografię wybranej polskiej osobistości, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – biografię, z zachowaniem poprawnej formy, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne ☞ Redaguje wypowiedź pisemną na temat życia rodzinnego i zmian zachodzących w modelu rodziny w Polsce, stosując

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<p>na temat własnej rodziny</p> <p>Leksyka</p> <ul style="list-style-type: none"> Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>rodzina</i>, odpowiednio je klasyfikując ze względu na rodzaj <p>Gramatyka</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozpoznaje na podanych przykładach czas Past Simple Zna formy czasu przeszłego częściej występujących czasowników nieregularnych Buduje zdania twierdzące, przeczące i pytające w tym czasie Konstruuje krótkie odpowiedzi na pytania ogólne Zna zasady użycia czasu Past Simple Stosuje czas Past Simple dla wyrażenia czynności i wydarzeń z przeszłości Konstruuje pytania o podmiot lub dopełnienie z zaimkiem <i>who</i> 	<p>bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne oraz dodaje własny komentarz</p> <ul style="list-style-type: none"> Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach Zna formy czasu przeszłego rzadziej występujących czasowników nieregularnych Używa czasu Past Simple po wyrażeniach tzw. <i>hypothetical past</i>
UNIT 3	<p>Mówienie</p> <ul style="list-style-type: none"> Opisuje swoje miasto rodzinne lub miejsce zamieszkania, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem przymiotników Porównuje, wymieniając różnice pomiędzy wybranymi miastami w Polsce Rozróżnia akcent wyrazowy w wyrazach wielosylabowych, padający na pierwszą, drugą lub trzecią sylabę Właściwie akcentuje wyrazy wielosylabowe Podaje zasady wymowy przedimka określonego <i>the</i> przed spółgłoskami i samogłoskami Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia akcentu wybranych wyrazów Na podstawie materiału z lekcji przedstawia krótko różnice dotyczące życia w Wielkiej Brytanii i w Polsce <p>Rozumienie ze słuchu</p> <ul style="list-style-type: none"> Podaje odpowiednią kolejność usłyszanych w opisie Manchesteru cech charakterystycznych Na podstawie usłyszanego tekstu poprawia błędne wypowiedzi dotyczące faktów <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <ul style="list-style-type: none"> Przewiduje główną myśl tekstu dotyczącego <i>Twin towns</i>, odpowiada na zadane pytania, odszukując w tekście potrzebne informacje szczegółowe Na podstawie tekstu podaje różnice i podobieństwa pomiędzy <i>twin towns</i> Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeniami <p>Pisanie</p> <ul style="list-style-type: none"> Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną w formie opisu, na temat wybranego przez siebie miasta lub miasteczka w Polsce <p>Leksyka</p> <ul style="list-style-type: none"> Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>miasto, miejsce zamieszkania</i>, itp., odpowiednio je klasyfikując <p>Gramatyka</p> <ul style="list-style-type: none"> Stosuje odpowiednie określenia rzeczowników, tj. przymiotniki lub inne rzeczowniki Przyporządkowuje odpowiednio zasady stopniowania przymiotników dla przymiotników jedno- i wielosylabowych Stopniuje przymiotniki w sposób regularny, nieregularny i opisowy Porównuje cechy rzeczy i osób, używając stopnia wyższego przymiotników Stosuje przedimek nieokreślony, określony lub zerowy przed rzeczownikiem lub frazą rzeczownikową w zależności od kontekstu 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje swoje miasto rodzinne lub miejsce zamieszkania, używając bardziej skomplikowanych struktur leksykalno-gramatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem przymiotników Bezbłędnie wymawia przedimek określony w zależności od kontekstu fonetycznego Bezbłędnie akcentuje wyrazy wielosylabowe Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen Formuluje dłuższą wypowiedź w formie rozprawki lub eseju, podając istotne i bardziej szczegółowe różnice w życiu w Brytanii i w Polsce, wykorzystując przy tym informacje uzyskane z różnorodnych źródeł Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców Określa rodzaj tekstu Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej, z zachowaniem poprawnej formy, na temat wybranego miasta w Polsce, wykorzystując informacje uzyskane z różnorodnych źródeł, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne oraz opatruje ją własnym komentarzem Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach Tworzy stopień wyższy i najwyższy przymiotników o dwóch znaczeniowo różniących się formach, tj. <i>old – older / elder – the oldest / eldest</i>, Zna kolejność większej liczby przymiotników opisujących rzeczownik 	
UNIT 4	<p>Mówienie</p> <ul style="list-style-type: none"> Opisuje, używając podanych wyrazów i prostych struktur leksykalno-gramatycznych, Mercantour National Park Przedstawia własną opinię na temat roli parków narodowych, podając kilka prostych argumentów Używa w rozmowie potocznej nieformalnych zwrotów i wyrażen, tj. <i>Guess what? / No way! / I'm only joking! / Don't be silly!</i> Rozróżnia w wymowie dwudźwięki /aɪ/ i /eɪ/ Dedukuje znaczenie wyrazów z kontekstu Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów <p>Rozumienie ze słuchu</p> <ul style="list-style-type: none"> Na podstawie materiału stymulującego odpowiada na zadane pytania szczegółowe dotyczące wizyty Jeffa w Mercantour National Park Uzupełnia zdania informacjami szczegółowymi z wypowiedzi Jeffa Podaje odpowiednią kolejność usłyszanych informacji na temat podróży Jeffa Przyporządkowuje wyrazy zawierające dwudźwięki /aɪ/ i /eɪ/ <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <ul style="list-style-type: none"> Na podstawie przeczytanej broszury o zagrożeniach dla naturalnego środowiska poprawia błędne wypowiedzi dotyczące opisanych faktów Stwierdza brak pewnych informacji w tekście Odpowiada na zadane pytania, odszukując w tekście potrzebne informacje szczegółowe 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, wybrany park narodowy Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen Formuluje dłuższą wypowiedź, podając większą liczbę argumentów na temat znaczenia parków narodowych, wykorzystując przy tym informacje uzyskane z różnorodnych źródeł Określa styl języka użytego przez rozmówców Podaje intencje i opinie rozmówcy Podaje opinię autora tekstu na temat poruszanego problemu Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu Określa rodzaj tekstu – broszura, i styl języka użyty przez autora Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim 	

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa jednego potencjalnego odbiorcę tekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeniami 	
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje wiadomość przesyłaną pocztą elektroniczną (<i>e-mail letter</i>), opisując swoje plany wizyty w wybranym polskim parku narodowym ☞ Redaguje własną wypowiedź pisemną w formie notatki na temat wybranych zagadnień życia w przyszłości w roku 2050 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną w formie artykułu, na temat życia w przyszłości, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Klasyfikuje według kategorii gramatycznej podane wyrazy z pola semantycznego <i>przyroda i środowisko naturalne</i> ☞ Odpowiednio do kontekstu dopasowuje podane wyrazy, uzupełniając w sposób logiczny podane zdania 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje na podanych przykładach różne formy wyrażania przyszłości, tj. Present Continuous, <i>be going to</i>, Future Simple, Present Simple z czasownikami modalnymi <i>may / might</i>, itp. ☞ Buduje zdania twierdzące, przeczące i pytające w podanych czasach służące wyrażeniu przyszłości ☞ Zna zasady użycia wymienionych czasów w celu wyrażenia przyszłych faktów, zaplanowanych czynności przyszłych, stanu / czynności przyszłej niezależnej od woli mówiącego, lub własnych zamiarów ☞ Stosuje podane czasy w celu wyrażenia przyszłości ☞ Rozpoznaje na podanych przykładach zdania warunkowe pierwszego typu ☞ Buduje zdania twierdzące, przeczące i pytające w pierwszym okresie warunkowym ☞ Zna zasady użycia zdań warunkowych pierwszego typu ☞ Stosuje zdania warunkowe pierwszego typu i czas Future Simple dla wyrażenia przyszłości 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje zdania czasowe oraz konstrukcję <i>in case</i>
UNIT 5	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając podanych wyrazów i prostych struktur leksykalno-gramatycznych sposoby i rodzaje spożywanych posiłków ☞ Rozróżnia w wymowie samogłoski /t/, /i:/ ☞ Przyporządkowuje wyrazy zawierające długą i krótką samogłoskę /i:/, /i/ ☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat nawyków żywieniowych i posiłków szkolnych dla dzieci w Wielkiej Brytanii i w Polsce ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, nawyki żywieniowe Polaków i Brytyjczyków, podkreślając różnice i podobieństwa oraz wygłaszając własną opinię na ten temat ☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat nawyków żywieniowych charakterystycznych dla dzieci w Wielkiej Brytanii, opatrując wyniki własnym komentarzem ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Na podstawie materiału stymulującego odpowiada na zadane pytania szczegółowe dotyczące preferencji w zakresie żywności podanych rozmówców ☞ Przyporządkowuje wypowiedzi do podanych rozmówców 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa styl języka użytego przez rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przyporządkowuje tytuły poszczególnym paragrafom artykułu na temat zmiany nawyków żywieniowych ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując w tekście potrzebne informacje szczegółowe ☞ Dedukuje znaczenie podanych wyrazów z kontekstu ☞ Przyporządkowuje odpowiednią kategorię gramatyczną do podanych wyrazów oraz podaje ich definicje w języku angielskim ☞ Stosuje strategie czytania w celu zrozumienia głównej myśli tekstu ☞ Określa jednego potencjalnego odbiorcę tekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeniami 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa stosunek autora tekstu do poruszanego problemu ☞ Określa rodzaj tekstu – artykuł, i styl języka użyty przez autora ☞ Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje odpowiednie zasady interpunkcji w liście do redakcji ☞ Podaje reguły interpunkcyjne, znajdując błędy w podanych regułach ☞ Na podstawie modelu redaguje własną wypowiedź pisemną w formie listu na temat posiłków w stołówkach szkolnych w Polsce, stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – rozprawkę, na temat posiłków w stołówkach szkolnych w Polsce, z użyciem zasad interpunkcji i bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Klasyfikuje według kategorii gramatycznej podane wyrazy z pola semantycznych: <i>żywność, posiłki, nawyki żywieniowe, zdrowie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
UNIT 6	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Prowadzi rozmowę telefoniczną na temat miejsca zamieszkania, rodziny i sposobów spędzania wolnego czasu, używając określonych zwrotów i prostych struktur leksykalno-gramatycznych w celu uzyskania i udzielenia informacji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Prowadzi rozmowę telefoniczną na temat miejsca zamieszkania, rodziny i sposobów spędzania wolnego czasu, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Poprawia własne błędy / potknięcia językowe, jeżeli doprowadziły do nieporozumienia
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wymienia techniki przyporządkowywania wypowiedzi poszczególnym rozmówcom ☞ Przyporządkowuje poszczególnym rozmówcom stwierdzenia, będące podsumowaniem ich wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje żart językowy, dygresję, ironię ☞ Określa potencjalnego odbiorcę
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykorzystuje odpowiednie techniki rozwiązywania zadań typu <i>True / False</i> ☞ Na podstawie przeczytanego artykułu na temat Edynburga i historii i teraźniejszości Gdańska identyfikuje prawdziwość podanych informacji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Identyfikuje rodzaj tekstu i potencjalnego odbiorcę
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje użyteczne strategie w celu zredagowania wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<p>pisemnej w odpowiedniej formie, spójnej logicznie i poprawnej w takim zakresie, że umożliwia komunikację</p> <p>☞ Redaguje pocztówkę, w której zawiera wymagane w poleceniu informacje</p>	<p>w dowolnej formie na podany temat, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne</p>
UNIT 7	Mówienie	<p>☞ Opisuje, używając podanych wyrazów i prostych struktur leksykalno-gramatycznych, zwyczaję spędzania wolnego czasu i codzienne nawyki</p> <p>☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat rzeczy, które Veena Turner lubi robić oraz co potrafi robić dobrze</p> <p>☞ Formuluje wypowiedź, stosując odpowiedni akcent w zdaniu</p> <p>☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów</p>	<p>☞ Opisuje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, zwyczaję spędzania wolnego czasu i codzienne nawyki Polaków i Brytyjczyków, podkreślając różnice i podobieństwa oraz wygłaszając własną opinię na ten temat</p> <p>☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na podany temat, opatrując wyniki własnym komentarzem</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń</p>
	Rozumienie ze słuchu	<p>☞ Rozpoznaje akcent zdaniowy</p> <p>☞ Odpowiada na zadane pytania szczegółowe dotyczące zwyczajów codziennych i sposobów spędzania przez Julie wolnego czasu</p> <p>☞ Stosuje strategie słuchania w celu odnalezienia <i>key words</i></p> <p>☞ Identyfikuje w podanych zdaniach <i>key words</i></p>	<p>☞ Określa styl języka użytego przez rozmówców</p>
	Rozumienie tekstu czytanego	<p>☞ Odnajduje w tekście błędne informacje i je poprawia</p> <p>☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując w tekście potrzebne informacje szczegółowe</p> <p>☞ Określa jednego potencjalnego odbiorcę tekstu</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeniami</p>	<p>☞ Podaje intencję autora tekstu</p> <p>☞ Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu</p> <p>☞ Określa rodzaj tekstu – artykuł, i styl języka użyty przez autora</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p>
	Pisanie	<p>☞ Redaguje własną wypowiedź pisemną w formie opisu na temat spędzania dnia w ulubiony sposób, stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne z uwzględnieniem przysłówków częstotliwości</p>	<p>☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – <i>personal profile</i> lub <i>C.V.</i>, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych</p>
	Leksyka	<p>☞ Redaguje własny <i>personal profile</i>, pomocny w pisaniu <i>C.V.</i>, stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne</p> <p>☞ Podaje wyrazy z pól semantycznych: <i>nawyki, sposoby spędzania wolnego czasu, zawody</i>, uzupełniając w logiczny sposób podane zdania i rozwiązując krzyżówkę</p>	<p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach</p>
	Gramatyka	<p>☞ Rozpoznaje na podanych przykładach czasu Present Simple i Present Continuous</p> <p>☞ Podaje różnice w użyciu podanych czasów z uwzględnieniem polskich odpowiedników</p> <p>☞ Stosuje podane czasy dla wyrażenia czynności powtarzających się lub stanów stałych i sytuacji tymczasowych</p>	<p>☞ Używa bardziej zaawansowanych konstrukcji, np. czasownika <i>to be</i> w aspekcie ciągłym dla wyrażenia zniecierpliwienia (<i>He is always being naughty.</i>) lub czasownika modalnego <i>will</i> do mówienia o powtarzającym się, charakterystycznym zachowaniu (<i>Every day Jill will ring her boyfriend.</i>)</p>
UNIT 8	Mówienie	<p>☞ Opisuje, używając podanych wyrazów i prostych struktur leksykalno-gramatycznych, postacie z materiału stymulującego</p> <p>☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat użyteczności przedstawionych w artykułach pomysłów propagowania technologii informatycznej w różnych krajach</p> <p>☞ Przygotowuje przedstawienie wyników przeprowadzonej w grupie dyskusji na temat uczynienia własnej szkoły bardziej przyjazną tej technologii</p> <p>☞ Przedstawia wyniki dyskusji całej klasie</p> <p>☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów</p>	<p>☞ Opisuje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, zwyczaję spędzania wolnego czasu i codzienne nawyki Polaków i Brytyjczyków, podkreślając różnice i podobieństwa oraz wygłaszając własną opinię na ten temat</p> <p>☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na podany temat, opatrując wyniki własnym komentarzem</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń</p>
	Rozumienie ze słuchu	<p>☞ Przyporządkowuje wypowiedzi dotyczące sposobów korzystania z komputera poszczególnym rozmówcom</p>	<p>☞ Określa styl języka użytego przez rozmówców</p>
	Rozumienie tekstu czytanego	<p>☞ Przewiduje główną myśl tekstu na temat propagowania technologii informatycznej w różnych krajach</p> <p>☞ Przyporządkowuje poszczególnym artykułom prasowym odpowiednie ilustracje i tytuły, jak również streszczenia ich treści</p> <p>☞ Dedukuje znaczenie słów z kontekstu</p> <p>☞ Dopasowuje definicje do podanych słów</p> <p>☞ Uzupełnia kwestionariusz na temat szkoły przyjaznej technologii informatycznej</p> <p>☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując w tekście potrzebne informacje szczegółowe</p> <p>☞ Określa jednego potencjalnego odbiorcę tekstu</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeniami</p>	<p>☞ Podaje opinię autora tekstu na temat poruszanego problemu</p> <p>☞ Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu</p> <p>☞ Określa rodzaj tekstu – artykuł, i styl języka użyty przez autora</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p>
	Pisanie	<p>☞ Redaguje własną wypowiedź pisemną na temat roli technologii informatycznej w szkole, wykorzystaniu przez siebie Internetu i komputera, z uwzględnieniem podanych sugestii i problemów do poruszenia, stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne z uwzględnieniem przysłówków częstotliwości</p>	<p>☞ Redaguje własne streszczenie wybranego artykułu prasowego na temat roli mediów we współczesnej szkole i w świecie</p> <p>☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – rozprawkę, na temat roli technologii informatycznej w szkole, wykorzystaniu przez siebie Internetu i komputera, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych i opatrując wypowiedź komentarzem</p>
	Leksyka	<p>☞ Podaje wyrazy z pola semantycznego <i>komputer i technologia informatyczna / media</i>, przyporządkowując podane wyrazy do ilustracji</p>	<p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach</p>
UNIT 9	Mówienie	<p>☞ Opisuje, używając podanych wyrazów i prostych struktur leksykalno-gramatycznych, różne formy wypowiedzi pisemnych</p> <p>☞ Podaje powody czytania różnych form tekstów</p>	<p>☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat kultury młodzieżowej, opatrując wyniki własnym komentarzem</p> <p>☞ Stosuje odpowiedni rejestr językowy, przyjmując w dialogu</p>

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje formę tekstu <i>Global Youth</i> ☞ Stosuje odpowiednie strategie w celu przeprowadzenia dialogu ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów ☞ Wykorzystując podany materiał stymulujący przewiduje temat dyskusji ☞ Naśladuje akcent i intonację podanych zdań w trybie rozkazującym i pytającym 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ przypisane role ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje kontekst usłyszanego tekstu ☞ Szereguje w kolejności pytania szczegółowe dotyczące roli muzyki w życiu młodego pokolenia ☞ Odnajduje i poprawia błędne informacje w wysłuchanych wywiadach 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa styl języka użytego przez rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje strategie w celu zrozumienia głównej myśli i informacji szczegółowych tekstu ☞ Stosuje strategie w celu ogólnego zrozumienia tekstu - <i>Overviewing</i> ☞ Przewiduje główną myśl tekstu ☞ Przyporządkowuje nazwy do poszczególnych części tekstu ☞ Odnajduje w tekście potrzebne informacje szczegółowe ☞ Określa jednego potencjalnego odbiorcę tekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje notatkę na temat upodobań muzycznych kolegi / koleżanki ☞ Na podstawie modelu redaguje wypowiedź dotyczącą upodobań muzycznych kolegi / koleżanki, wykorzystując zrobione przez siebie notatki i stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne ☞ Redaguje własną wypowiedź pisemną na temat upodobań muzycznych młodzieży i kultury młodzieżowej, stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną w formie eseju lub artykułu, na temat upodobań muzycznych młodzieży polskiej i brytyjskiej, kultury młodzieżowej, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje wyrazy z pól semantycznych: <i>kultura młodzieżowa, moda, muzyka, slang, oraz formy literackie tekstów / wypowiedzi pisemnych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach ☞ Podaje cechy charakterystyczne wymienionych form tekstów / wypowiedzi pisemnych, wykorzystując wiedzę nabytą na lekcjach języka polskiego
UNIT 10	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając podanych wyrażen i prostych struktur leksykalno-gramatycznych, ulubione formy spędzania wolnego czasu ☞ Wymawia głoski /n/ i /ŋ/ w podanych kontekstach fonetycznych ☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat żeglowania ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, ulubione formy spędzania wolnego czasu Polaków i Brytyjczyków, podkreślając różnice i podobieństwa oraz wygłaszając własną opinię na ten temat ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje w podanych wyrazach głoski /n/ i /ŋ/ ☞ Odpowiada na zadane pytania szczegółowe dotyczące ulubionych form spędzania wolnego czasu przez Julie i Jeffa 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu ☞ Określa styl języka użyty przez rozmówców ☞ Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia podany dialog odpowiednimi wyrażeniami służącymi do wyrażania odczuć i preferencji ☞ Przewiduje główną myśl tekstu na podstawie materiału stymulującego ☞ Odpowiada na pytania szczegółowe dotyczące marzenia Ellen MacArthur, znajdując w tekście potrzebne informacje ☞ Podaje prawidłową kolejność wydarzeń wymienionych w artykule <i>A dream come true</i> ☞ Dedukuje znaczenie podanych wyrażen na podstawie kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu ☞ Określa rodzaj tekstu – artykuł, i styl języka użyty przez autora ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje notatkę na temat własnych upodobań i ambicji, stosując poznane wyrażen ☞ Redaguje wypowiedź na temat ambicji kolegi / koleżanki, wykorzystując własne notatki i używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną w formie eseju lub artykułu, na temat marzeń i ambicji młodzieży polskiej i brytyjskiej, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, opatrując ją danymi statystycznymi w formie grafów i tabel oraz własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje wyrazy z pola semantycznego <i>formy spędzania wolnego czasu – upodobania i preferencje</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z pola semantycznego niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje na podanych przykładach czasowniki, po których występuje bezokolicznik <i>to + Infinitive</i> lub <i>Gerund</i> ☞ Podaje różnice w użyciu podanych czasowników z uwzględnieniem polskich odpowiedników ☞ Stosuje podane czasowniki dla wyrażenia odczuć, upodobań i preferencji ☞ Rozróżnia zaimki zwrotne w zdaniu ☞ Podaje reguły ich stosowania ☞ Używa zaimków zwrotnych w określonym kontekście 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje większą liczbę wyrażen opisujących upodobania i uczucia niż podane na lekcjach, z użyciem bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Stosuje zaimki zwrotne dla wyrażenia emfazy (<i>I myself find hang-gliding extremely thrilling.</i>)
UNIT 11	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wymawia płynnie słowa zakończone na -s przed wyrazem zaczynającym się na samogłoskę, stosując zasady wymowy ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia znaczenia wybranych wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, ulubione formy spędzania wolnego czasu Polaków i Brytyjczyków, podkreślając różnice i podobieństwa oraz wygłaszając własną opinię na ten temat

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Odpowiada na pytania szczegółowe, znajdując w liście potrzebne informacje ☞ Przyporządkowuje podane informacje do odpowiednich paragrafów ☞ Dedukuje znaczenie podanych wyrażen na podstawie kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy wyrazów lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen ☞ Określa w szerszym zakresie potencjalnego odbiorcę tekstu i funkcje tekstu ☞ Określa rodzaj tekstu – list nieformalny, i styl języka użyty przez autora ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje list nieformalny, będący odpowiedzią na list Emmy, stosując poznane struktury leksykalno-gramatyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną w formie listu nieformalnego, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje wyrazy z poznanych pól semantycznych, rozwiązując krzyżówkę ☞ Dopasowuje definicje do podanych zawodów ☞ Przyporządkowuje odpowiednie rzeczowniki do podanych czasowników, tworząc kolokacje ☞ Klasyfikuje podane rzeczowniki według przynależności do pól semantycznych: <i>środowisko, sport, żywność, prace domowe</i> ☞ Wykorzystuje odpowiednie strategie do nauki zagadnień leksykalnych, np. mapę mentalną <i>word map</i>, grupowanie wyrazów według kryteriów, itd. 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Udziela informacji na podane pytania, używając struktur leksykalno-gramatycznych z Unitów 1-10 ☞ Uzupełnia tekst, wybierając odpowiednie struktury gramatyczne ☞ Uzupełnia treść pocztówki odpowiednimi formami podanych czasowników ☞ Wpisuje właściwe zaimki zwrotne i dzierżawcze w podane zdania 	
UNIT 12	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przeprowadza wywiad z kolegą / koleżanką odwiedzającą Polskę, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przeprowadza wywiad z kolegą / koleżanką odwiedzającą Polskę i, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, podaje istotne i bardziej szczegółowe informacje na temat kraju, regionu, miasta ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen
	Rozumienie ze sluchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje możliwe odpowiedzi w teście wielokrotnego wyboru ☞ Rozwiązuje test wielokrotnego wyboru, wykorzystując odpowiednie strategie do jego rozwiązania ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe na temat wpływu odżywiania na zdrowie 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje intencje i opinie autora wypowiedzi
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przyporządkowuje podane tytuły odpowiednim akapitom przeczytanej broszury na temat stresu ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Przyporządkowuje streszczenia poszczególnym akapitom przeczytanego ogłoszenia ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje krótkie ogłoszenie, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – ogłoszenie, z zachowaniem poprawnej formy, na podany temat, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne
UNIT 13	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje zdjęcia i ilustracje, będące materiałem stymulującym, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Wykorzystuje odpowiednie strategie pomagające w opisie materiału stymulującego ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen ☞ Na podstawie materiału z lekcji przedstawia krótko cechy charakterystyczne seriali i nowel telewizyjnych w Wielkiej Brytanii i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje podany materiał stymulujący w postaci zdjęć, używając bardziej skomplikowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen ☞ Formuluje opinię na temat telenoweli, <i>sitcomów</i> i innych programów telewizyjnych, podając różnorodne argumenty
	Rozumienie ze sluchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia tabelę informacjami szczegółowymi na temat oglądania telewizji przez Sharon, Craiga i Kelly ☞ Podaje odpowiedzi na pytania szczegółowe dotyczące serialu <i>Coronation Street</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przyporządkowuje podane rodzaje programów telewizyjnych do ilustracji ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów, stosując odpowiednie strategie ☞ Odpowiada na pytania, odszukując w programie telewizyjnym informacje szczegółowe ☞ Przyporządkowuje słowa do podanych definicji ☞ Przewiduje główną myśl tekstu na podstawie tytułu i pierwszego akapitu ☞ Odpowiada na pytania szczegółowe, wyszukując odpowiednie informacje w artykule na temat telewizji brytyjskiej ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa rodzaj tekstu i potencjalnego odbiorcę ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
	Pisanie	nieznanych wyrażen <ul style="list-style-type: none"> Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną na temat ulubionego serialu / opery mydlanej, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, z zachowaniem poprawnej formy, na temat roli telenoweli i oper mydlanych, lub tzw. <i>reality shows</i>, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne oraz opatruje ją własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>telewizja / programy telewizyjne</i>, odpowiednio je klasyfikując ze względu na rodzaj 	<ul style="list-style-type: none"> Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach
UNIT 14	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych postaci słynnych naukowców Podaje w odpowiedniej kolejności fakty z życia Archimedesesa, wykorzystując historyjkę obrazkową Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, używając bardziej skomplikowanych struktur leksykalno-gramatycznych, postaci naukowców przedstawionych na ilustracjach Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę potrzebnych słów i wyrażen Formuluje dłuższą wypowiedź, podając istotne i bardziej szczegółowe różnice w systemie edukacji w Wielkiej Brytanii i w Polsce, wykorzystując przy tym informacje uzyskane z różnorodnych źródeł
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> Wybiera i przyporządkowuje prawidłowe streszczenie do usłyszonej wypowiedzi na temat zabawnego wydarzenia podczas lekcji w szkole Podaje prawidłową kolejność wydarzeń Stwierdza prawdziwość podanych informacji Przyporządkowuje wypowiedzi do poszczególnych rozmówców Uzupełnia dialog potrzebnymi wyrażeniami 	<ul style="list-style-type: none"> Określa nastrój rozmówców Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców Odgrywa dialog z odpowiednią intonacją i akcentem
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> Znajduje w tekście o Archimedesie informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe Dedukuje znaczenie nieznanych słów z kontekstu Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanych wyrażen Dopasowuje słowa do podanych definicji 	<ul style="list-style-type: none"> Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim Dedukuje dalszą część opowiadania
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opowiadanie, z zachowaniem poprawnej formy, na temat niezwykłego wydarzenia w szkole, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> Redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opowiadanie, esej lub artykuł na temat wybranej osobistości świata nauki, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne Formuluje hipotezy lub wyróżnia zagadnienia, które mogą stwarzać problemy i opatruje je własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> Podaje kilka słów z pól semantycznych <i>nauka i naukowcy, odkrycia naukowe i wynalazki</i> Identyfikuje podane słowa jako rzeczowniki lub czasowniki, ze szczególnym uwzględnieniem takich, które mogą należeć do obu kategorii gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danej dziedziny leksykalnej niż podane na lekcjach Podaje nie wymienione na lekcji wyrazy, będące jednocześnie rzeczownikami i czasownikami, i należące do innych jeszcze kategorii gramatycznych, np. pełniące funkcję przymiotników
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznaje struktury czasów Past Simple i Past Continuous Zna zasady użycia czasów Past Simple i Past Continuous Konstruuje zdania twierdzące, przeczące i pytające w podanych czasach Dokonuje poprawy błędów gramatycznych w podanych zdaniach Używa odpowiednich spójników <i>when / while</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje błędy popełnione w podanych zdaniach, wyjaśniając ich charakter
UNIT 15	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia własną opinię na temat adaptacji filmowych wybranych książek, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych Odpowiednio podkreśla wyrażenie opinii, używając właściwych zwrotów, akcentu i intonacji Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen Proponuje i reaguje na usłyszane propozycje dotyczące, np. pójścia do kina Przedstawia własną opinię na temat adaptacji wybranej książki, odpowiednio ją argumentując, z użyciem prostych struktur leksykalno-gramatycznych Prezentuje wyniki ankiety na temat stopnia zainteresowania kinem 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia, używając bardziej skomplikowanych struktur leksykalno-gramatycznych, swoją opinię na temat adaptacji filmowych Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> Przewiduje główną myśl wypowiedzi, używając odpowiednich strategii Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe Stwierdza prawdziwość przedstawionych informacji na temat opinii Julie i Jeffa o adaptacjach wybranych książek 	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> Dopasowuje tytuł do przeczytanej recenzji na temat filmu <i>Bridget Jones's Diary</i> Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe Dopasowuje przymiotniki służące opisowi do przedstawionych osób Na podstawie opisu identyfikuje postać przedstawioną w recenzji Dedukuje znaczenie nieznanych słów z kontekstu Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanych wyrażen 	<ul style="list-style-type: none"> Oddziela fakty od opinii Określa szerszy krąg potencjalnych odbiorców Określa styl języka użytego przez autora Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – recenzję filmu, z zachowaniem poprawnej formy i używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – recenzję filmu, sztuki teatralnej, zachowaniem poprawnej formy, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>kino, rodzaje filmów</i>, oraz zwroty używane przy recenzowaniu 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
UNIT 16	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wymawia samogłoski w sylabach nieakcentowanych jako głoskę <i>schwa</i> ☞ Opisuje planowane zakupy, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat utworzenia wirtualnego sklepu, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje sposób robienia zakupów za pomocą Interetu, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Przedstawia własną opinię na temat sklepów wirtualnych, uwzględniając ich wady i zalety, i używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia tabelę informacjami szczegółowymi dotyczącymi zakupów Julie i Jeffa 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa nastrój rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl tekstu na temat robienia zakupów przez Internet, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący ☞ Znajduje w tekście informacje szczegółowe potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu, przyporządkowując je do synonimów ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje więcej synonimów do wybranych wyrażeń ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – rozprawkę na temat wad i zalet robienia zakupów przez Internet, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł lub rozprawkę, z zachowaniem poprawnej formy, na temat sklepów wirtualnych, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, oraz opatruje ją pewnymi danymi statystycznymi
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>Internet, żywność, zakupy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Identyfikuje rzeczowniki policzalne i niepoliczalne, ze szczególnym uwzględnieniem różnic pomiędzy językiem polskim i angielskim ☞ Rozpoznaje określniki dotyczące liczby i ilości ☞ Podaje reguły używania danych określeń z rzeczownikami policzalnymi i niepoliczalnymi ☞ Uzupełnia podany dialog określeniami dotyczącymi ilości i liczby 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje więcej określeń liczby i ilości ☞ Prawidłowo rozpoznaje i używa rzeczowników, występujących w odpowiednim kontekście jako policzalne i niepoliczalne
UNIT 17	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opowiadanie, z zachowaniem poprawnej formy, na temat przerażającego wydarzenia, używając utrwalonych struktur leksykalno-gramatycznych, w tym <i>linking expressions: a few months ago, during the summer, on the first day, in the evening, finally, at first, a second later, later, in the beginning, then</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opowiadanie, z zachowaniem poprawnej formy, na temat przerażającego wydarzenia prawdziwego lub fikcyjnego, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne oraz opatruje ją własnym komentarzem lub mottem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje wyrazy z poznanych pól semantycznych z Unitów 13-17 ☞ Od podanych czasowników tworzy rzeczowniki przez dodanie odpowiednich przyrostków ☞ Uzupełnia zdania, wpisując odpowiednie rzeczowniki 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Udziela informacji na podane pytania, używając struktur leksykalno-gramatycznych z Unitów 11-17 ☞ Uzupełnia tekst, wybierając odpowiednie struktury gramatyczne czasu Past Simple lub Past Continuous ☞ Wpisuje właściwe spójniki <i>when / while</i> w podane zdania ☞ Identyfikuje rzeczowniki policzalne i niepoliczalne ☞ Rozwiązuje test wielokrotnego wyboru z więcej niż jedną odpowiedzią prawidłową – określenia ilości i liczby ☞ Uzupełnia krzyżówkę odpowiednimi wyrazami ☞ Dopasowuje określenia do podanych rzeczowników ☞ Tworzy odpowiednie kolokacje pomiędzy czasownikami <i>have</i> i <i>take</i>, a rzeczownikami 	
UNIT 18	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opowiada, udzielając szczegółowych informacji, o pewnym wydarzeniu z przeszłości, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Zadaje pytania w celu uzyskania informacji szczegółowych odnośnie wydarzenia opowiadanego przez kolegę / koleżankę 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Formuluje dłuższą wypowiedź na temat przeszłego wydarzenia, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, a także dygresje i pewne elementy ironii, żartu
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje prawdziwość informacji, wykorzystując własne doświadczenia i odpowiednie strategie ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe 	
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do rozwiązania testu wielokrotnego wyboru dotyczącego faktów z życia Alberta Einsteina ☞ Wykorzystuje wiedzę ogólną, kontekst lub parafrazę w celu 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa rodzaj tekstu i styl języka użytego przez autora ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<p>odgadnięcia znaczenia nieznanymi słów</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen</p> <p>Pisanie</p> <p>☞ Redaguje krótką notatkę, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych i odpowiednich strategii</p> <p>Leksyka</p> <p>☞ Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>rodzina</i>, odpowiednio je klasyfikując ze względu na rodzaj</p>	<p>☞ Określa zalety i wady notatki przedstawionej w podręczniku</p> <p>☞ Redaguje na nowo daną notatkę, eliminując zbędne informacje</p> <p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach</p> <p>☞ Używa poznanych słów i wyrażen w nowych kontekstach</p>
UNIT 19	<p>Mówienie</p> <p>☞ Formuluje i reaguje na prośby i sugestie, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>☞ Wyraża podziękowanie za świadczone przysługi</p> <p>☞ Dyskutuje na temat cen danych produktów w Polsce i innych krajach europejskich oraz przedstawia wyniki dyskusji</p> <p>☞ Przedstawia, za pomocą prostych struktur leksykalno-gramatycznych, własną opinię na temat pieniędzy, w tym tzw. kieszonkowego, używając kilku argumentów i przykładów</p> <p>☞ Przedstawia własne doświadczenia i opinie na temat pracy sezonowej</p> <p>☞ Odgrywa scenkę sytuacyjną, używając rejestru języka i intonacji odpowiednich do odgrywanej roli</p> <p>☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen</p> <p>Rozumienie ze słuchu</p> <p>☞ Uzupełnia tabelę na temat sposobów wydawania kieszonkowego, wykorzystując usłyszane informacje szczegółowe</p> <p>☞ Identyfikuje kontekst usłyszanej rozmowy</p> <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <p>☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe, dotyczące różnic w cenach produktów w danych krajach europejskich</p> <p>☞ Rozpoznaje ogłoszenie i ulotkę jako formy wypowiedzi pisemnej</p> <p>☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe, wykorzystując podane strategie czytania</p> <p>☞ Dopasowuje podane tytuły do odpowiednich akapitów listu</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen</p> <p>Pisanie</p> <p>☞ Redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, list formalny, będący podaniem o pracę, używając podanego modelu listu i prostych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>Leksyka</p> <p>☞ Klasyfikuje wyrazy z pól semantycznych: <i>sposoby spędzania czasu, przymiotniki opisujące ludzi, rzeczy i uczucia</i></p>	<p>☞ Określa rejestr podanych wyrażen służących do dziękowania, reagowania na sugestie i prośby (styl formalny i nieformalny)</p> <p>☞ Rozróżnia wzorce intonacyjne stylu formalnego i nieformalnego</p> <p>☞ Poprawnie używa określonego rejestru w zależności od kontekstu, w tym również intonacji</p> <p>☞ Formuluje dłuższą wypowiedź na temat roli pieniądza we współczesnym świecie, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne i podając różnorodne argumenty, poparte przykładami</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen</p> <p>☞ Identyfikuje wiek rozmówcy ze względu na rejestr języka, jakim się on posługuje, w tym młodzieżowy slang</p> <p>☞ Dobiera osobę do podanego ogłoszenia o pracy, wykorzystując w sposób logiczny dane informacje</p> <p>☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p> <p>☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – list formalny, będący podaniem o pracę, z zachowaniem poprawnej formy, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne</p> <p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach</p>	
UNIT 20	<p>Mówienie</p> <p>☞ Na podstawie materiału z lekcji przedstawia własną opinię na temat spędzenia <i>gap year</i>, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen</p> <p>Rozumienie ze słuchu</p> <p>☞ Przewiduje główną myśl wypowiedzi dotyczącej spędzenia <i>gap year</i> przez Sama</p> <p>☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując w wypowiedzi potrzebne informacje szczegółowe</p> <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <p>☞ Na podstawie materiału stymulującego przewiduje główną myśl tekstu <i>A Gap Year</i></p> <p>☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe</p> <p>☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu, używając parafrazy</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen</p> <p>Pisanie</p> <p>☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej, z zachowaniem poprawnej formy, na temat planów spędzenia <i>gap year</i></p> <p>Leksyka</p> <p>☞ Podaje kilka przymiotników opisujących rzeczy, ludzi i uczucia, odpowiednio je klasyfikując ze względu na rodzaj</p> <p>☞ Dobiera właściwe słowo w zależności od kontekstu, uzupełniając podany list</p> <p>Gramatyka</p> <p>☞ Rozpoznaje w tekście przymiski czasu</p> <p>☞ Uzupełnia podane wyrażenia i zdania odpowiednimi przymiskami czasu</p> <p>☞ Identyfikuje struktury użyte w celu wyrażenia przyszłych planów i intencji, decyzji podjętych w chwili mówienia, przewidywań na temat przyszłości (<i>be going to, Future will</i>)</p>	<p>☞ Płynnie wymawia zdania, wykorzystując zjawisko łączenia głosek w tzw. <i>connected speech</i> za pomocą głosek /w/, /j/, /r/</p> <p>☞ Formuluje dłuższą wypowiedź na temat zalet i wad wykorzystania <i>gap year</i> przed podjęciem studiów, ilustrując ją przykładami oraz używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen</p> <p>☞ Rozpoznaje nietypowy akcent rozmówców, np. <i>American English</i></p> <p>☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu</p> <p>☞ Określa potencjalnego odbiorcę tekstu</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p> <p>☞ Redaguje, z zachowaniem poprawnej formy i stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej, na temat planów spędzenia <i>gap year</i> oraz opatruje ją własnym komentarzem</p> <p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach</p> <p>☞ Podaje znaczenie danego przymiotnika, wykorzystując kontekst</p> <p>☞ W zależności od kontekstu używa różnych struktur gramatycznych do wyrażenia przyszłości, np. czasowników modalnych, Present Simple, Future Continuous, Future Perfect</p>	

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dobiera odpowiednie struktury w zależności od kontekstu 	
UNIT 21	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje poszczególne kraje wchodzące w skład UK, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Dyskutuje na temat symboli polskiej tożsamości i przedstawia wyniki dyskusji grupowej na forum klasy ☞ Opisuje przedstawione zdjęcia, dedukując sytuacje, w których zostały zrobione ☞ Nadaje tytuły poszczególnym zdjęciom ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń ☞ Na podstawie materiału z lekcji przedstawia krótko kilka różnic dotyczących Walii i Polski ☞ Wymienia narodowe i lokalne święta w Polsce ☞ Podaje swoje ulubione święto, uzasadniając swoją opinię kilkoma powodami, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, porównuje poszczególne kraje, ich kulturę, tradycje, święta, podając istotne różnice i opatrując wypowiedź własnym komentarzem ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia tabelę odpowiednimi informacjami szczegółowymi z usłyszanych wywiadów z Alunem i Heulwen ☞ Dopasowuje podane opinie do rozmówców ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując w wypowiedzi potrzebne informacje szczegółowe 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców ☞ Określa stosunek rozmówców do poruszanego problemu
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl tekstu <i>Next door but a different world</i> ☞ Dopasowuje nagłówki do odpowiednich akapitów ☞ Stwierdza prawdziwość podanych informacji szczegółowych ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania, ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Na podstawie tekstu <i>Chinese New Year Celebrations</i> stwierdza różnice i podobieństwa pomiędzy obchodami Chińskiego Nowego Roku w kolejnych latach ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stwierdza brak danej informacji w tekście, odpowiednio interpretując dane ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej, na temat języków mniejszości narodowych w Polsce, stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne ☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opis, z zachowaniem poprawnej formy, na temat obchodów wybranego święta 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej / artykuł, z zachowaniem poprawnej formy, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, na temat tożsamości narodowej Polaków, ilustruje ją przykładami oraz opatruje własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>geografia, historia, język, muzyka</i>, odpowiednio je klasyfikując i przyporządkowując do ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje słowa kojarzące się z danym krajem – członkiem UK ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
UNIT 22	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji grupowej na temat wykonywania prac domowych w danej rodzinie ☞ Opisuje różnice w podziale obowiązków pomiędzy rodziną Scotta a własną rodziną, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Na podstawie podanych faktów przewiduje dalsze wydarzenia z przyjęcia u Kate ☞ Uzyskuje informacje i ich udziela na temat własnych doświadczeń ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Formuluje, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, dłuższą wypowiedź, podając istotne różnice pomiędzy typową polską a angielską rodziną ☞ Odpowiednio akcentuje i używa właściwych wzorców intonacyjnych w wyrażeniach służących do nawiązania i podtrzymywania rozmowy ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Na podstawie usłyszanego dialogu pomiędzy Jeffem a Julie na temat przygotowań do przyjęcia, znajduje i poprawia błędne informacje, wykorzystując podane zwroty ☞ Uzupełnia listę rzeczy zrobionych przez Julie ☞ Dedukuje znaczenie podanych wyrażeń z kontekstu, używając parafrazy ☞ Uzupełnia zdania podanymi wyrażeniami ☞ Rozpoznaje wzór intonacyjny w wyrażeniach nieformalnych ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Właściwie intonuje wyrażenia o charakterze nieformalnym
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia własnymi odpowiedziami kwestionariusz ankiety na temat wykonywania prac domowych ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania ☞ Określa potencjalnego odbiorcę tekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje podział obowiązków we własnej rodzinie, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Redaguje własny list / e-mail do przyjaciela lub krewnego, opisując miniony tydzień 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, z zachowaniem poprawnej formy, na temat typowej polskiej rodziny, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, opatruje ją własnym komentarzem oraz ilustruje danymi statystycznymi uzyskanymi z różnorodnych źródeł
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilka słów z pola semantycznego <i>prace domowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje konstrukcje czasu Present Perfect z <i>already / yet / just / ever</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosuje czas Present Perfect w zdaniach warunkowych (<i>I'll let you know once I've returned.</i>)

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<ul style="list-style-type: none"> ☞ Zna zasady użycia Present Perfect z <i>already / yet / just / ever</i> ☞ Tworzy listę rzeczy zrobionych i niezrobionych danego dnia ☞ Uzupełnia zdania odpowiednimi konstrukcjami gramatycznymi ☞ Dopasowuje zasady użycia czasów Present Perfect i Simple Past ☞ Odnajduje w tekście odpowiednie przykłady ilustrujące zasady użycia tych czasów ☞ Konstruuje zdania twierdzące, przeczące i pytające w tych czasach, wykorzystując zasady ich użycia ☞ Uzupełnia tekst e-maila, wstawiając podane czasowniki w odpowiednim czasie 	
UNIT 23	Mówienie Rozumienie tekstu czytanego Pisanie Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje wyrazy, na które pada akcent w podanych zdaniach ☞ Powtarza podane zdania, odpowiednio je akcentując ☞ Identyfikuje tematykę poszczególnych akapitów listu ☞ Redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – list, będący odpowiedzią na list Pete’a ☞ Konstruuje zdania pytające w czasie Present Perfect ☞ Udziela pełnych odpowiedzi na zadane pytania, używając czasu Present Perfect ☞ Uzupełnia dialog podanymi wyrażeniami (<i>just, already, yet</i>) ☞ Uzupełnia pocztówkę czasownikami w Present Perfect lub Simple Past ☞ Przedstawia przewidywania i plany dotyczące własnej przyszłości, używając Future <i>will / be going to</i> ☞ Uzupełnia zdania odpowiednimi przyimkami czasu: <i>at, in, on, during, for</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń ☞ Określa styl języka użytego przez autora tekstu ☞ Wskazuje związki pomiędzy poszczególnymi częściami listu wykorzystując <i>linking words</i> ☞ Poprawia błędy leksykalno-gramatyczne lub formalne w wypowiedzi własnej i kolegów / koleżanek
UNIT 24	Mówienie Rozumienie ze słuchu Rozumienie tekstu czytanego Pisanie Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Negocjuje warunki wspólnego mieszkania w jednym pokoju, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych i odpowiedniego rejestru ☞ Odpowiednio klasyfikuje wyrażenia służące rozpoczynaniu i kończeniu rozmowy, wyrażaniu zgody lub sprzeciwu oraz składaniu propozycji i robieniu sugestii ☞ Posługuje się wyrażeniami odpowiednimi w danej sytuacji ☞ Dopasowuje, wykorzystując podane strategie, stwierdzenia na temat telefonów komórkowych, będące streszczeniami wypowiedzi, do poszczególnych rozmówców ☞ Znajduje słowa kluczowe dla danego tekstu, używając odpowiednich strategii ☞ Dopasowuje stwierdzenia dotyczące preferencji w zakresie programów telewizyjnych do określonych osób ☞ Dedukuje znaczenie wyrażeń z kontekstu, używając parafrazy ☞ Sporządza notatki odnośnie listu (<i>letter of inquiry</i>), dotyczące organizacji listu, wymaganego stylu i wyrażeń ☞ Rozpoznaje prawdziwe stwierdzenia dotyczące pisania <i>letters of inquiry</i> ☞ Redaguje własną spójną i logiczną wypowiedź pisemną – list formalny (<i>letter of inquiry</i>), z zachowaniem poprawnej formy i rejestru ☞ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>programy telewizyjne, media</i>, odpowiednio je klasyfikując ze względu na rodzaj 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Posługuje się wyrażeniami odpowiednimi w danej sytuacji, właściwie je intonując ☞ Ustala intencje lub stosunek mówiącego do korzystania z telefonów komórkowych ☞ Rozróżnia fakty od osobistych opinii rozmówców ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – <i>letter of inquiry</i>, z zachowaniem poprawnej formy i rejestru, stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
UNIT 25	Mówienie Rozumienie ze słuchu Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przyporządkowuje reguły zachowania odpowiednim sytuacjom ☞ Podaje dodatkowe reguły zachowania w podanych miejscach: stacja benzynowa, kościół, szpital, kino, winda, basen, biblioteka, park, pociąg, klasa / szkoła ☞ Dyskutuje na temat niezwykłych reguł i zasad, wyrażając swoją opinię na ich temat ☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, z uwzględnieniem podanych czasowników modalnych, wypowiada się na temat zasad dotyczących wyjazdu z kraju, chodzenia do baru, jazdy na motorze lub skuterze, rozpoczęcia pracy, rozpoczęcia i zakończenia nauki, prowadzenia samochodu ☞ Rozpoznaje wzorzec intonacyjny w poradach ☞ Przewiduje kontekst usłyszanych rozmów ☞ Dopasowuje usłyszane dialogi do podanych sytuacji ☞ Rozpoznaje błędne informacje i poprawia je ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe dotyczące praw i zasad obowiązujących w podanych krajach ☞ Dopasowuje poszczególne prawa do sytuacji przedstawionych na rysunkach ☞ Dedukuje znaczenie nieznanych słów z kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanego wyrażenia ☞ Przewiduje główną myśl wypowiedzi Emmy zawartej w e-mailu 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wyraża nakaz, zakaz, przyzwolenie i jego brak, radę, konieczność, przymus i jego brak, używając różnych czasowników modalnych, w tym również odnośnie przeszłości ☞ Odpowiednio wymawia nieakcentowane formy słabe czasowników modalnych ☞ Udziela porad, odpowiednio je intonując ☞ Określa intencje rozmówcy na podstawie użytych struktur gramatycznych i intonacji ☞ Rozpoznaje intencje autora wypowiedzi ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – e-mail, zawierającą porady dla Emmy dotyczące korzystania z komputera w celu zapisywania dokumentów, robienia kopii dokumentów, sprawdzania programem antywirusowym, itp. 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej lub rozprawkę na temat sposobów wykorzystania IT we współczesnym świecie, wykorzystując różnorodne źródła informacji i dane statystyczne, oraz opatruje ją własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dopasowuje podane czasowniki do rzeczowników ☞ Uzupełnia zdania odpowiednimi wyrażeniami / kolokacjami tak, aby tworzyły logiczne wypowiedzi odpowiadające sytuacjom przedstawionym na rysunkach 	
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje w dialogu czasowniki modalne wyrażające nakaz, zakaz, pozwolenie i jego brak, przymus i jego brak ☞ Zna zasady stosowania określonych czasowników modalnych, tj. <i>must / mustn't, can / can't, have to / don't have to, should / shouldn't</i> ☞ Uzupełnia podane zdania odpowiednimi czasownikami modalnymi, tworząc prawdziwe wypowiedzi na temat reguł obowiązujących w Polsce ☞ Uzupełnia zdania czasownikami modalnymi, podając jedną odpowiedź 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje intencje mówiącego na podstawie użytych przez niego struktur gramatycznych, tj. czasowników modalnych ☞ Uzupełnia zdania czasownikami modalnymi, podając więcej niż jedną odpowiedź
UNIT 26	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dyskutuje w grupie na temat pewnych czynów zabronionych lub sprzecznych z prawem oraz przedstawia wyniki dyskusji na forum klasy, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Dyskutuje na temat wagi poszczególnych przestępstw i przedstawia własną opinię na temat kar za ich popełnienie ☞ Opowiada o słynnym przestępcy lub przestępstwie ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Formuluje dłuższą wypowiedź na temat przestępczości, relacjonując opinie innych osób i używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje wydarzenie przedstawione w wypowiedzi na podstawie materiału stymulującego i podanych <i>key words</i> ☞ Ustawia w porządku chronologicznym opisane wydarzenia ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje niestandardowy akcent rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Na podstawie <i>key words</i> przewiduje główną myśl artykułu <i>An amazing crime</i> ☞ Znajduje we fragmentach artykułów informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe dotyczące kar za poszczególne przestępstwa ☞ Dopasowuje poszczególne artykuły prasowe do wymienionych przestępstw ☞ Dopasowuje treść przeczytanego listu do artykułu opisującego pewne przestępstwo ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa intencje autora tekstu ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia opis kradzieży w Millennium Dome odpowiednimi wyrażeniami, tzw. <i>linking words: first, first of all, then, next, after that, as soon as, when, finally, after</i> ☞ Redaguje streszczenie opisu kradzieży w Millennium Dome, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną na temat słynnego przestępcy lub popełnionego przestępstwa, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Na podstawie modelu redaguje list do wydawcy na temat jednego z przeczytanych artykułów, przedstawiając swoją opinię na ten temat 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Redaguje streszczenie opisu kradzieży w Millennium Dome, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, dodając komentarze i opinie ☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne redaguje z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, na temat wzrostu przestępczości we współczesnym świecie, oraz opatruje ją własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dopasowuje określenia dotyczące osób biorących udział w procesie sądowym do ich definicji ☞ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>rodzaje przestępstw i wykroczeń, sąd, rodzaje kar</i> 	
UNIT 27	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, zamieszczone fotografie, dedukując miejsce i okoliczności ich powstania ☞ Opisuje przedstawioną na mapie prognozę pogody ☞ Poprawia błędne informacje, wykorzystując usłyszany tekst ☞ Przedstawia własną opinię na temat pogody w Polsce, klimatu oraz najlepszej pory na zwiedzanie kraju ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach ☞ Przedstawia własną opinię na temat klimatu i pogody w Polsce, oraz najlepszej pory na zwiedzanie kraju, wykorzystując różne dane statystyczne i informacje z różnych źródeł oraz używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażeń lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażeń
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje dwudźwięk /əu/ i samogłoskę /ɔ:/ ☞ Klasyfikuje podane wyrazy ze względu na samogłoskę, którą zawierają 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje odczucia rozmówcy na podstawie intonacji
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl tekstu <i>Into the heart of storm</i>, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący oraz tytuł ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe na temat życia Christine Monroe ☞ Poprawia błędne informacje na podstawie przeczytanego tekstu ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<p>informacje szczegółowe w zamieszczonym liście opisującym przeżycie związane ze złą pogodą</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanych wyrażen <p>Pisanie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opis pogody z poprzedniego dnia, z zachowaniem poprawnej formy, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☛ Na podstawie modelu listu, opisującego przeżycie związane ze złą pogodą, redaguje własny list, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych <p>Leksyka</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>pogoda, zjawiska atmosferyczne, prognozowanie</i> ☛ Uzupełnia podane zdania odpowiednimi rzeczownikami ☛ Tworzy przymiotniki od podanych rzeczowników ☛ Uzupełnia opis odpowiednimi wyrazami ☛ Tworzy odpowiednie kolokacje do podanych czasowników <p>Gramatyka</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Rozpoznaje frazy, w których rzeczownik jest użyty w funkcji przymiotnika ☛ Zna zasady użycia rzeczowników w roli przymiotników ☛ Zna zasady kolejności przymiotników opisujących dany rzeczownik ☛ Konstruuje zdania, używając podanych rzeczowników w funkcji przymiotników 	<ul style="list-style-type: none"> ☛ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opowiadanie, na temat wydarzenia z przeszłości, w którym ważną rolę odegrały warunki atmosferyczne, oraz opatruje ją własnym komentarzem lub mottem ☛ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach ☛ Zna zasady kolejności większej liczby przymiotników opisujących dany rzeczownik
UNIT 28	<p>Mówienie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Opisuje, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych rozwój technologii ☛ Dedukuje przeznaczenie danych przedmiotów na podstawie wiedzy pozajęzykowej ☛ Przygotowuje podanym <i>gadgetom</i> ich zastosowanie ☛ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen ☛ Na podstawie materiału z lekcji i z uwzględnieniem użycia przymiotników opisujących cechy danego artykułu, przedstawia krótko kilka różnic pomiędzy dwiema reklamami ☛ Podaje opinię na temat lepszej reklamy ☛ Dyskutuje w grupie na temat sposobów ulepszenia danej reklamy ☛ Przygotowuje reklamę radiową butów grawitacyjnych, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych i odpowiednich strategii <p>Rozumienie ze słuchu</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Identyfikuje głoskę /l/ w różnych kontekstach fonetycznych ☛ Rozpoznaje akcent w podanych wyrazach ☛ Uzupełnia podaną tabelę informacjami z usłyszanych reklam radiowych ☛ Uzupełnia reklamy brakującymi wyrazami – przymiotnikami służącymi do dokładnego opisu przedmiotów <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe dotyczące nowych technologii wymienionych w artykule ☛ Dedukuje kategorię gramatyczną i znaczenie podanych słów z kontekstu ☛ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanych wyrażen <p>Pisanie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną spójną i logiczną wypowiedź pisemną – reklamę <i>thirst aid gadget</i> <p>Leksyka</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Rozpoznaje funkcję przymiotników opisujących przedmioty ☛ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>gadgets, pożyteczne przyrządy i urządzenia, części ciała</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☛ Określa rodzaj tekstu i styl języka użyty przez autora ☛ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażen lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażen ☛ Uzasadnia, podając kilka racjonalnych powodów, opinię na temat reklam prezentowanych przez koleżanki / kolegów ☛ Rozpoznaje rodzaj tekstu oraz potencjalnych odbiorców ☛ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☛ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim ☛ Dokonuje korekty reklam przedstawionych przez koleżanki / kolegów pod względem ich atrakcyjności i poprawności leksykalno-gramatycznej ☛ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach 	
UNIT 29	<p>Rozumienie ze słuchu</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Rozpoznaje akcent zdaniowy ☛ Rozpoznaje akcent w tzw. <i>compound nouns</i> – rzeczownikach złożonych <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Określa główną myśl wypowiedzi – listu ☛ Dopasowuje tytuły do poszczególnych akapitów ☛ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanych wyrażen <p>Pisanie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Sporządza notatkę na temat problemu, który zostanie poruszony w liście do redakcji ☛ Na podstawie modelu redaguje list, w którym porusza dany problem, używając odpowiednich strategii <p>Gramatyka</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Rozpoznaje zdania o podobnym znaczeniu, w których użyte zostały czasowniki modalne wyrażające poradę, nakaz, zakaz, pozwolenie itp. ☛ Parafrazuje podane zdania, używając czasowników modalnych <i>must, / mustn't, have to, can</i> ☛ Przedstawia porady w podanych sytuacjach za pomocą czasowników modalnych <i>should / shouldn't</i> oraz <i>must / mustn't</i> ☛ Uzupełnia podane zdania przymiotnikami w odpowiedniej kolejności 	<ul style="list-style-type: none"> ☛ Właściwie akcentuje wyrazy wielosylabowe i zdania złożone ☛ Rozpoznaje rodzaj tekstu oraz potencjalnych odbiorców ☛ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☛ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim ☛ Dokonuje korekty listów napisanych przez koleżanki / kolegów pod względem ich atrakcyjności i poprawności leksykalno-gramatycznej 	

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
UNIT 30	<p>Mówienie</p> <p>Rozumienie ze słuchu</p> <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <p>Pisanie</p>	<p>☞ Przygotowuje i odgrywa scenki sytuacyjne na podane tematy, wykorzystując odpowiednie strategie</p> <p>☞ Wykorzystując odpowiednie strategie znajduje w teście wielokrotnego wyboru odpowiedź zgodną z treścią usłyszanych informacji</p> <p>☞ Stwierdza prawdziwość podanych informacji z wysłuchanymi opiniami na temat filmów obejrzanych przez rozmówców</p> <p>☞ Stwierdza prawdziwość podanych w tabeli informacji na podstawie przeczytanego artykułu na temat paniki wywołanej pojawieniem się rekinów w pobliżu Florydy, <i>The summer of the shark</i></p> <p>☞ Określa rodzaj i główną myśl tekstu</p> <p>☞ Wykorzystując odpowiednie strategie, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną spójną i logiczną wypowiedź pisemną – dłuższy list nieformalny na podany w zadaniu temat</p>	<p>☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p>
UNIT 31	<p>Mówienie</p> <p>Rozumienie ze słuchu</p> <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <p>Pisanie</p> <p>Leksyka</p> <p>Gramatyka</p>	<p>☞ Wymawia zdania z odpowiednim akcentem i intonacją</p> <p>☞ Składa zamówienie w restauracji, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań</p> <p>☞ Uzupełnia tablele informacjami szczegółowymi dotyczącymi zamówienia Jeffa i Scotta</p> <p>☞ Rozpoznaje głoski /ʃ/, /tʃ/, i /dʒ/</p> <p>☞ Przyporządkowuje tytuły poszczególnym paragrafom artykułu <i>The world's most popular food</i></p> <p>☞ W podanych stwierdzeniach odnajduje błędne informacje i je poprawia</p> <p>☞ Do podanych wyrazów dopasowuje odpowiednie kategorie gramatyczne</p> <p>☞ Dedukuje, które z podanych stwierżeń są nieprawdziwe</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażań</p> <p>☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną na temat produktu żywnościowego charakterystycznego dla Polski</p> <p>☞ Podaje kilkanaście słów z pola semantycznego <i>żywność</i></p> <p>☞ Rozpoznaje zdania w stronie czynnej i biernej</p> <p>☞ Przyporządkowuje zasady konstruowania strony biernej do podanych przykładów</p> <p>☞ Konstruuje zdania twierdzące w stronie biernej w czasie Present i Past Simple</p> <p>☞ Uzupełnia zdania w stronie biernej informacją o wykonawcy danej czynności</p>	<p>Składa zamówienie w restauracji, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych, wyrażając wahanie</p> <p>☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p> <p>☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, na temat wybranego produktu żywnościowego oraz opatruje ją własnym komentarzem</p> <p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach</p> <p>☞ Konstruuje zdania w stronie biernej w innych czasach, np. Present Perfect, Future Simple, Present Continuous</p> <p>☞ Wykorzystuje stronę bierną do tłumaczenia bezosobowej formy czasownika, np. <i>ukradziono, zrobiono</i></p> <p>☞ Podaje różnice w użyciu strony biernej w języku polskim i angielskim</p>
UNIT 32	<p>Mówienie</p> <p>Rozumienie ze słuchu</p> <p>Rozumienie tekstu czytanego</p> <p>Pisanie</p>	<p>☞ Opisuje poczucie tożsamości narodowej Alex, Jana i Marii, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>☞ Ustala znaczenie korzyści z wzięcia udziału w programie Erasmus</p> <p>☞ Dyskutuje i przedstawia własną opinię na tematy poruszone przez Roba, Janet, George'a i Elizabeth, jak również na temat wstąpienia Polski do UE</p> <p>☞ Uzupełnia graf informacjami szczegółowymi z przeczytanej ankiety</p> <p>☞ Podaje argumenty za i przeciw zjednoczeniu Europy i przystąpieniu Polski do UE</p> <p>☞ Przygotowuje i przeprowadza ankietę na temat bycia Europejczykiem, ilustrując uzyskane wyniki grafem</p> <p>☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań</p> <p>☞ Podaje kolejność usłyszanych w rozmowie pytań zadawanych przez Julie</p> <p>☞ Przyporządkowuje rozmówcom podane stwierdzenia będące podsumowaniem ich wypowiedzi</p> <p>☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe dotyczące programu Erasmus</p> <p>☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu</p> <p>☞ Uzupełnia tablele informacjami szczegółowymi</p> <p>☞ Przyporządkowuje streszczenia wypowiedzi poszczególnym autorom listów</p> <p>☞ Przyporządkowuje główne myśli poszczególnym częściom tekstu <i>Is the European Union good for Britain?</i></p> <p>☞ Rozpoznaje w tekście tzw. <i>linking expressions: firstly, in addition, on the other hand, but, in conclusion</i></p> <p>☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażań</p> <p>☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych</p>	<p>☞ Formuluje dłuższą wypowiedź, podając istotne argumenty za i przeciw zjednoczeniu Europy i przystąpieniu Polski do UE, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych</p> <p>☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażań</p> <p>☞ Identyfikuje opinie rozmówców</p> <p>☞ Przewiduje główną myśl wypowiedzi Roba, Janet, George'a i Elizabeth, dotyczących pozycji Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej</p> <p>☞ Określa rodzaj tekstu oraz potencjalnego odbiorcę</p> <p>☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu</p> <p>☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim</p> <p>☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-</p>

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
		<p>i odpowiednich strategii, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – rozprawkę na temat przystąpienia Polski do Unii Europejskiej</p> <p>Leksyka</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Klasyfikuje podane wyrazy według pól semantycznych: <i>studia, poszukiwanie pracy, osobisty rozwój</i> 	<p>gramatyczne, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł, na temat przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, oraz opatruje tę wypowiedź własnym komentarzem i danymi statystycznymi uzyskanymi z różnych źródeł</p> <p>☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach</p>
UNIT 33	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje wygląd zewnętrzny postaci, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Opisuje podane ubrania, używając przymiotników ☞ Opisuje swoje ulubione ubrania i styl ubierania się w zależności od sytuacji ☞ Za pomocą podanych zwrotów wyraża własną opinię – zgadza się i nie zgadza z opinią rozmówcy ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań ☞ Dyskutuje i przedstawia wyniki dyskusji na temat roli reklamy 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Formuluje dłuższą wypowiedź, opisując wygląd zewnętrzny osób, używając bardziej zaawansowanych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażań ☞ Komentuje opinię przedstawioną przez autora artykułu
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przyporządkowuje tematy rozmów poszczególnym rozmówcom: Claire, Jackowi i Becky ☞ Dopasowuje stwierdzenia do tematów rozmów, tj. moda, strój szkolny, reklama ☞ Określa, z którą opinią rozmówcy się zgadzają ☞ Uzupełnia luki w dialogu brakującymi wyrazami 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykorzystując odpowiednie strategie, określa, czy dane stwierdzenie jest faktem, czy opinią
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przewiduje główną myśl wypowiedzi dotyczącej wpływu wielkich firm odzieżowych na modę i reklamę, wykorzystując przy tym podany materiał stymulujący i wiedzę pozajęzykową ☞ Wstawia podane zdania w tekst ☞ Określa główne myśli poszczególnych części tekstu <i>Big brands</i> ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażań ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wskazuje związki między poszczególnymi częściami tekstu ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Parafrazuje podane zdania, używając spójników <i>although, but, however</i> ☞ Uzupełnia tekst wyrażeniami: <i>however, but, in my opinion, so, because</i> ☞ Redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej, na jeden z podanych tematów, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych i spójników <i>although, but, however</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – esej, na temat roli reklamy / mody we współczesnym świecie, podając i interpretując dane statystyczne, oraz opatruje ją własnym komentarzem
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilka słów z pól semantycznych: <i>moda, stroje, wygląd zewnętrzny, fryzury</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
UNIT 34	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Opisuje podane zdjęcia, używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych ☞ Wymawia z odpowiednią intonacją zdania warunkowe pierwszego i drugiego typu ☞ Dyskutuje w parach i grupie organizację wycieczki, a następnie przedstawia wyniki dyskusji na forum klasy ☞ Opisuje swoje przypuszczalne plany na wieczór ☞ Posługuje się odpowiednim słownikiem w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dyskutuje na temat festiwalu muzycznych w Polsce przedstawiając własną opinię na ich temat ☞ Posługuje się słownikiem angielsko-angielskim w celu sprawdzenia wymowy słów i wyrażań lub przewiduje, wykorzystując własne doświadczenia, wymowę danych słów i wyrażań
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Rozpoznaje intonację wznoszącą w zdaniu podrzędnym i opadającą w zdaniu nadrzędnym okresu warunkowego ☞ Odpowiada na zadane pytanie szczegółowe, odnajdując potrzebne informacje w treści rozmowy pomiędzy Jeffem, Julie i Anią ☞ Poprawia błędne wypowiedzi dotyczące rozmowy Jeffa, Julie i Ani 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa stopień prawdopodobieństwa podanych stwierdzeń
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia rozmowę Jeffa z Anią podanymi wyrażeniami ☞ Odnajduje w tekście <i>The Glastonbury festival</i> informacje dotyczące podanych danych statystycznych ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji ☞ Odpowiada na zadane pytania, odszukując potrzebne informacje szczegółowe ☞ Dedukuje z kontekstu znaczenie nieznanymi słów ☞ Przyporządkowuje podane słowa do ilustracji je przedstawiających ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażań 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną opisującą zaplanowany weekend ☞ Redaguje e-mail będący odpowiedzią na list Emmy, podając szczegóły wycieczki do Glastonbury oraz sugestie dotyczące potrzebnych rzeczy 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne oraz wykorzystując dane statystyczne i dokonując interpretacji grafów i wykresów, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł na temat podróżowania jako sposobu spędzania wolnego czasu
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Podaje kilkanaście słów z pól semantycznych: <i>spędzanie czasu wolnego, obozowanie</i> ☞ Rozpoznaje zdania warunkowe pierwszego i drugiego typu 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danego pola semantycznego niż podane na lekcjach

		POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM PONADPODSTAWOWY
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Zna zasady użycia zdań warunkowych ☞ Konstruuje zdania twierdzące, przeczące i pytające w pierwszym i w drugim okresie warunkowym ☞ Uzupełnia w sposób logiczny podane zdania warunkowe ☞ Zna reguły dotyczące użycia czasowników modalnych <i>may / might</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Konstruuje zdania czasowe, zdania warunkowe drugiego, trzeciego i zerowego typu
UNIT 35	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wymawia z odpowiednią intonacją zdania warunkowe pierwszego i drugiego typu 	
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania szczegółowe dotyczące treści poszczególnych akapitów, ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa potencjalnego odbiorcę i rodzaj tekstu ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Sporządza notatkę na temat pewnego wydarzenia kulturalnego ☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, redaguje własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – opis, na temat wydarzenia kulturalnego, dodając własną opinię lub komentarz 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – artykuł na temat wybranego wydarzenia kulturalnego, oraz opatruje ją własnym komentarzem ☞ Dokonuje korekty wybranych prac pod względem poprawności leksykalno-gramatycznej, ortograficznej i interpunkcyjnej
	Leksyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Uzupełnia krzyżówkę odpowiednimi wyrazami z Unitów 31-43 ☞ Tworzy mapy mentalne na temat popularnych dań ☞ Grupuje, dodając kilka nowych, podane wyrazy według pól semantycznych: <i>moda, camping, Europa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby słów z danych pól semantycznych niż podane na lekcjach
	Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Konstruuje zdania w stronie biernej w czasie Present Simple, wykorzystując podany materiał stymulujący ☞ Uzupełnia tekst czasownikami w stronie biernej w czasie Past Simple ☞ Wybiera odpowiednią formę czasownika w zdaniach warunkowych ☞ Podaje odpowiednią formę czasownika w zdaniach warunkowych, wykorzystując czasowniki modalne ☞ Rozpoznaje przymiotniki i przysłówki w podanych zdaniach ☞ Zna zasady użycia przymiotników i przysłówków ☞ Przyporządkowuje przysłówki do przymiotników, od których zostały utworzone ☞ Tworzy przysłówki od podanych przymiotników ☞ Uzupełnia zdania właściwymi przysłówkami ☞ Tworzy przymiotniki o przeciwnym znaczeniu za pomocą przedrostków <i>un-, il-, im-, dis-, in-</i> ☞ Uzupełnia zdania odpowiednimi przymiotnikami 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykazuje się znajomością większej liczby przymiotników i przysłówków, w tym również o przeciwnym znaczeniu, utworzonych za pomocą przedrostków: <i>il-, im-,ir-, un-, dis-, ab-</i>
UNIT 36	Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przygotowuje i przeprowadza rozmowę na podstawie materiału stymulującego ☞ Stwierdza prawdziwość podanych informacji na temat egzaminu maturalnego 	
	Rozumienie ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Przyporządkowuje poszczególnym osobom stwierdzenia będące podsumowaniem ich wypowiedzi na temat monarchii w Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Określa intencje i opinie rozmówców
	Rozumienie tekstu czytanego	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Wykorzystując odpowiednie strategie, przyporządkowuje podane tytuły do poszczególnych części tekstu <i>Biddenden</i> ☞ Wykorzystując odpowiednie strategie, dopasowuje propozycje spędzania wolnego czasu do indywidualnych zainteresowań ☞ Znajduje w tekście informacje potrzebne do odpowiedzi na zadane pytania ☞ Dedukuje znaczenie nieznanymi słów z kontekstu ☞ Posługuje się słownikiem dwujęzycznym w celu zrozumienia nieznanymi wyrażen ☞ Dopasowuje słowa do podanych definicji 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Dedukuje znaczenie trudniejszych słów z kontekstu ☞ Biegłe posługuje się słownikiem angielsko-angielskim
	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Używając prostych struktur leksykalno-gramatycznych, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – list formalny, na temat zmiany planów wakacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Stosując bardziej zaawansowane struktury leksykalno-gramatyczne, redaguje, z zachowaniem poprawnej formy, własną, spójną i logiczną wypowiedź pisemną – list formalny na temat zmiany planów wakacyjnych

Macmillan Polska Sp. z o.o.
ul. Fabryczna 16/22 lok. 22
00-446 Warszawa
A division of Macmillan Publishers Limited
Companies and representatives throughout the world

Text © Marcin Smolik and Joanna Galant
Design and illustration © Macmillan Polska Sp. z o.o. 2002

First published 2002

All rights reserved; no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, transmitted in any form, or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publishers.

Printed and bound in Poland by Dimograf, Bielsko-Biała

2005 2004 2003 2002 2002
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1